

ПІЗІ 20

Господарство
України.

1932.

5-8.

1901

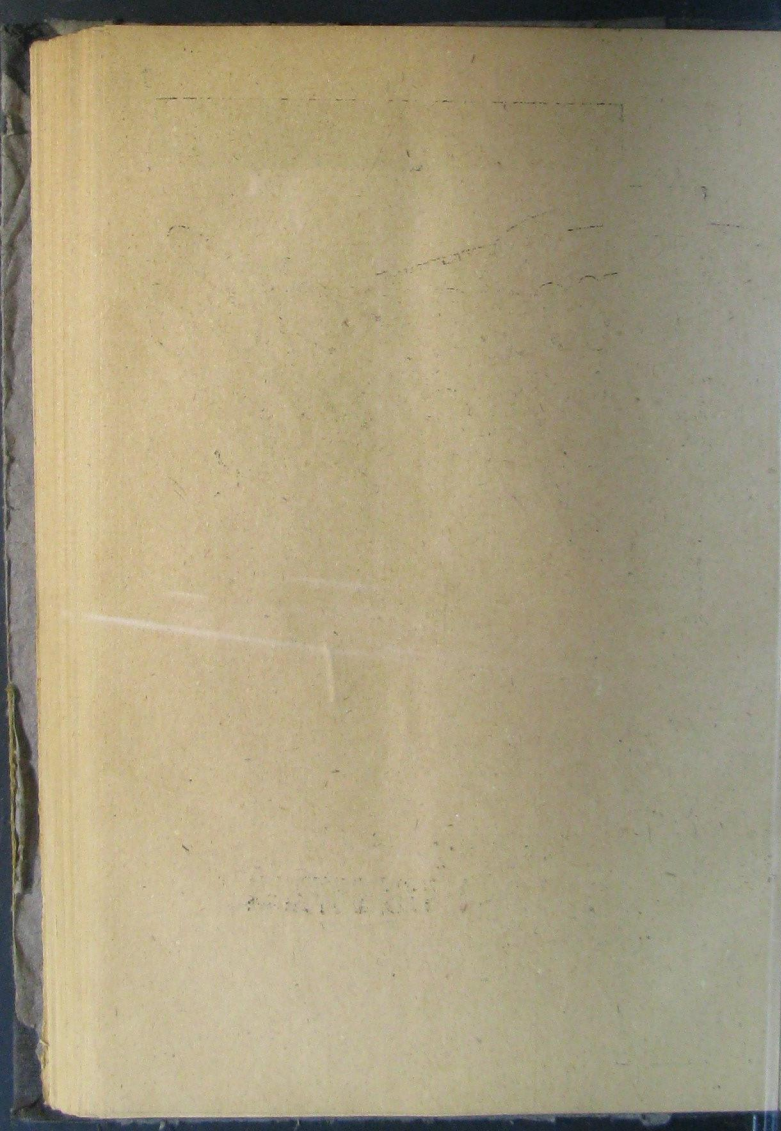

Господарство
України

✓ БІБЛІОТЕКА
Українського Інституту
Економіки та Політики
№

№
7 - 8
1932

ЩОМІСЯЧНИЙ
ПОЛІТИЧНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ЖУРНАЛ

Пролетарі всіх країн, єднайтесь

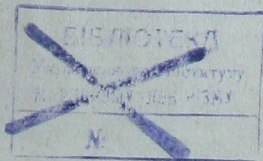
1933

ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

ЩОМІСЯЧНИЙ
ПОЛІТИЧНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ

РІК ВИДАННЯ 9-й

№ 7-8

ВИДАВНИЦТВО „ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ“
ПРИ ДЕРЖПЛАНИ УСРР
Харків — 1932

Відділ редакційної справи цього
видавництва видає з „Літературно-мистецького
Укр. Друку“ „Картковому об-
сягуну“ та інш. повсякчасно
Української Книжкової Палати

Головдід № 4093 31/VIII 1932
Зам. № 1258. Тираж 2,000

Передано до виробництва 3 IX-31 р. Підписано до друку 10/X 32 р. Випущено в
жовтні 1932 р. Техн. арк. 12 $\frac{1}{2}$ Літер у технічному аркуші 72,250. Папір E₁ (72×105 см)

Про підсумки засівної кампанії, про хлібозаготівню та збиральну кампанію та завдання організаційно-господарського зміцнення колгоспів

(Резолюція III всеукраїнської партконференції, що її схвалено на засіданні 9 липня ц. р. і затвердив пленум ЦК КП(б)У)

Успішне виконання за проводом ЦК ВКП(б) першого п'ятирічного плану, перевищення п'ятирічки в ряді галузей промисловості посилює провідну роль соціалістичної індустрії в справі перебудови сільського господарства, утворило міцну технічну базу, на основі якої пролетарська держава швидкими темпами переозброює колгоспне господарство новими складними машинами — тракторами, комбайнами.

Це технічне переозброєння сільського господарства виявилось на Україні в наявності тепер 447 МТС, в утворенні за минулий рік 147 нових МТС, у доведенні тракторного парку всього сільського господарства на 1 липня 1932 року до 400 тис. механічних коней (вчетверо більше проти 1929 року), у впровадженні протягом цього року на радгоспні й колгоспні поля України 1800 комбайнів, а також цілого ряду нових машин для оброблення й збирання технічних культур.

Успішне здійснення суцільної колективізації (на 1 липня 1932 року в колгоспах України є 3300 тис. господарств, або 70% усіх господарств) і ліквідація на цій основі куркульства як класу, нове технічне озброєння колгоспного й радгоспного господарства значно збільшили продуктивність і товарність сільського господарства України, відкрили перед колгоспами нові широкі перспективи господарського зростання, поліпшення матеріального становища й піднесення культурного рівня колгоспних мас. Зростання продукції великого колгоспного й радгоспного господарства давно вже не тільки перебільшило, але й лишило далеко позаду той рівень товарної продукції, який давали ліквідовані куркульські господарства. На основі чимраз міцнішої нової технічної бази великого громадського господарства, на основі найновіших наукових досягнень, сільське господарство України має всі можливості найближчих кількох років діяти надзвичайного розвитку. Про це свідчать численні чудові зразки роботи багатьох колгоспів і радгоспів, що показали великі досягнення в організації та вмінні правити великим машинізованим громадським господарством.

Проте, поруч значних досягнень, минулий рік виявив і багато серйозних прогалин і серйозних помилок у роботі партійної організації України, що не дозволили поточного року повною розгорнути всі сили й можливості колгоспного господарства України.

І. Підсумки весняної засівної кампанії

Хоч деякі області — Одеська, Дніпропетровська, а також колгоспи Харківської області й Донбасу закінчили засівну кампанію, вправившись в основному з труднощами весни цього року, — підсумки весняної засівної кампанії на Україні виявилися незадовільними, в наслідок чого засівна площа цього року зменшилась, порівнюючи до минулого року, на 4,5%.

Незадовільні наслідки весняної засівної кампанії на Україні виявилися, насамперед, у великому загаянні сівби, в недосіві зернових культур, незадовільному перебігові обробітку технічних культур, буряків насамперед.

Засівна кампанія цього року відбувалася в надзвичайно важких обставинах. Це вимагало від української партійної організації, від областей і районів величезного напруження сил, більшовицької впертости в подоланні труднощів весняної сівби. З цими труднощами Україна, в основному, впоралася тільки завдяки великій допомозі від ЦК ВКП(б) і РНК СРСР; багато допомогли насінням, харчами, тракторами.

Великі труднощі, на які натрапила Україна весняної засівної кампанії, щільно пов'язані з незадовільним керуванням організацією господарства колгоспів, незадовільним проведенням торішньої осінньої збиральної й хлібозаготівельної кампаній, серйозними помилками, яких допустилися під час хлібозаготівель. Головна помилка нашої хлібозаготівельної роботи минулого року була та, що плян хлібозаготівель було розверстано на райони й колгоспи і провадили його не організованим порядком, а за „принципом“ зрівнялівки, провадили механічно, не зважаючи на становище кожного окремого району, кожного окремого колгоспу. В наслідок цього механічно-зрівнялівського ставлення до справи трапилася кричуща невідповідність, через що на Україні ряд районів, які аж ніяк не були неврожайними, опинились у дуже скрутному харчовому стані, господарство частини колгоспів цих районів було підірвано.

Великий вплив на утворення труднощів цього року в ряді районів мала безгосподарність у колгоспах. Ця безгосподарність призвела до величезних втрат хліба під час збирання, молотби, перевозів, до розкрадання хліба взагалі, утворила в цих районах важкий харчовий стан у колгоспах, незадоволення колгоспників з наслідків господарювання й керування.

Безгосподарність у колгоспах і винятково великі втрати під час збирання врожаю є наслідок не тільки господарської неосвідченості й слабкості керівних колгоспних кадрів, але наслідок впливу і розкладницької роботи в колгоспах — решток куркульства і їх підголосків. Розкладницька куркульська робота нерідко не зустрічала належної відсічі в колгоспах, а партійні районні й сільські організації цих районів скочувалися до правоопортуністичної практики, частенько прикриваючись „лівими“ фразами й „лівацькими“ закрутами на практиці.

У великій кількості районів практика хлібозаготівель вилася в голе адміністрування, було припущено масові викривлення лінії партії щодо колгоспників і одноосібників. В деяких районах на довершення припущених перегинів навесні перед сівбою навіть у колгоспників, що виконали й перевищили свої пляни хлібозаготівель, було вивезено насіння, щоб виконати так звані зустрічні пляни. Ці викривлення в окремих районах набрали характеру куркульськопровокаційних знущань (Драбівський, Тетіївський, Бабаанський і деякі райони Молдавії).

Ці серйозні викривлення політики партії не були вчасно викриті і завдали великої господарської та політичної шкоди справі зміцнення колгоспів і успішному виконанню народньо-господарського пляну.

Труднощі весняної засівної кампанії збільшилися також ще й тим, що особливо важкий стан ряду районів Київської і Вінницької областей області виявили з великими запізненням (в середині засівної кампанії), що значною мірою обумовило зрив засівної кампанії в Київській області і в частині районів Вінницької області.

Всі ці помилки й прогалини в роботі партійної організації України сталися в наслідок незадовільного за останній період практичного керування від ЦК КП(б)У сільським господарством і організаційно-господарським зміцненням колгоспів та в наслідок незадовільного керівництва від районів сільською партійною організацією і колгоспами.

Поруч цього треба відзначити значну кількість районів, що не тільки уникнули зазначених помилок, але за однакового порівняно до багатьох інших районів врожаю, піднісши господарювання і організацію праці в колгоспах на високий якісний рівень, зуміли здати в хлібозаготівлі значно більше від інших, забезпечивши водночас інтереси колгоспників. Такі райони, як Чубарівський, Синельниківський, Мелітопільський, Лозівський, Велико-Токмацький, Березівський, Скадівський, Слов'янський, Полтавський, Рубіжизький, Решетилівський, ряд прикордонних районів показують приклад справді більшовицької роботи, вмілого керування колгоспами, вмілої боротьби з куркульськими елементами, що всіляко намагалися зірвати весняну сівбу.

Вся партійна організація України, обласні й районні організації зобов'язані рішуче і в найкоротший термін виправити припущені помилки, зобов'язані на основі серйозного вивчення стану і господарювання колгоспів, докорінного поліпшення керування їхньою роботою, на основі організації колгоспних мас забезпечити швидке піднесення сільського господарства України, підвищення врожайності, піднесення тваринництва. Партійна організація України, на території якої розташовані найбільші велетні індустрії, не повинна забувати, що без систематичного піднесення сільського господарства не може бути в нас і піднесення промисловості.

Конференція цілком схвалює утворення областей на Україні і вважає, що ця реформа наблизить керівництво до районів і села й поліпшить керування на основі справжнього знання районів і колгоспів.

II. Заходи для піднесення сільського господарства України і організаційно-господарського зміцнення колгоспів

1. Основне завдання у піднесенні й розвитку зернового господарства України є піднесення врожайності, особливо найцінніших культур (озимої пшениці, ячменю, вівса та інш.). Єдиний шлях швидкого піднесення сільського господарства України—це поліпшення господарювання колгоспів, їх організаційно-господарське зміцнення. Колгоспи повинні розгорнути всі переваги й можливості колективного господарства.

Колгоспне соціалістичне господарство повинно протягом найближчих двох-трьох років піднести врожайність своїх ланів на півтора рази проти кращих урожаїв України останніх років. Тільки швидке піднесення врожайності забезпечить піднесення добробуту колгоспних мас, дасть можливість зосередити в руках пролетарської держави максимальні хлібні ресурси для постачання робітничій класі, зміцнення обороноспроможності країни.

Колгоспи й радгоспи України вже найближчого року повинні показати масові зразки кращого господарювання, якості обробітку землі, обробітку технічних культур, ретельного збирання врожаю.

Особливо треба відзначити завдання України у підвищенні врожайності буряків, що до них Україна посідає вирішальне становище і що до них як минулої осені, так і поточної весни, не забезпечено було належної уваги і належної боротьби за виконання плянових завдань.

Партконференція підкреслює потребу негайно почати готуватись до збирання цукрових буряків, щоб забезпечити вчасне й повне виконання та вивіз їх.

2. Щоб швидко підняти рівень сільського господарства України, треба насамперед розвинути господарську ініціативу колгоспів, підняти рівень трудової дисципліни і продуктивності праці колгоспників.

Утворення постійних виробничих бригад, ліквідація знеособки в колективному сільськогосподарському виробництві, розподіл наслідків господарювання залежно від якості і наслідків праці є основні вирішальні практичні завдання в цьому напрямку. Забезпечення суворого обліку, ретельного й вчасного розрахунку з колгоспником утворить умови для зміцнення трудової дисципліни, різкого підвищення якості праці.

3. Конференція рішуче застерігає всі парторганізації України від припущення тих серйозних антиколгоспних перегинів, які робиться під виглядом безперервного збільшування й злиття колгоспів. Це злиття завдає колгоспному рухові великої шкоди, бо утворює несталисть у колгоспах, заплуває господарські розрахунки. Злиття навіть кількох колгоспів порушує найістотніші інтереси сотень колгоспників і тому об'єднування можна припускати тільки як виняток і не інакше, як за постановою самих колгоспників і за умови, що об'єднувані колгоспи є в однаковому господарському й фінансовому стані, що під час злиття один з колгоспів не опиниться в гіршому стані.

Треба також рішуче відмовитися від утворення колгоспів-велетнів. Колгоспи з кількістю господарств — 800 — 1000, з земельною площею понад 3000 — 4000 га (в степу) за недостатнього рівня наших кадрів господарсько недоцільні, тільки відокремлюють правління колгоспів від мас, сприяють послабленню постійної участі колгоспних мас у розв'язанні всіх основних питань свого колгоспу.

4. Конференція звертає увагу місцевих партійних організацій, особливо районних і сільських, що зміцнення колгоспів аж ніяк не можна досягнути будь-якими адміністративними заходами як до колгоспів, так і всередині самого колгоспу щодо колгоспників. Організаційно-господарського зміцнення колгоспів можна й треба досягти на основі якнайбільшого розвитку ініціативи і участі самих мас у господарській роботі колгоспів. На основі якнайбільшого посилення зв'язку колгоспного активу з колгоспними масами, на основі висування й виховання щораз нових і нових кадрів активу з середовища колгоспної маси.

„Один з найчудовіших здобутків колгоспного руху полягає в тому, що він уже встиг висунути тисячі організаторів і десятки тисяч агітаторів колгоспної справи з самих селян“ (Сталін).

5. Щоб підвищити господарську ініціативу колгоспів і найдоцільніше розташувати культури на колгоспних землях, вважати за потрібне докорінно змінити систему й методи плянування площ і культур, передусім щодо колгоспів. Співвідношення культур не можна давати тільки механічно зверху, з області чи району, а треба встановлювати разом із самим колгоспом на основі загального плянового завдання на район. Встановлені сівозміни не можна ні в якому разі порушувати, а чергування і розмір культур треба провадити в суворій відповідності до встановлених сівозміни. За своє господарство колгосп в цілому і керівні колгоспні кадри повинні цілком відповідати.

6. Конференція вважає за потрібне звернути увагу партійних організацій Київської, Вінницької і інших областей та районів, де одноосібники становлять ще значну кількість господарств, на потребу посилити організаційно-політичну роботу партійних осередків і колгоспів над залученням одноосібників до колгоспів. Колгоспи повинні становлювати з одноосібниками правильні стосунки, виходячи з того, що одноосібник — бідняк і середняк — може стати завтра колгоспником чималою мірою залежно від роботи і ставлення до нього колгоспу і колгоспників. Робота над організаційно-господарським зміцненням колгоспів, виявлення всіх переваг колгоспного господарства перед індивідуальним повинна стати в наших руках могутнім засобом вивершення суцільної колективізації України.

7. На перший план у боротьбі за підвищення врожайності треба висунути і суворо здійснювати такі основні агрикультурні заходи:

а) Засів озимих, особливо пшениці, треба проводити тільки на чистих і зайнятих орних землях. Найближчих двох років треба цілком ліквідувати засів озимини по стерні чи після пізніх просапних, наприклад, буряків.

б) Забезпечити зяблеву оранку під усю площу ярих засівів, що своєю чергою уможливить забезпечити ранній засів ярих, готування парів під озимину і ранній засів озимини, що все разом поруч пильного і доброякісного обробітку землі, а також підготування насіння забезпечить максимальний врожай основних харчових культур України — озимої пшениці і жита.

в) Починаючи з перших кроків збирання врожаю, найпильніше добирати насіння як озимих, так і ярих, особливо кращих сортів місцевого акліматизованого насіння.

г) Забезпечити підготування глибокої оранки під буряки цілком на всю площу засіву, а також у кожному колгоспі організувати вчасне і ретельне пропонування та проривання як буряків, так і інших просапних (бавовна, кукурудза, сояшник та інші).

Треба цілком ліквідувати випадки загибелі засівів просапних через невчасний обробіток, як це було торік.

8. МТС здобули собі міцне місце як організатори сільськогосподарського виробництва. Весняної засівної кампанії поточного року МТС відіграли вирішальну роль у результаті сівби, особливо в засіві буряка (МТС засіяли всіх ярих 7550 тис. га, або 100,7%, буряків 112% плану проти їхньої торішньої ярової площі — 4900 тис. га). Конференція вказує місцевим організаціям, що цю провідну роль МТС ще далеко не скрізь достатньо усвідомили, МТС і їхній апарат далеко не скрізь зміцнено кращими працівниками, а допомога, яку дають місцеві партійні й радянські організації МТС у їхній роботі, є недостатня.

Партійні організації повинні дати МТС енергійну допомогу у налагоджуванні господарсько-технічного керування виробничими ділянками, тракторними бригадами, роботою тракторного парку як під час польових робіт, так і під час капітального ремонту тракторів і машин.

Величезна і складна робота МТС, наявність у них значного тракторного, автомобільного і взагалі машинного парку вимагає посиленої мобілізації для них не тільки кращих, що мають серйозний господарський досвід, керівників, а й мобілізації значної кількості кваліфікованих робітників для ремонту цього парку і його обслуговування. Разом з тим, потрібна серйозна мобілізація і матеріяльних ремонтних ресурсів (утворення майстерень, постачання верстатів, матеріялів, запасних частин і інш.). ЦК КП(б)У і обкоми в цьому напрямі повинні вжити потрібних заходів.

Утворення постійних і досвідчених кадрів, закріплення їх за тракторами, бригадами, ділянками є найсерйозніше завдання не тільки МТС, але й передусім місцевих та обласних партійних організацій.

9. Відзначаючи цілком недостатнє і часто неправильне використання спеціалістів у сільськогосподарському виробництві та величезну роль, яку вони мають відіграти в поліпшенні господарювання радгоспів, МТС і колгоспів, особливо у боротьбі за підвищення врожайності та продуктивності тваринництва, конференція вважає за потрібне рішуче посилити роль спеціалістів у сільськогосподарському виробництві, піднести їхню роботу на височінь, що досягнута в промисловому виробництві.

10. Великий падіж коней, особливо протягом осені, зими і частини весни, є наслідок не тільки важкого стану з кормами, але це передусім є наслідок безгосподарного ставлення до коня, який свідчить про неприпустиме недооцінювання і нехтування коня у зв'язку з переходом сільського господарства на нову механічну базу, не тільки від МТС, а й місцевого керівного активу. В цій справі також велику роль відіграло намагання куркульських елементів підірвати роботу і зруйнувати основи колективного господарювання.

Кінь і віл у сільському господарстві України, в колгоспах і радгоспах ще дуже довгий час відіграватимуть серйозну роль. Як показав, досвід весняної кампанії цього року, жива тяглова сила відіграє прямо вирішальну роль і в засіві і в збиранні, не зважаючи на велику і щораз збільшувану кількість тракторів і машин. Саме тому вперта боротьба за швидке збільшення кількості коней і волів, якіснє їх поліпшення, за правильне поєднання роботи живої тягової сили і машин є одне з вирішальних завдань у піднесенні й розвитку сільського господарства України.

11. Тваринницька галузь господарства є тепер найвужче місце в усьому нашому народному господарстві. Як у радгоспному, так і в колгоспному тваринницькому господарстві не досягнуто ще такого рівня господарювання, такого його піднесення, що забезпечував би задоволення мінімальних потреб країни на м'ясо й жири. В значній частині колгоспів і радгоспів саме лінією тваринництва ми мали великі втрати, передусім в наслідок поганої організації праці, безгосподарності, неприпустимо неохайного догляду худоби. Приклад і зразковість постави господарства в окремих радгоспах і колгоспах має стати здобутком всього нашого громадянського тваринницького господарства. Цього насамперед треба домогтися у розвитку швидкостиглих галузей тваринництва — свинарства, кролівництва, птахівництва. Від швидкого розвитку цих галузей тваринництва залежить в основному задоволення країни м'ясом, жирами.

Щоб забезпечити швидкий розвиток тваринництва, поставити під особливий нагляд партійних і радянських організацій конкретну боротьбу кожного колгоспу і радгоспу за утворення міцної кормової бази (сіножаті, силосування, правильне використання поживок). Колгосп повинен свою роботу проводити так, щоб забезпечити кормами усупільнену частину стада і подати кормову допомогу колгоспникам для їх худоби.

12. Постановою ЦК ВКП(б) від 26 березня 1932 р. забезпечено широкі можливості швидкого розвитку тваринницької галузі господарства в індивідуальній частині господарства колгоспників. Районні організації України дієй постанови ЦК ВКП(б) належною мірою не здійснюють. Досі в ряді районів спостерігаються порушення принципів добровільності в усупільненні молочної худоби колгоспників. Конференція вважає за потрібне рішуче і негайно виправити припущені помилки і повнотою запровадити в життя постанову ЦК ВКП(б).

III. Хлібозаготівлі й збирання врожаю

1. Встановлений для України плян хлібозаготівель в 356 млн. пудів по селянському сектору конференція приймає до безумовного виконання. Україна має надіслати зернових і на ряд інших труднощів, Україна

Не зважаючи на недосів зернових і на ряд інших труднощів, колгосп має всі можливості успішно виконати плани хлібозаготівель, значно зменшений проти минулого року. Для цього треба ґрунтовно поліпшити роботу районних і сільських партійних організацій, зосередити увагу ЦК КП(б)У і обкомів на керуванні районами й колгоспами.

Для того, щоб успішно впоратися з хлібозаготівлями та з справою організаційно-господарського зміцнення колгоспів, партійна організація повинна якнайрішучіше і нещадно викривати опортуністів, капітулантів та скиглів, що бачать причину труднощів і ускладнень цього року на Україні у великих темпах, у великих завданнях, які вони задалагидь вважають за шкідливі і нездійсненні. Ці опортуністи, капітулянти і скиг-ляють за ідеологію куркульні, своєю розкладницькою робо-тою тягнуть нас до капітуляції перед класовим ворогом, замість біль-шій мобілізації всіх сил партії, комсомолу, колгоспних мас на боротьбу з подолання всіх труднощів, за остаточну перемогу соціалізму на селі.

2. Цього року ні в якому разі не можна в будь-якій мірі повторювати торішню практику стихійно-зрівняліського розподілу плівку хлібозаготівель, без обліку становища в кожному районі, в кожному колгоспі.

Під час розподілу плану по колгоспах треба рішуче провести принцип — що краще господарює колгосп, що більшого врожаю він домогівся, що краще зібрав свій урожай, то більший фонд повинен лишатися в розпорядженні колгоспу. Для цього треба якнайрішучіше засудити встановлення будь-яких загальних норм споживання, практику складання „балівців“, як таку, що неминуче спричиняє повернення до торішньої зрівнялівки.

До кожного колгоспу треба застосувати індивідуальний підхід, зважаючи на його особливості і становище.

Щоб встановити плян по районах, обкоми повинні якнайпильніше перевірити дані про врожай. Розбивати в районі плян хлібозаготівель по колгоспах і в частині одноосібників по селах повинна спеціальна комісія райвиконкому на чолі з головою РВК, з участю представника колгоспу щодо колгоспівського пляну, а щодо пляну села — з участю представника сільради.

3. Визначаючи план хлібозаготівель для одноосібних господарств, треба виходити з того, що одноосібні господарства повинні відповідно здавати не менш, ніж здають сусідні колгоспи, не припускаючи в той же час давати одноосібникам невідповідні завдання та перегинів, що були торік.

4. Збирання врожаю є найвідповідальніша частина сільськогосподарських робіт, від правильної організації якої великою мірою залежить остаточний наслідок сільськогосподарського виробництва — кількість і якість зібраного хліба.

Враховуючи надзвичайно негативний досвід минулого року (Лептихський, Кахківський, Н.-Спрогізський, Білоозарський, Троїцький і інші райони), конференція вважає, що під час зобральної кампанії цього року головну увагу треба звернути на боротьбу з втра-
тими, що є найважливіша умова успішного виконання плану хлібоза-
готовівель цього року. В цьому напрямі треба здійснити такі заходи:

а) Треба швидко зібрати хліб з таким розрахунком, щоб не припустити до втрат, в наслідок перестрою, осипання зерна. Для цього

треба заздалегідь розрахувати засоби збирання (комбайни, снопов'язалки, лобогрійки, коси і інш.) для того, щоб ті ділянки, які треба збирати простими знаряддями, були скошені вчасно, за кілька днів до остаточного вигищення. Для комбайнів залишити тільки ту кількість, яку безумовно можна зібрати цими машинами. Залежно від наявності знаряддя, встановити черговість по ділянках, культурах і максимально короткі строки збирання. Можливу нестачу машин треба перекрити кращою організацією робіт, цілковитим використанням усієї наявної робочої сили в колгоспах і організаційною допомогою з наявних сил районів.

б) Весь скошений хліб за невеликим винятком, що надходить безпосередньо до молотарки, треба обов'язково заскиртувати. В цьому треба виходити з можливості найнесприятливішої погоди для того, щоб максимально охоронити хліб від псування. На скиртування з перших днів збирання треба кинути всю живу тяглову силу.

в) Треба організувати швидку й старанну молотьбу. Нічну молотьбу, а також молотьбу вогкого хліба треба заборонити. Молотарки повинні працювати безперебійно від зорі до зорі. За доброї організації молотьби при цих умовах буде забезпечено досить швидкий обмолот і уникнено втрат хліба. Водночас на молотарках треба організувати постійний і надійний облік і контроль, щоб уникнути розкрадання хліба.

г) Повести масову роботу проти тенденцій хижацького передчасного скошування і розтаскування скошеного хліба, що є в ряді районів. Партійні, радянські організації повинні піднести колгоспні маси на боротьбу з куркульськими і рвацькими елементами, що завдають істотної шкоди колгоспам розкраданням та винищенням урожаю.

д) Особливо треба виділити райони з великою площею засівів, де створюється загроза великих втрат під час збирання. Таким районам області і ЦК повинні надати окрему допомогу машинами, тракторами тощо.

5. Конференція констатує, що радгоспи України значно поліпшили свою роботу проти минулого року, успішно впоравшись з засівною кампанією і подавши велику допомогу колгоспам. Тепер є всі дані забезпечити цього року підвищене збирання врожаю в радгоспах, що залежатиме від того, як старанно радгоспи організують збиральну кампанію, боротьбу з втратами і зуміють повнотою використати все своє технічне озброєння.

6. Для кращої організації збиральної кампанії в тих колгоспах, де постійних бригад ще немає, треба негайно організувати на весь період збиральної кампанії постійні бригади, за якими закріпити певні ділянки і поля. Для кожної ділянки, виходячи з попередньої оцінки врожаю, треба встановити кількісне завдання із збирання. Оцінку бригад треба провадити залежно від того, скільки старанно і справно бригада зуміє провести збирання, скиртування та обмолот хліба і інших культур на своїх ділянках залежно від виконання завдання. За зібрану понад завдання кількість бригада повинна дістати відповідну набавку на трудові дні, а за невиконання — збавку.

7. Конференція вважає за потрібне рішуче ліквідувати ті ненормальності, коли гроші за зданий хліб видавали з великою затримкою, коли МТС і відділи баку часто навіть без відома колгоспу провадили утримування на різні платежі.

МТС утримують з погодженням з колгоспом лише ту частину боргів, що належить за обслуговування колгоспу, і то не відразу, а календарним порядком, в міру здавання хліба. Інші платежі (сільгосподаток, борги банкові і інш.) колгоспи провадять безпосередньо.

8. Щодо одиосібників категорично заборонити застосовувати всілякі примусові заходи під час збирання врожаю, наприклад, так звані

червоні токи, промислову супрягу тощо. Зобов'язати районні організації, коли цього захочуть самі індивідуальники, провадити розподіл площі озимих і ярих культур, що їх засівали індивідуальники єдиним масивом. Водночас забезпечити одноосібним господарствам не пізніше 15 липня відведення земельних ділянок під засів озимини.

9. Взяти до неухильного керівництва, що безборонну торгівлю хлібом за постановою ЦК і уряду, можна провадити тільки після 15 січня, тобто після виконання пляну хлібозаготівель.

10. Одним з найважливіших завдань партійних організацій є мобілізувати товари широкого вжитку і хутко довести товари широкого вжитку до села, що має виключно велику політичну і господарську вагу. Радянська торгівля успішно розвиватиметься, якщо ми приділимо максимальну увагу виробленню товарів широкого вжитку, їх мобілізації для села і хуткому перекиненню, що є бойове завдання партійних організацій. Водночас треба звернути увагу на роботу споживчої кооперації, що є основний канал доведення товарів широкого вжитку до села.

IV. Про роботу партійних і комсомольських організацій на селі

Помилки хлібозаготівель минулого року і незадовільне проведення весняної засівної кампанії значною мірою пояснюється тим, що низові партійні, комсомольські організації, замість розвинути масову організаційно-політичну роботу серед колгоспних мас, замість завзято і систематично боротися з куркульськими елементами і їх агентурою, в цілому ряді районів скопилися, з одного боку, на шлях правоопортуністичної практики, а з другого — «лівацьких» закрутів і перекручень лінії партії. Замість всіма заходами посилювати зв'язок з масами і організувати маси на виконання основних завдань, радянські органи, громадські, колгоспні організації (сілради, райколгоспспілки і т. д.) в ряді випадків скочувалися до застосовування винятково-адміністративних засобів. Це спричиняло відрив партійного і радянського активу від колгоспних мас, забуття того, що, тільки ведучи за собою маси, партійна організація може посилено здійснювати завдання соціалістичного будівництва на селі. Багато партійних організацій забули, що:

«В артілі не вивершується, а тільки починається справа утворення нової громадської дисципліни, справа навчання селян соціалістичного будівництва (XVI з'їзд ВКП(б)).

Боротьба за зміцнення колгоспів, вперта робота над вихованням колгоспних мас, утворення в колгоспах нової, справді соціалістичної організації праці вимагає від партійних організацій винятково-великої політичної активності, найтіснішого зв'язку з масами.

«Доведеться ще багато попрацювати над тим, щоб переробити селянина - колгоспника, виправити його індивідуалістичну психологію і зробити з нього справжнього трудівника соціалістичного суспільства» (Сталін).

Для цього партійна організація, не підмінюючи правління колгоспу, повинна керувати всіма сторонами колгоспного життя, входити в усі питання колгоспного господарства і настрою колгоспних мас. Ні в якому разі не можна забувати, що класову боротьбу навколо колгоспів ще не закінчено, що куркульські елементи ще цілком не ліквідовано, що вони ще живуть надіями дискредитувати колгоспний рух, розвалити колгоспи. В своїй контрреволюційній роботі куркульство скористовує всі наші труднощі, всі помилки, всі перекручення партійної лінії, порушення революційної законності.

Правоопорт, вістичні, „лівацькі“ елементи, перекручуючи політику партії, дискредитуючи цим лінію партії, підживляли нашу роботу в справі зміцнення колгоспів, полегшували роботу класовому ворогові. Від комуністів, комсомольців, особливо від сільського активу потрібна величезна більшовицька активність і пильність. Наше завдання — політично загартовувати і виховати сільську партійну, комсомольську організацію, широкій партійній і комсомольській актив, навчити його перемогати труднощі на основі організації мас.

Більшовицьке проведення засівної, збиральної і хлібозаготівньої кампанії є в наших руках величезне знаряддя мобілізації сил на боротьбу з рештками куркульських елементів на селі і організаційно-господарського зміцнення колгоспів.

Всі сили партійних і комсомольських організацій треба зосередити на вирішальних ділянках сільськогосподарського виробництва. Комуністи і комсомольці у виробничих бригадах повинні стати сплавжними ударниками і організаторами мас, застойниками у виконанні завдань.

Колгоспи України весняної засівної кампанії виявили величезний героїзм у роботі, виявили виняткове довір'я партії. Тільки завдяки самовідданій роботі колгоспів пощастило в основному подолати виняткові труднощі весни цього року. Підсумки минулої весняної кампанії свідчать за те, що СРСР остаточно закріпився на соціалістичному шляху. Рішуча перемога соціалізму в СРСР відкриває величезні можливості далі підносити сільськогосподарське виробництво.

Завдяки перемозі генеральної лінії партії, за проводом ЦК ВКП(б), завдяки правильному проведенню ленінської національної політики на Україні виростає величезна індустрія. Зростання вугільного Донбасу, що перебудувався на основі механізації, зростання металургії, ґрунтова реконструкція ряду металургійних заводів, що перетворилися на підприємства світового масштабу, побудування в Харкові нового велетня — ХТЗ, будування величезного машинобудівного заводу в Краматорському, нового потужного паротягового заводу в Луганському, успішне закінчення Дніпробуду і, разом з ним, побудування єдиного в світі велетенського промислового комбінату, на основі енергії Дніпробуду, а також зростання і розвиток всіх інших галузей промисловості піднесли економічний рівень, ґрунтовно міняють і переутворюють усю економіку України. Це зростання великої, середньої і дрібної індустрії на Україні і в цілому СРСР утворило підставу для нечувано швидких темпів піднесення сільського господарства СРСР, а особливо сільського господарства України. Величезні матеріальні засоби, тисячі тракторів, комбайнів, автомобілів і інших машин уже кинуто в сільське господарство України, а в кілька разів більше кинуть на колгоспні й радгоспні лани України протягом найближчих 1-2 років. За невтомної уваги КП(б)У до сільського господарства і справи зміцнення колгоспів все це піднесе сільське господарство України на такий високий рівень, на який воно ніколи не могло піднятися за капіталізму і не могло піднятися навіть у радянській країні при існуванні дрібного, роздрібненого одноосібного господарства. Цей сплавжний розквіт соціалістичного сільського господарства, що його забезпечує індустріальна база пролетарської держави, хутко піднесе економічний добробут мільйонних колгоспних мас України і назавжди покінчить із старим злидненным рівнем життя, на який засуджували трудящі маси села капіталістичний лад і низька продуктивність дрібного індивідуального господарства.

Куркулі, люкаї капіталізму — мешовики, есери і контрреволюційні троцькісти, а також правоопортуністичні і „лівацькі“ елементи готують

скористати найменші труднощі, щоб тягти нас назад, до капітуляції перед рештками капіталістичних елементів.

КП(б)У, за проводом ЦК ВКП(б), виховалась і загартувалась у боротьбі за генеральну лінію партії, проти правих опортуністів, проти "лівих" закрутників, проти контрреволюційного троцькізму. КП(б)У і далі нещадно боротиметься на два фронти, дасть рішучу відсіч всіляким спробам розхитати згуртованість наших лав навколо ленінського ЦК на чолі з тов. Сталіном. КП(б)У і далі буде надійним бойовим загоном ВКП(б) в боротьбі за остаточну перемогу соціалізму, за виконання завдань другої п'ятирічки, за побудування безкласового соціалістичного суспільства.

Боротьба за здійснення рішень III всеукраїнської партійної конференції і чергові завдання

I

III всеукраїнська партконференція пройшла під виключною увагою до сільського господарства. Для всіх досить відомо, що основою всього нашого соціалістичного будівництва є курс на соціалістичну індустріалізацію країни, на виключну увагу будівництву наших гігантів індустрії. Але нетрудно бачити, що при недостатній увазі до сільського господарства останнє може стати вузьким місцем усього нашого народно-господарського розвитку. „Більшовики мусять пам'ятати про те, що без підйому сільського господарства не може розвиватись і наше промислове будівництво, не можуть здійснюватись швидкі темпи соціалістичної індустріалізації“, — підкреслив т. Молотов в своєму виступі на III всеукраїнській партконференції.

В соціалістичній реконструкції сільського господарства СРСР маємо величезні успіхи за останні роки. Коли на час скликання XVI з'їзду партії було колективізовано по Союзу тільки 21% селянських господарств, то зараз колективізацією охоплено вже 61%. Більш 80% усього посіву ярих культур — в соціалістичному секторі. Тільки одні МТС засіяли більше 35 млн. га. Коли весь товарний хліб 1926-27 р. радгоспів і колгоспів разом становив 37,8 млн. пудів, а куркульський — 126 млн., то 1931 року лише одні радгоспи дали державі вже 108 млн., а 1932 року буде одержано від них 151 млн., себто більше ніж 1926-27 року давали куркульські господарства в цілому.

Такі ж саме зрушення ми маємо й на Україні. Коли на 1 січня 1931 року всього було колективізовано 34,7% усіх бідняцько-середняцьких господарств, то тепер ми маємо за 70%. Через розвиток промисловості значно підвищено технічне переозброєння сільського господарства. На Україні вже існує 447 машинотракторних станцій з тракторним парком до 400 тис. кінських сил, на колгоспних і радгоспних ланах вже працює близько 1800 комбайнів. Велетенські успіхи соціалістичної реконструкції сільського господарства на базі неухильного проведення лінії партії на індустріалізацію СРСР забезпечили завершення перемоги соціалізму в Союзі. „СРСР остаточно утвердився на новому соціалістичному шляху і рішучу перемогу соціалізму в СРСР можна вважати вже за завершеною“ (з промови т. Кагановича на II пленумі МК ВКП(б)).

Проте, при наявності величезних досягнень, при наявності правильної політики „минулий рік виявив і багато серйозних прогалин і серйозних помилок у роботі партійної організації України, що не дозволили поточного року повною розгорнути всі сили й можливості колгоспного го-

сподарства України" (резолуція III всеукраїнської партійної конференції).

Тяжким проривом цього року є абсолютно незадовільний стан з проведанням осінньої сільськогосподарської кампанії на Україні, в результаті чого ми маємо зменшення площі посіву цього року в УСРР порівнюючи до минулого на 4,5%, а також велике запізнення сіву, що не може не відбитися негативно на стані врожаю. Величезним проривом в нашій роботі слід визнати ганебний стан з обробкою буряку, де навіть на 1 серпня залишилися ще значні непрорвані й неперевірені площі, що призводить до значної загибелі й зниження врожаю.

Де ж криються цьому причини? Конференція з цього приводу каже: „Великі труднощі, на які натрапила Україна весняної засівної кампанії, щільно пов'язані з незадовільним керуванням організацією господарства колгоспів, незадовільним проведенням торішньої осінньої й хлібозаготівельної кампанії, серйозними помилками, яких допустилися під час хлібозаготівель“.

Минулого року в ряді районів були серйозні викривлення лінії партії й перегини в період хлібозаготівель. Дехто причини наших труднощів і перегинів під час хлібозаготівель намагається віднести за рахунок, мовляв, великого непосильного пляну хлібозаготівель. Але для кожного мусить бути цілком зрозумілим, що викривлення лінії партії, навіть знушення в окремих районах з трудящих селян, аж ніяк не можна віднести за рахунок „великого“ пляну. В основі всього лежить погана робота нашої партійної організації, незадовільне керування організацією господарства колгоспів, серйозні помилки в розверстці пляну по районах і колгоспах, що проводилось механічно за „принципом“ зрівнялівки, не зважаючи на стан в кожному окремому районі, колгоспі. Це приводило до того, що пляни по декілька разів змінювались для району, а звідси ясно, що мінялись пляни й для колгоспів. Ні колгосп, ні колгоспник не мали певності в тому, що після виконання одного пляну на них не буде встановлено нового. Хід виконання пляну хлібозаготівель по Україні виявив, що центр не знав конкретного стану та роботи районів, а райони, в свою чергу, не знали своїх колгоспів. Тепер, при введенні обласної системи управління й при умові більшої уваги з боку району до кожного села, до кожного колгоспу можна сподіватись, що такі явища вже не повторюватимуться.

З другого боку, причиною труднощів, зокрема, харчових й кормових, була наявність великих втрат урожаю, що по окремих районах іноді досягали 50%. Залишення колосків в полі, пошкодження незаскородованого хлібу, така молотба, що велика частина хлібу залишалась у соломі, крадіжки хлібу — все це вимірюється по Україні в цілому десятками мільйонів центнерів загубленого хлібу. Оці великі втрати врожаю сталися в наслідок поганої роботи колгоспів, недостатньої уваги всієї парторганізації питанню боротьби з втратами в сільському господарстві, недостатності конкретного керівництва колгоспами з боку сільських і районних партійних органів і т. д. Ось сума причин, що обумовлюють такий важкий стан сільського господарства, в якому воно опинилась по весні цього року.

II

Які є чергові завдання в справі піднесення сільського господарства в світлі рішень III партконференції? За вихідну позицію тут треба взяти завдання максимального зростання всієї сільськогосподарської продукції. Ось як ставить це питання на III партійній конференції тов. Косіор: „Ми повинні піднести сільське

господарство на такий рівень, щоб цілком забезпечити сировиною нашу промисловість, щоб усю країну, всіх трудящих повністю забезпечити продуктами сільськогосподарства, щоб забезпечити швидко підвищення матеріального рівня найширших колгоспних мас. Саме тому нам треба з особливою гостротою на весьзріст ставити питання про сільське господарство. Для того, щоб виконати це завдання, нам треба щільно придивитись до того, як саме, через які заходи ми можемо цього домогтись, а домогтись цього треба обов'язково, в цьому наше основне завдання. Тов. Каганович в своїй промові на II пленумі МК ВКП(б) каже: „Ми, більшовики, всю свою роботу спрямовуємо на те, аби на основі гігантських господарських успіхів, на основі зросту матеріального добробуту всієї країни домогтись кращого життя для робітників, для колгоспників, для всіх трудящих з тим, аби вони мали більше продуктів для задоволення своїх ростущих потреб, щоб вони в матеріальному і культурно-побутовому відношеннях, як і во всьому державному, громадському й виробничому житті, все в більшій мірі почували себе будівниками нового життя, будівниками соціалізму“.

Ось як конкретно, як чітко ставить партія це питання. Нам треба к кожному з наших заходів підходити з такої вимоги. Нам, організуючи виробництво, втягуючи в нього робітників, колгоспників, треба ставити в чітку залежність матеріальне забезпечення їх від результатів їх роботи. Треба ставити справу таким чином, щоб кожний робітник, кожний колгоспник від доброго, сумлінного ставлення до роботи відчував поліпшення на своєму бюджеті, на харчах, на всьому своєму добробуті. Організуючи величезну виробничу активність, трудовий ентузіазм широких робітничо-колгоспних мас, треба сполучати громадські стимули в роботі — відданість справі соціалістичного будівництва — з індивідуальними стимулами. За свою роботу кожен повинен одержати за кількістю і якістю роботи. Партія веде і веде нещадну боротьбу проти дрібнобуржуазної зрівнялівки, проти куркульського ідацького „принципу“.

Але треба сказати, що в наших підприємствах ще досі на практиці не зліквідовано повністю зрівнялівки. І в наших колгоспах чимало було фактів, коли прибуток колгоспника не визначається його фактичною участю в роботі колгоспу; розподіл наслідків господарювання колгоспу не відбувається відповідно до кількості і якості роботи того чи іншого колгоспника. Наявність в минулому таких випадків, коли кращий колгоспник щодо розподілу сільськогосподарської продукції до рівнювався ледареві призводить тепер в окремих випадках до зниження виробничої активності у колгоспника на колгоспній роботі. Часто-густо у окремих колгоспників основна увага переноситься на своє дрібне господарство, городину, корову і т. д., що дає зараз же йому ефект, що зараз же оплачує труд. В цьому є велика небезпека. Нам треба такі настрої переломити, ми треба правильним, умілим розподілом наслідків господарювання підняти виробничу активність колгоспника, зацікавити колгоспну масу в колгоспному виробництві. З цього приводу ЦК КП(б)У в своїй постанові від 28 березня 1932 року каже так: „Що краще провадити своє господарство колгосп, що більшої врожайності він домогся, то більший натуральний фонд споживання має бути забезпечений цьому колгоспові. Що краще, сумлінніше працював колгоспник, що більше в нього трудовнів, то більший натуральний фонд має

одержати його родина на споживання, на утворення деяких запасів як для особистого споживання, так і для розвитку домашнього тваринництва, птахівництва і т. інш.

Аби збільшити всю продукцію, піднести сільське господарство в цілому, треба опішшити господарювання колгоспів, треба здійснити завдання про їх організаційно-господарське зміцнення. Тут треба нагадати, що за постановою ЦК ВКП(б) від 4 лютого 1932 року: „Завдання організаційно-господарського зміцнення колгоспів є натеper, перш за все, завдання розвитку й зміцнення артільної форми колгоспів“, причому ця особливість колгоспного руху не є щось короткотермінове, а навпаки „стадію сільськогосподарської артілі колгоспи, безперечно будуть проходити багато років“ (Яковлев, „Про організаційно-господарське зміцнення колгоспів“). Сільськогосподарська артіль — це така форма, що дає змогу громадські інтереси, інтереси піднесення всього господарства, інтереси соціалістичної перебудови по'язувати з особистими інтересами бідняцько-середняцьких кіл села. В артілі усупільнено всі основні засоби виробництва, посів, робоча худоба, господарські будівлі. В неї не усупільнюється садиба, дрібні садки, городи, частина продуктивної худоби. Оце саме й дає змогу поруч розвитку усупільненого господарства розвивати також і неусупільнену частину господарства колгоспників, що покращує власний добробут колгоспника, поширює колгоспну торгівлю, а значить покращує стан робітничого постачання. Всі останні рішення партії, в тім числі постанови ЦК ВКП(б) від 26 березня 1932 року тільки ще зайвий раз нагадує, що основною формою колгоспного руху залишається артіль. Констатуючи наявність обурливих фактів викривлення партійної лінії, примусового усупільнення худоби, забуття основних принципів артільного господарства, партія каже про те, що „завдання партії полягає в тому, аби у кожного колгоспника була своя корова, дрібний скот, птиця“. В якій мірі така установка пов'язана з завданням побудови протягом другого п'ятиріччя безкласового соціалістичного суспільства, завершення соціалістичної реконструкції сільського господарства? Безперечно, в повній мірі. При умові закінчення в основному судільної колективізації, при усупільненні всіх основних засобів виробництва, при відсутності перспектив на поволення одноосібного дрібногосподарського господарства, цілком ясно, що корова, дрібний скот, птиця не набиратимуть характеру таких засобів виробництва, що робляться засобами експлуатації. Вони тільки забезпечують ті потреби колгоспника й його родини, що за рахунок колгоспного виробництва ще в достатній мірі не задовольняються.

Головнішим звеном в організації праці мусить стати бригада. Ураховуючи специфічні умови сільськогосподарського виробництва, де результат робіт є наслідок досить довгого виробничого процесу, наприклад, врожай є наслідок обробітку ґрунту, сіву, збирання врожаю, що тягнеться протягом цілого року, слід стати на шлях організації в колгоспах бригад з постійним складом колгоспників з тим, аби ця бригада виконувала на певних участках протягом року всі роботи. За такими бригадами треба закріплювати машини, реманент, скот. Особливої уваги треба приділяти підбору бригадирів, допомоги їм і підвищенню їх кваліфікації. Коли іноді не вдається зберегти протягом цілого року на певних участках повного складу бригади, то треба обов'язково домагатись, аби бригадир і основна група колгоспників у бригаді залишалися обов'язково на цілий рік. Тільки в цьому разі ми позбавимось взаєосібки, тільки в цьому разі ми зможемо застосувати досить вірну оплату праці, тільки в цьому разі створимо умови зацікавлення в під-

вищені якості виконуваної роботи. Треба встановити підвищену оплату й преміювання за якість осінніх с.-г робіт. Треба застосувати справжню відрадянність, точний щоденний облік роботи, яку провадить кожна бригада й кожний колгоспник. „Щоб підвищити заінтересованість бригад і колгоспників наслідками їх роботи на закріпленій ділянці, у кожній бригаді, у кожній ділянці встановити орієнтовний розрахунок продукції, яку має дати кожна ділянка (зазначити передбачуваний урожай в центнерах з гектара)“ (постанова ЦК КП(б)У від 4 вересня 1932 р.).

III партійна конференція приділила багато уваги зерновим культурам, зокрема, озимій пшениці. І це цілком природно. Для всіх нас ясно, що від остаточного вирішення зернової проблеми залежить розвиток і всіх інших галузей сільського господарства, особливо, тваринництва. Домогтися достатнього врожаю зернових є кончною умовою для розвитку тваринництва, особливо таких його видів як свиня, птиця, звичайно, робочий скот. Дійсно, найвужчим місцем розвитку тваринництва тепер є забезпечення його концентрованими кормами, що конче потрібні для забезпечення потреб трудящих в свинині, птишиному м'ясі, яйцях. Без концентрованих кормів ми не матимемо потрібної нам роботи коня. Отже, основна увага зерну, підвищенню його врожайності.

За постановою конференції „колгоспне соціалістичне господарство повинно протягом найближчих двох-трьох років піднести врожайність своїх ланів на півтора рази проти кращих урожаїв України останніх років“.

За яких саме заходів можна домогтися такого підвищення врожайності? Поряд з організаційними заходами, як організація бригад, підбор бригадирів, застосування задільної плати, оплати праці за кількістю й якістю виконаної роботи, боротьби проти безперервного збільшування й злиття колгоспів, боротьби проти шкідливої гігантоманії в утворенні колгоспів, тощо — треба особливої уваги надати запровадженню в життя основних вимог агротехніки. Нам треба, не гаючи часу, по-більшовицькому взятися за повне використання всього того, що сільсько-господарська наука й практика кращих господарств нам уже дали.

Конференція надає особливої уваги застосуванню сівозміни. Вона каже, що встановлені сівозміни в жодному разі не мусять порушуватись, а чергування і розмір площ, зайнятих під окремі культури, треба провадити в повній відповідності до встановлених сівозмін.

Деякі групи практичних робітників в галузі сільського господарства за останні роки через недостатнє розуміння основ агротехніки, а іноді через лівацьке захоплення монокультурним господарством — про сівозміни абсолютно забули, при встановленні плану засіву на нього не вважали. Весна цього року показала зі всією очевидністю, що викидати сівозмін ще не час. Сівозміни ще й зараз залишається одним з могутніх прийомів регулювання й управління факторами рослинного життя й веде до підвищення врожаю культурних рослин. Сівозміни в той же час являє собою один із засобів боротьби з таким лихом культурних рослин, як бур'яни. III партійна конференція каже: „Засів озимих, особливо пшениці, треба провадити тільки на чистих і зайнятих орних землях. Найближчих двох років треба цілком ліквідувати засів озимини по стерні чи після пізніх просапних, наприклад, буряків“. Це величезного значення директива в запровадженні агротехніки, коли врахувати, що восени цього року ми ще примушені сіяти озимини по стерні на площі 4,7 млн. га. Це рішення вимагає переглянути всі установки щодо співвідношення культур і щодо роді парового кліна в польовому господарстві України.

Крім цього, конференція ставить питання про забезпечення зяблевої

оранки під усю площу ярих посівів, що, в свою чергу, утворить умови для переведення раннього своєчасного посіву ярих культур по весні. Знайшла в рішеннях конференції відповідну одінку й глибока оранка під усю площу буряків, а також організація вчасного й ретельного прополювання та проривання так буряків, як і інших просапних.

Величезне значення в справі піднесення врожайності має питання про насіннєвиробництво і забезпечення високоякісним насінням усієї площі сіву й в першу чергу озимої пшениці. Підбору насіннєвого матеріалу, забезпеченню максимальної площі сіву найкращим насінням з акліматизованих місцевих та селекційних сортів треба приділити виключну увагу.

Ще одне питання, яке заслуговує на виключну увагу, це питання про боротьбу з бур'янами. Нам треба застосовувати в боротьбі з ними й профілактичні заходи й в той же час заходи знищування їх. До першого типу заходів треба віднести: очистку насіння, тари, зерносквищ, згодовання худобі відходів тільки в перемеленому або запареному виді, використання бур'янів до квітнення на сільос тощо. До заходів другого порядку треба віднести сівозмін, про який ми вже згадували, чисті й зайняті пари, правильний обробіток ґрунту, пропашка й прополювання просапних культур, міжрядний обробіток. В цьому разі треба застосовувати також і запалювання стерні, як це радить колегія Союзного Наркомзему.

В дуже важкому стані цього року — в наслідок безгосподарності — опинилось тваринництво зокрема кінське поголів'я. III партійна конференція каже: „Великий падіж коней особливо протягом осені, зими й частини весни, є наслідок не стільки важкого стану з кормами, але ще передусім є наслідок безгосподарного ставлення до коня“. Умови з кормами дійсно були важкими, але не можна собі уявити, що в колгоспі, для якого забезпечення кінського поголів'я було базою існування й розвитку колгоспу, не можна було зберегти коней. Тільки колгоспи, де розгублення перед труднощами й недооцінка коня охопили не тільки окремих колгоспників, а й саме колгоспне керівництво, могло трапитися таке велике народне лихо. Треба знати, що „кінь і віл у сільському господарстві України в колгоспах і радгоспах ще дуже повний час відіграватимуть серйозну роль“ (з резолюції конференції). Питанням тваринництва, питанням розвитку швидкостиглих його галузей (свинарство, птахівництво, кролівництво), за рахунок яких можна буде поліпшити стан забезпечення людності продукцією споживання, треба во всій нашій роботі приділити виключної уваги. Треба забезпечити відповідний уход за худобою, забезпечити її приміщенням і кормами. Від доброї організації уходу й годування залежить в основному продукційність худоби. Щоб одержати молоко, сало, м'ясо, забезпеч худобі корм, організуй за нею уход. Правда, тут не слід іти лінійно найменшого опору. Можна, звичайно, весь кормовий фонд утворити тільки з зерна. Треба скласти такого раціону, що вимагав би мінімуму зерна, що базувався б на використанні всіх дешевих кормів, всіх покидьків господарства й що забезпечував би максимальний вихід продукції, при чому треба кожному колгоспу виходити не тільки з вимог забезпечити своє тваринництво, але також допомогти в цьому й колгоспникові. Конференція з цього приводу дає таку директиву: „Щоб забезпечити швидкий розвиток тваринництва, поставити під особливий нагляд партійних і радянських організацій конкретну боротьбу колгоспу й радгоспу на утворення міцної кормової бази (сіножат, сільосовування, правильне використання покидьків)“.

Найактуальнішими питаннями, що зараз стоять перед усією партією, перед усією країною, є питання хлібозаготівель, питання збирання буряків і питання переведення озимої кампанії.

Плян хлібозаготівель минулого року по селянському сектору для України було визначено в 434 млн. пудів, а фактично заготовлено 345 млн. На цей рік план становить 356 млн., себто значно менше плану заготівель минулого року.

Основними передумовами успішного виконання плану хлібозаготівель мусять стати: поперше, якнайрішуче й нещадне викриття опортуністів, капітулянтів та скиглів, що причини труднощів бачать у великих темпах, у великих завданнях; подруге, позбавитись помилок минулого року в розподілі плану по районах у колгоспах, рішуче відкинувши механічний підхід до цього і зрівнялівський „принцип“; і третє, повести рішучу боротьбу з втратами, крадіжками й розбазарюванням хлібу. Дійсно, втрати минулого року по Україні досягали величезної цифри — 120 — 150 млн. пудів. Коли б була збережена хоч частина цього хлібу, звичайно, стан з харчами для людей й кормами для худоби був би значно кращий. Не можна допуститись цього року подібних явищ. Всі конкретні заходи боротьби з цими явищами вже накреслено. Треба обов'язково здійснити скиртування всього хліба, що не надходить безпосередньо до молотарки; треба заборонити нічну молотбву й молотбву вогкого хлібу; треба молотбву провадити протягом цілого дня від зорі до зорі; треба організувати відповідного обліка й охорони перемолоченого хлібу; треба не припускати залишення в полі непідібраних колосків. В боротьбі за хліб треба повністю скористати останню постанову ВУЦВК, РНК УСРР від 14 серпня 1932 року про покладання цілковитої відповідальности за погане скиртування, за припущення гноїння і проростання хлібу на ланах, за скиртування мокрого хлібу — на правління колгоспів, на бригадирів аж до віддання до суду, як за псування й шкідництво громадського добра.

Поряд з цим, як було вже зазначено вище, треба повести найрішучішу боротьбу з крадіжками й розбазарюванням колгоспного хлібу. В останній постанові ЦВК Союзу й РНК від 7 серпня 1932 року зазначено: „ЦВК і РНК СРСР вважають, що громадська власність (державна, колгоспна, кооперативна) є основа радянського ладу, вона священна й недоторкана і людей, що роблять замах на громадську власність, треба розглядати, як ворогів народу...“. До такої громадської власности привірюється колгоспний урожай на ланах, громадські запаси, худоба тощо. Це рішення уряду Союзу мусить бути скористовано повністю.

В цілому виконання плану хлібозаготівель — відповідальна й почесна робота для всієї нашої партійної організації. Не слід тільки підходити до цього легковажно. Тов. Косіор каже: „Помилково було б думати, що новий план ми зможемо виконати легко, самопливом. Труднощі будуть, вони неминучі“.

Хлібозаготівлі це така кампанія, яка зустрічає найбільший опір з боку ворожих елементів, з боку куркульства й підкуркульників. Проводячи хлібозаготівлі, легше за все можна виявити стійкість, більшовицьку загартованість нашої організації, уміння боротись за генеральну лінію партії. За умов проведення хлібозаготівель легше також виявляються всі нестійкості, а іноді сторонні елементи в рядах партії. Уміле, правильне проведення й закінчення плану хлібозаготівель без відхилення від генеральної лінії партії, без її викривлення — екзамени для всієї нашої української організації. Цей екзамени партійна організація України з честю має скласти, для цього є всі можливості: „Не

зважаючи на недосів зернових і на ряд інших труднощів, Україна має всі можливості успішно виконати план хлібозаготівель значно менший проти минулого року“.

Друге питання це питання про збирання буряків. Тут відповідальність нашої організації не менша. Не слід забувати, що основна маса буряку зосереджена на Україні, що справа забезпечення людности цукром залежить виключно від того, як справиться з роботою українська організація. Боротьба з шкідниками й обробка буряку (проривка, перевірка й прополка) пройшли з рук геть погано. Тепер новий іспит на уборку. Труднощів буде дуже багато. Основну увагу треба сконцентрувати на двох моментах: на забезпеченні робочою силою й тяглом і відповідної організації їх використання. Питання про організацію постійних бригад в колгоспах бурякових районів набирає особливої ваги, а фактичний стан такий, що постійних бригад, як правило, нема й досі; на всіх участках панує знеосібка, кадри бригадирів не закріплені. Ще й досі помічається погане розташування сил; дрібногруппова відрядність в багатьох місцях ще не застосована; директива про організацію однієї бригади на копання й возовицю для 30 га буряку не виконується. Ураховуючи досвід з обробкою буряку, треба тепер уже конкретно розв'язати справу з забезпеченням кожного бурякового радгоспу, кожної колгоспної бурякової плянтації робочою силою. Радгоспам треба було скласти з колгоспами договори на робочу силу до 1 серпня, але в багато таких радгоспів, що й досі цього не проробили. Головне, чим треба тепер зайнятись, це організацією потрібних харчових і промтоварових фондів, що в основному вирішуватимуть справу. Так само треба буде ставити питання й самих колгоспах. Проте, особливо напруженим в бурякову кампанію цього року буде стан з тяглом.

Треба поставити перед кожною організацією, заводом, радгоспом, машинотракторною станцією, колгоспом завдання про найповніше, найраціональніше використання всього наявного тягла й того, що за постановою уряду буде додатково одержано. Не слід тут, проте, забувати, що вирішальне значення буде за гужевим тяглом. Там, де ще не складено плану збирання буряку (копки й возки), там де не підготовлено робочої сили, тягла, реманенту, там, де не утворено для цього харчових і кормових запасів—треба, не гаячи жодної хвилини, всю увагу скерувати на цю роботу. Поряд цього близькими днями закінчити ремонт заводів, аби жодної затримки при наявності буряку в роботі заводу не було.

І тепер третє питання про план осінньої виробничої сільськогосподарської кампанії. У нас іноді помічається деяка недооцінка осінньої кампанії, порівнюючи до весняної, а фактично, коли урахувати, що поруч з осіннім сівом збігається зяблева оранка й збирання буряків, коли урахувати, що від якості проведення озимої кампанії залежить забезпечення країни найціннішою продовольчою культурою—озимом пшеницею, то треба відвести озимій кампанії значно більше місце, ніж це воно є в дійсності.

Треба засіяти восени цього року. більше 11 млн. га, з них озимої пшениці 6500 т. га, жита на зерно 4100 т., жита на зелений корм 300 т., озимого рапсу 58 т., сояшнику під зиму 100 т., буряку під зиму 50 т. і ще незначні площі під інші культури. Слід тепер уже приступити до підготовки ґрунту під озимину. Треба всі землі, що намічались під зайняти й чисті пари й не засіяні яриною виорати під озимину. Треба лушківку стерні провести на площі 4,7 млн. га. Треба негайно переключити всі трактори й частину живої тягової сили, що не працює на збиранні, скиртуванні та молотбі, на підготовку ґрунту під озимину.

Треба тепер же в першу чергу зібрати й обмолотити всі насіннєві ділянки, утворити насіннєвий фонд, забезпечивши проведення сортів-мни по пшениці на площі 5470 т. га й жита 220 т. га. Треба обов'язково очистити й протруїти все насіння. Треба в кожному колгоспі поставити на обговорення широких колгоспних мас питання про конкретні заходи боротьби за підвищення врожайності, застосовуючи змагання між окремими районами, колгоспами, бригадами. Не слід забувати тут і одноосібні господарства, треба й їх втягнути в змагання за кращу роботу, за кращий результат. Слід домогтись, аби радгоспи, колгоспи й одноосібники застосували всі вимоги агротехніки, що визначено агрономативами. За постановою уряду пропонується з метою проведення снігозатримання в південних районах України використати під сіву пшениці кулісні пари на площі 197 т. га, підготувати для снігозатримання через проріджування звичайної кукурудзи 150 т. га, застосувати утворення мертвих куліс на площі 100 т. га й провести снігозворювання на площі 250 т. га. Коли зважити те величезне лихо, що щороку трапляється через вимерзання озимини, а також недостатню вологість ґрунту в південних районах України, тоді тільки можна відповідно оцінити ті важливі заходи в справі снігозатримання, що їх накреслив уряд. На здійснення цих завдань треба мобілізувати весь колгоспний актив.

Поруч з переведенням осіннього сіву треба організувати боротьбу за здійснення пляну зяблевої оранки й глибокої оранки під буряки, бавовну і інші технічні культури. За постановою уряду зяблева, в тому числі й глибока, оранка мусить бути проведена на площі 7400 т. га. Здійснення цього пляну в значній вже мірі полегшуватиме проведення пляну весняної сільськогосподарської кампанії й в значній вже мірі гарантує підвищення її якості.

Уся осіння виробнича сільськогосподарська кампанія мусить проходити під гаслом максимального зростання врожайності, а значить якості обробки ґрунту, своєчасного засіву, засіву найкращим насінням.

За постановою ЦК КП(б)У від 4 серпня 1932 р. „кожний колгосп, кожна бригада повинна мати свій конкретний плян боротьби за врожайність, в якому передбачити сівозміну, строки засіву, якість оброблення ґрунту, заходи боротьби з бур'янами й шкідниками, а також інші заходи, передбачені законом про обов'язкові агротехнічні заходи“.

Однак, не можна не відмітити того, що осіння виробнича кампанія перебігає далеко незадовільно, що загрожує здійсненню основного завдання — підвищенню врожайності. Пляна озимого сіву на 15 серпня виконано лише на 14,8%, а підняття зяблі — тільки на 1,6%, тоді як за директивами ЦК КП(б)У весь сів в лісостепу треба було закінчити 20 вересня й в степу — 5 жовтня.

Рішення III партійної конференції дають чітку директиву про те, „щоб підвищити господарську ініціативу колгоспів й найдоцільніше розташувати культури на колгоспних землях, вважати за потрібне докорінно змінити систему й методи плянування площ і культур передусім щодо колгоспів. Співвідношення культур не можна давати тільки механічно зверху, з області чи району, а треба встановлювати разом із самим колгоспом на основі загального плянового завдання на район“. Цей пакт з точки погляду зміни практики плянування в цілому має велике значення. Він кладе край тому безвідповідальному адміністративному плянуванню, що панувало досі. Факти такого плянування тільки зверху були не лише в колгоспах, але й в радгоспах. Можна було б навести багато прикладів,

коли трести наперекір усякому здоровому смислу диктували такий плян, що не пов'язувався ані з якими елементарними економічними й агротехнічними правилами.

Треба сказати, що така вимога — рахуватись з колгоспом і радгоспом в справі визначення пляну — значно поліпшить і саме плянування центру й областей. Кожна плянова організація, кожний пляновий робітник підходить до територіального пляну значно обережніше, коли він буде знати, що його пляна будуть обговорювати, і що навіть колгосп може з ним не погодитись. Це рішення конференції вимагатиме від усієї плянкової системи серйознішої, глибокої роботи над питаннями плянування народного господарства.

По всій системі плянкової роботи треба викорчувати захоплення великими числами, механічно-зрівняльське ставлення до окремих районів, галузей тощо, знеуваження специфічних умов і особливостей колишніх районів та галузей господарства. Треба по-більшовицькому боротися за диференційоване конкретне плянування.

Колгоспи повинні також обмірковувати та ухвалювати пляни нового будівництва. Випадки гігантоманії в колгоспному будівництві, самовільне витрачання керівництвом колгоспу прибутків колгоспу на капітальне будівництво, часто-густо навіть без згоди колгоспу, не забезпечуючи матеріалами та коштами закінчення будівництва, треба рішуче припинити, як викривлення партійних директив.

Підносячи колгоспний рух на вищий щабель, перевиховуючи колгоспника, як будівника успішного соціалістичного господарства, треба так плянувати використання прибутків колгоспу й колгоспника, щоб вони зміцнили колгосп. Отже, борячись проти кулацького впливу, який тягне до байдужого ставлення до колгоспного добра, який роздратовує споживчі тенденції проти господарського ставлення до колгоспу, проти поповнення майна та будівництва, треба разом з тим боротися проти самовільного витрачання керівництвом колгоспу (без згоди на це колгоспників) прибутків на нове будівництво та безвідповідальне захоплення „капітальним будівництвом“.

Здійснення всіх завдань, що стоять тепер перед сільським господарством, може бути забезпечено тільки при умові мобілізації навколо цих завдань широких мас працюючих, зокрема, організації міцного колгоспного активу. Без організації мас, без проведення великої виховної роботи, без боротьби за організацію активу всі рішення, резолюції, закони залишаються мертвою схемою. Для того, аби вони перетворились у величезну рушійну силу, треба мобілізувати на це маси. Чи все у нас тут гаразд? Далеко ні. У нас систематичної, впертої роботи над вихованням колгоспного активу, над виділенням найкращих здібних для керівництва людей нема. Ось як учив В. І. Ленін виховувати організаторів із трудящих. „Ми підемо собі своїм шляхом, намагаючись якомога обережніше, терпляче випробовувати, розпізнавати дійсних організаторів, людей з тверезим розумом із практичною сметкою, людей, що об'єднують у собі відданість соціалізму з умінням без шуму (и вопрєки суматохеи шуму) налагоджувати міцну дружню сумісну роботу великої кількості людей в рамках радянської організації. Тільки таких людей після десятикратного іспиту треба просувати від простіших завдань до трудніших, висувати на відповідальні пости керівників народного труда, керівників управління“.

У нас часто-густо підходять до цього формально. Ми недосить працюємо над вихованням активу, ми не вивчаємо його. Особливо різко це

почувається в колгоспі. Наші керівники районних організацій не знають колгоспного активу, не працюють над ним.

Ось що зазначає передова „Правди“ (6 серпня 1932 року) „Секретарі, робітники райкомів партії, голови й робітники РВК мусять особисто знати бригадирів, кращих людей колгоспів свого району. Часто їздити в колгосп, збирати колгоспників, бувати у них на дому, листуватись з ними, бути в курсі їх особистого життя, обговорювати з ними найскладні питання (організація праці, розподіл прибутків і т. д.)“. А що каже наша практика? Не тільки районні керівники, а навіть і сільські не завжди мають такий міцний зв'язок з широкою колгоспною масою. А відвідування секретарем партійного осередку окремих колгоспників, близьке ознайомлення з його умовами життя, такі прості розмови на важливіші теми всього нашого життя, зокрема колгоспного, цінніше може багатьох формальних бесід. Організація колгоспного активу, його виховання — це найміцніший залог нашої перемоги в справі піднесення сільського господарства в справі побудови соціалізму. Під керівництвом партії будемо боротися за більшовицьке виконання ухвали III партконференції, за зміцнення та піднесення сільського господарства, за завершення п'ятирічки за 4 роки, за побудову безкласового соціалістичного суспільства в другій п'ятирічці.

Інженери і техніки — до лав передових борців за побудову соціалізму другого п'ятиріччя¹

З'їзд інженерно-технічних працівників відбувається у той період, коли перед пролетарською державою — перед СРСР стоять величезні завдання успішне закінчення першого п'ятирічного плану і підготування всіх передумов для успішної боротьби за виконання другого п'ятирічного плану. Цей період потребує величезного напруження сил через те, що завдання, що їх висунула історія, сами собою величезні, і через те, що у світі наших завдань і, зокрема, у світі тих цілей, для яких розв'язується ці завдання, ми у своїй боротьбі за мирний розвиток нашої держави, у своїй боротьбі за остаточну побудову соціалізму зустрічаємо величезний опір від капіталістичного світу, що оточує нас.

На цьому з'їзді я не висвітлюватиму докладно той міжнародний стан, в якому перебуває наш СРСР даного моменту, але все ж таки декілька слів доводиться сказати на додаток до того, про що говорить і наша преса і преса капіталістичних держав.

Поширити фронт науково-технічних досягнень і забезпечити нашу незалежність від капіталістичних країн

Ми успішно закінчуємо план великих робіт першої п'ятирічки, чим підготовлюємо виконання ще величезнішого плану робіт, плану другого п'ятиріччя, коли ми маємо побудувати соціалістичне суспільство в СРСР.

Ось на цій грані історичної боротьби за побудову соціалізму ми зустрічаємо чимраз нові спроби імперіалістичних хижаків зірвати успішне закінчення нашого першого плану, перешкодити підготуванню до другого п'ятирічного плану. Наше соціалістичне будівництво проходить в умовах постійного натиску від капіталістичного оточення.

Цей натиск виявляється в найрізноманітніших формах, здійснюється найрізноманітнішими методами. Сьогодні весь буржуазний світ намагається виставити перед громадською думкою Радянський союз, як винуватця в усіх бідах і напастях капіталістичного світу. Навіть вбивство президента Французької республіки намагаються приписати каверзам Москви, каверзам більшовиків, тобто тієї партії, яка десятки років виховувала свої лави, свої сили в боротьбі проти індивідуального терору, в боротьбі проти таких безглузвих вчинків, на які здатні тільки люди, що не знають шляхів справжньої боротьби за визволення людства.

Більшовицька партія вихована на тому, що в боротьбі клас пролетаріят перематиме лише своєю організованістю, лише своєю класовою

¹ Промова на всеукраїнському з'їзді інженерно-технічних працівників.

з'єднаністю. І досвід боротьби за диктатуру пролетаріату в нас, за мирне будівництво в нашій країні досить переконливо показує, що це єдино правильний шлях боротьби трудящих за своє визволення.

Але в класовій боротьбі тільки пролетаріат іде прямими шляхами з чіткою програмою, з чіткою політикою щодо своїх класових ворогів. Буржуазія намагається залучити на свій бік трудящих обманом, наклепом, всілякими махінаціями. І те, що тепер уся буржуазна преса Заходу, Сходу й Америки заповнена безглуздими обвинуваченнями проти Радянського союзу, це показує все те напруження в стосунках між капіталістичним оточенням і соціалістичною державою, яке існує, яке проявляється в найрізноманітніших формах і яке з рештою, очевидно, призведе до озброєної сутички. Всі ці провокації є спроби буржуазії залучити певні сили на свій бік, що мають за кінцеву мету морально підготувати настрій для воєнної інтервенції проти Радянського союзу. Все це підготування ведеться для того, щоб до Радянського союзу застосувати насильство, яке японський імперіалізм застосовує в Китаї до китайського народу.

Тов. Сталін на конференції працівників соціалістичної промисловості говорив, що нам треба бути сильними, нам не можна відставати, бо у цьому світі капіталістичних держав завжди панував і панує вовчий закон експлуататорів: бити відсталих і слабких, тільки сильні можуть робити те, чого вони бажають, ставити свої мети і завдання і розв'язувати їх без того, що в той чи інший момент їм будь-хто завадить. Мирному розвитку китайського народу заважає імперіалізм так званих передових країн, волю яких виконує в даний момент японський імперіалізм, вишукуючи всілякі приводи для виправдання своїх загарбницьких цілей. Те саме намагається зробити світовий імперіалізм і щодо Радянського союзу. Але тут, ми це знаємо, це знають трудящі інших країн, це знають і сами імперіалісти, їм доведеться мати справу не з розпорошеним і розрізненим організмом, не з різними генеральськими зграями, як у Китаї, але із з'єднаними, багатомільйонними масами, загартованими в боротьбі, вихованими по-більшовицькому для обстоювання своїх революційних завоювань.

І ось, у світлі цих перспектив, може бути, цієї найближчої для нас перспективи, особливо вагу має завдання успішно закінчити першу п'ятирічку і розгорнути підготовчу роботу для здійснення другої п'ятирічки. Першу п'ятирічку ми закінчуємо і можемо успішно її закінчити за чотири роки. Над цим доводиться особливо багато працювати цього останнього року виконання п'ятирічки. Над завданнями поточного року доводиться особливо багато працювати і мобілізувати сили і увагу. Тільки успішно закінчивши перший п'ятирічний план, тільки поширивши по всьому фронту наші науково-технічні досягнення, одержані у виконанні першого п'ятирічного плану, ми зможемо сміливо, упевнено, не побоюючись ускладнень і неприємностей від капіталістичного оточення, другого п'ятиріччя вивершити побудову безкласового суспільства, загальну реконструкцію нашого народного господарства і його окремих галузей.

Більшовицькими темпами нагромаджувати і використовувати ресурси

Працівникам інженерно-технічної частини борців за соціалізм більше, ніж будь-кому іншому, буде зрозуміло, що в боротьбі за виконання плану, за розв'язання політичних завдань і за переборення поточних труднощів, нам доводиться, головне, розв'язувати завдання опанування техніки і здійснення тих вказівок партії й проводиря партії тов. Сталіна,

які скеровано на забезпечення просування вперед більшовицькими темпами шляхом соціалістичної організації господарства і більшовицької боротьби за внутрішньопромислове нагромадження, за збільшення ресурсів, які дадуть змогу ще більше прискорити темпи зростання нашого народного господарства, які дадуть змогу поряд господарських завдань розв'язати і завдання культурної революції в найкоротші історичні строки.

Ось про ці завдання боротьби за внутрішньопромислове, за внутрішньогосподарське нагромадження я й скажу декілька слів.

Інженерно-технічним працівникам доводиться працювати в найрізноманітніших галузях, але всі вони являють частину професійних організацій, які значною мірою мусять розподіляти бюджет свого часу і своїх сил між роботою суто професійного характеру і роботою по суті того виробництва, того господарства, в якому вони працюють. Сьогодні профспілки робітників і інженерно-технічних сил поступово переходять на нові рейки, щоб „в нових умовах працювати по-новому“, як говорив тов. Сталін. Це гасло стосується всіх, насамперед його треба застосувати до наших професійних організацій, що й зробив XI з'їзд профспілок у своїх рішеннях, що робиться на практиці у повсякденній боротьбі за активізацію всіх сил, за залучення всіх організацій до розв'язання завдань, що стоять перед нашим виробництвом і перед усім нашим господарством.

Найважливіше завдання, що потребує технічного підходу, технічних розрахунків, технічної грамотності, технічної усвідомленості, обізнаності,— це завдання боротьби за внутрішньогосподарське, насамперед внутрішньопромислове нагромадження, боротьби з втратами у виробництві, боротьби з недовикористанням основних капіталів, з недовикористанням тієї робочої сили, яку вже залучено у виробничі процеси. Це стосується кожної з галузей нашої промисловості, це стосується і наших МТС, наших радгоспів, колгоспів і всіх навіть найдрібніших господарських організацій.

Завдання боротьби з втратами, завдання включення нових додаткових ресурсів у наше будівництво, виявлення додаткових можливостей нашої армії праці в боротьбі за побудову соціалізму — це завдання благородніше з благородних, тим більш, що його можна і слід розв'язувати поруч піднесення масової роботи лінією опанування техніки робітничою клясою, колгоспниками, що вливаються в робітничу клясу, колгоспниками, до яких на селі потрапляють складні машини у вигляді тракторів, комбайнів, складних молотарок, двигунів і т. інш. Тільки в умовах цілковитої перебудови на соціалістичних основах сільського господарства, тільки в умовах суцільної колективізації ці машини — продукт індустріялізації нашої країни — стають приступні широким селянським масам.

Ми знаємо, як ще кепсько поведатися з машинами на селі, як ще неповно використовують машини у промисловості, як ще кепсько поводяться з машинами на транспорті, як ще недостатньо включають потужності машин в боротьбу за більшовицькі темпи в усьому нашому будівництві. Ось чому завдання боротьби з втратами, завдання боротьби за додаткові ресурси є не тільки господарське, не тільки технічне завдання, але воно є величезне політичне завдання, бо за успішного проведення цієї боротьби ми зможемо рухатися вперед швидше, і політичні підсумки наших успіхів, успіхи і переваги нашого господарювання перед лідером трудящих усього світу, на фоні занепаду, господарської і політичної кризи усього світу, будуть ще показовіші переконливіші.

Це завдання успішно розв'язується тільки за умов розгортання наступу цілим фронтом. Кожен на своєму місці, кожна організація,

кожне підприємство можуть і мусять боротися за цілком конкретні заходи в цій галузі. Але всі професійні організації в цілому, і в тому числі ІТС, мусять стати за організаторів цієї боротьби, за керівників тих сил, які здатні за правильного розміщення їх дати в найкоротший строк найкращі наслідки.

Завдання хемізації країни висунути в першочергове

Гасло „опанування техніки“, що його висунув т. Сталін і що його здійснила партія, є бойовий заклик до всіх багатомільйонних мас, до багатьох тисяч інженерів і техніків, які працюють разом з пролетаріатом над побудовою соціалізму в нашій країні. Це гасло є заклик до свідомої боротьби за прискорення більшовицьких темпів, за зміцнення наших соціалістичних позицій.

І ось у цій частині я зупинюсь на одній галузі нашої техніки, на одній галузі науки, яка до останнього часу у нас все таки відстає. Я маю на увазі хемію. Я маю на увазі завдання хемізації нашого господарства, які поставлено ще в першому п'ятирічному плані. На жаль, ці завдання не розв'язано достатньою мірою, тут ми маємо велике відставання.

В наших українських плянах визначено програму розвитку хемічної промисловости, впровадження хемії в усі галузі нашого народного господарства, але тут ми більше, ніж в усіх інших галузях, відстаємо. А між тим хемізація господарства є найважливіша проблема. Це Маркс, розбираючи елементи розвитку господарства, з приводу хемії, її ролі й значення говорив так:

„Кожне завоювання в галузі хемії не тільки збільшує число корисних речовин і число корисних застосовань вже відомих речовин, виклакаючи в такий спосіб зростання капіталу і поширення сфери його прикладання. Прогрес хемії навчає також заводити екскременти (покиди) виробництва назад у круговорот процесу відтворення й утворює, таким чином, матерію нового капіталу без попередньої витрати капіталу“ („Капітал“ т. I, стор. 478).

Ми знаємо, що в капіталістичному господарстві конкуренція, боротьба окремих капіталістичних груп може зводити нанівець цю Марксову засаду, бо одні розвиватимуть хемію, яка дасть додаткові продукти, а інші порядком конкуренції намагатимуться знищити ці продукти. Тільки в умовах плянового господарства, тільки в умовах диктатури пролетаріату, тільки в умовах керівництва господарством, побудованого на принципах науки Маркса й Леніна, цю засаду можна перетворити в життя з цілковитою ефективністю, з позитивними наслідками.

Ще у серпні 1929 року, обговорюючи питання про розвиток хемічної промисловости, ЦК ВКП(б) ухвалив постанову, в якій поставив завдання розвитку хемічної промисловости на належну височину. У цій постанові сказано, що увагу всіх партійних, господарських і професійних організацій і всієї радянської громадськості повинно спрямувати на хемізацію країни, на побудову і розвиток радянської хемічної промисловости. Але, як видно, цієї уваги було не досить. Ми відстаємо в цій галузі через те, що у нас нема досить підготовлених кадрів. Ми не досить опанували всі секрети, тайни хемії, не досить навчилися переводити досягнення наукових праць науково-дослідних інститутів на рейки виробництва, не досить навчилися впроваджувати наукові досягнення в практику нашого господарювання. Тепер нам треба всіма лініями, в усіх галузях виробництва приділяти максимум уваги ролі хемічної промисловости. Треба ці настанови партії якнайшвидше і якнайефективніше провести в життя.

Максимум знань, досвіду, ініціативи, максимум досягнень науки і техніки — практичному керуванню виробництвом

Із своєї практики роботи в Раднаркомі, з практики роботи щодо планування, щодо керування народнім господарством я мушу зазначити, що у нас помічається деякий розрив між тими висотами, які вже завоювали наші наукові сили, наші науково-дослідні інститути в опрацюванні цілого ряду проблем і застосування цих досягнень на практиці. У нас надзвичайно відстає переведення вже перевірених досвідом досягнень з кабінетів науково-дослідних інститутів у цехи, на заводи, в лабораторії заводів, і тим самим уповільнюється, гальмується включення цих найцінніших вкладів, цих наукових досягнень у фонд соціалістичного будівництва, в нашу практичну боротьбу й роботу.

Чи можна пояснити все це організаційним відривом науково-дослідних інститутів, який був і який ще тяжіє над нами? Чи треба це пояснювати тим, що командири виробництва — інженери, техніки — не досить вгризаються (грубо висловлюючись) в той матеріал, який виходить з науково-дослідних інститутів? Чи не пояснюється все це тим, що в боротьбі за опанування техніки, за включення науки в процеси боротьби за побудову соціалізму, заважає перевантаження інженерно-технічних сил адміністративними функціями, а іноді громадськими навантаженнями?

Але й громадське навантаження, і адміністративні функції все це має підлягати основній меті — максимум знань, максимум досвіду, максимум ініціативи, досягнень теоретичної техніки і науки спрямувати на практичне застосування в повсякденній роботі щодо керування цехом, заводом, тією чи іншою галуззю виробництва й т. інш. Тільки підкоривши все це цій основній вимозі максимального використання технічних знань, максимального й найшвидшого переведення цих знань в діяльну енергію, ми зможемо на практиці добитися таких незнаних досі зрушень у справі поліпшення нашої промисловості і всього нашого господарства, яких досі ніхто не бачив. Ці зрушення ми можемо забезпечити і ми їх забезпечимо, бо зразки вмілого керівництва, вмілої боротьби за найкращі досягнення світової техніки в нас є.

Можна навести тут десятки прикладів, але досить навести хоча б один той приклад, який оце недавно став здобутком широких мас, — це досягнення доменщиків металургійного заводу ім. Ворошилова, які на старих доменних печах добилися такого коефіцієнту використання об'єму печі, якого не запроєктовано навіть для наших стандартних нових доменних печей.

Але це водночас свідчить про той консерватизм і про ту інерцію, які панують серед частини наших технічних сил, що проєктують і провадять розрахунки наших агрегатів з урахуванням самого тільки старого досвіду, старих показників, без належної оцінки наших можливостей.

Наші можливості невичерпні. Невичерпні вони насамперед через те, що такого прояву творчого ентузіазму, такої відданості соціалістичному господарству з боку робітників, які ми маємо в умовах диктатури пролетаріату, де пролетаріат господар, де передові пролетарі заводів, цехів, агрегатів дають незнані у світі показники кращого використання всього на користь соціалістичному будівництву, такого ставлення до виробництва нема ніде у світі, та й не може бути ніколи в капіталістичних країнах, в умовах капіталістичної експлуатації. А ми маємо такі зразкові приклади і з боку робітників, і з боку техніків, що допомагають робітникам добиватися цих досягнень.

Але, на жаль, ми ще не маємо досить широкого розповсюдження цих досягнень. Насамперед через те, що у нас цю справу не організо-

вано як слід, що загальний культурний рівень у нас ще відстає від тих завдань, які ми розв'язуємо. Покищо тільки передовики, яких день-у-день стає чимраз більше, сприймають все це упевнено, твердо, закріплюючи позицію за позицією.

Останніх років ми зрушили з мертвої точки видання технічної літератури — технічних книг і журналів, які допомагають розвивати обмін досвідом. Але ми досі не зуміли організувати навіть первісної, навіть елементарної критики літератури, що її випускаємо. У нас ще нема бібліографічних оглядів, технічних рецензій, які озброюють робітничу класу в боротьбі за кращі зразки, за кращі методи роботи.

Ось, наприклад, висвітлення гарних зразків з вугільної промисловості, як метода Карташова й інших, висвітлення зразків з галузі металургії й будівництва, таке висвітлення зразків, що його вміщується в книгах і журналах, скрізь і завжди проходить майже без критики, без широкого обговорення серед техніків. Обговорення їх, жива дискусія навколо цих книг і журнальних статей, а значить навколо цих метод не розгортається. Це є великий недолік. Технічна думка в боротьбі за опанування техніки останніх досягнень науки тільки тоді вигострюється, викристалізовується і зацікавлює маси, коли вона постійно живе активним життям, коли і в професійних організаціях, і в тих організаціях, що ними керують профспілки, питання живого конкретного обговорення гарних прикладів, гарних зразків і показників, поряд обговорення кепських, буде поставлено на належну височину.

Ту методи боротьби за усунення недоліків, за дальші досягнення, яку партія провадить в усіх галузях роботи як середпартійної, так і всієї масової роботи, методу більшовицької критики і самокритики треба в трохи іншому розрізі широко розгорнути і розвинути в галузі техніки. Нам треба по-більшовицькому в усіх галузях нашої роботи брати і гарне і вміти цілком викривати і ліквідувати наші помилки і недоліки.

Піднести громадську думку на боротьбу за опанування техніки

В боротьбі за здійснення гасла „наздогнати і випередити в техніко-економічному відношенні передові капіталістичні країни“ інженерно-технічні працівники мають виконати почесну вдачу роль. В цій боротьбі їм допоможуть передовики-пролетарі як робітники, так і ті нові кадри технічних сил з робітників і селян, які тисячами приходять на виробництво. В боротьбі за здійснення цього гасла ми повинні конкретно, кожен на своєму місці, боротися за найкращі показники, за найефективніше застосування і використання всіх досягнень науки і техніки. Лише конкретно розв'язавши ці завдання, ми зуміємо підхопити ту велику хвилю жади пролетарських мас до технічних знань, яка вже підноситься і яку ми мусимо опанувати. Що скоріше ми будемо як слід керувати цим рухом, то скоріше ми виживемо недоліки, що гальмують виконання техпромфінплану, то скоріше ми дамо до рук пролетарської держави ті додаткові ресурси, які потрібно нам вишукати всередині країни, які забезпечать найшвидше наше звільнення від техніко-економічної залежності і зміцнять нашу обороноспроможність. Нам треба розгорнути, піднести на незнану височину громадську думку, громадську волю до боротьби за опанування техніки, за впровадження техніки в усі виробничі процеси і побутове обслуговування робітників.

Нам треба творчий ентузіазм передовиків-техніків поширити на всю масу інженерно-технічних працівників. Нам треба піднести на належну височину і відповідно обслужити передовиків інженерів і техніків, борців за більшовицькі темпи, за справжні світові рекорди на тих чи інших ділянках виробництва або господарства.

Нам треба добитися того, щоб технічна думка, технічні сили разом з машиною пройшли і на село, в сільське господарство, щоб ми не відчували утруднень з харчуванням і з сировинною базою, щоб машина не самопливом, не з великими втратами завойовувала собі позиції в сільськогосподарському виробництві, а щоб машина йшла туди упевнено, з нагромадженням в індустрії досвідом, з тим, щоб уже тепер там вона давала такий само, а може і ще більший ефект, ніж цього пощастило досягти в ряді промислових галузей.

Глибше вивчати досвід старих інженерно-технічних кадрів і технічний досвід капіталістичних країн

Партія, уряд, пролетаріат цінять інженерно-технічні сили, які беззаперечно, без коливань пішли пліч-о-пліч з пролетаріатом у боротьбі за побудову соціалізму. З тієї частини інженерно-технічних сил, яка підпала під вплив ворожих елементів, що готували всякі неприйнятні сюрпризи для радянської влади, значна частина останніх років переконалася в тому, що тільки в умовах соціалістичного будівництва, тільки в умовах диктатури пролетаріату можна упевнено й ефективно вкладати свої сили і знання у справу боротьби людства за краще майбутнє.

І чимало тих, хто збирався шкодити радянській владі, тепер працюють не гірше від тієї нашої молоді, яка, як правило, має більший ентузіазм, але не завжди має достатній нагромаджений досвід, достатні технічні знання, щоб змагатися зі світовою технікою.

Ось чому в справі боротьби за підготування молодих інженерно-технічних кадрів з робітників і когоспників треба глибоко і всебічно вивчати досвід стариків, вивчати і використовувати відповідно до наших соціалістичних умов технічний досвід капіталістичних країн, збагачувати свої знання і більшовицькими темпами йти в боротьбі за те, щоб випередити технічно-економічний рівень капіталістичних країн.

Є в нас чимало таких неприємних прикладів, про які доводиться говорити, коли молодий інженер або молодий технік, дещо вивчивши, думає, що він все знає, що він все може, що для нього в галузі техніки ніхто не авторитет, бо він в тій чи іншій книжці вчитав ось те й те. Треба сказати, що це дуже небезпечний момент, і з такими настроями треба всіма способами боротися. Тільки показавши на ділі, що твої знання є передові, тільки довівши на наслідках застосування твоїх знань, можеш упевнено говорити, що ось це вже опанував. Треба боротися з тим, хто вважає свою освіту за закінчену відразу після закінчення вишу чи втишу. Адже це тільки початок, бо на практиці, у повсякденному вивченні процесів виробництва, всіх елементів виробництва нагромаджується той життєвий технічний і організаційний досвід, який дасть змогу з найменшими витратами добитися найбільших наслідків на кожній ділянці роботи.

Над цим треба працювати і професійним організаціям, і адміністраторам, в розпорядження яких надходить молодь, і особливо над цим мусять працювати молодь, ентузіазм якої повинно підкріпити (а його можна підкріпити) вищими знаннями, ніж ті, що їх мають старики, бо старики не можуть встигати за новою технікою, їм це доволі трудно. Молодь може опанувати ці нові знання легше, але опанувати їх треба по-серйозному. Треба шукати, де є ці дані, вишукувати їх, бо вони самопливом не потраплять до голови.

Між іншим, часто доводиться чути нарікання, що до нас мало надходить чужоземної літератури, що нічого не відшукаєш. Це не зовсім вірно, бо разом з літературою надходять і машини, які краще, ніж література, можуть дечому навчити. А є такі місця, де збирають літературу,

зокрема закордонні журнали, яких, між іншим, майже ніхто не використовує. Я можу тут указати таке місце, де збирають усілякі цінникові й журнальні матеріали, — це тут, у Харкові, при Уповнаромзовнішторзі. Можна сказати і на таку організацію, яку утворено в державному видавництві, щодо відтворення журнальних статей через фотографію, через світлові знімки. І що ж, попит на ці статті, на ці закордонні матеріали надзвичайно низький. А коли ці матеріальні ресурси у нас не використовують, коли журнали окремих об'єднань, які вміщують надзвичайно цінні дані з чужоземної технічної практики, не підштовхують на те, щоб зростав попит на наявні матеріали, то, звичайно, від цього ми багато втрачаємо. Ми можемо одержувати чималу кількість чужоземної літератури і ми її можемо повніше використовувати, якщо вимоги на них будуть організованіші. Цього, на жаль, у нас ще нема.

Боротися за систематичне поліпшення умов праці на передових позиціях у боях за соціалізм

Від цих практичних ділових зауважень в частині використання літератури, в частині боротьби за поповнення знань, я переходжу до загального питання — до великого питання боротьби за технічні кадри, за максимальне забезпечення продуктивності праці технічних кадрів і за здійснення їхньої ролі у виробництві.

Партія і радянська влада в цьому напрямку зробили і роблять багато. Але звичайно це ще не все. Це тільки початок. Це тільки почин на фоні загального зростання добробуту трудящих. Безперечно, потреби набагато більші. Задоволення цих потреб має зростати з року в рік. У боротьбі за великі пляни, за розв'язання великих проблем, партія і радянська влада розв'язують і мусять розв'язувати і ті невеликі завдання, які утворюють умови для найефективнішого використання всіх наукових і технічних сил.

На цій ділянці, як і на всіх інших, нам треба боротися за те, щоб зробити більше і зробити краще, зробити з усвідомленням усієї відповідальності за те, що це спрямовано на розв'язання основних завдань.

Тут нема якоїсь філантропії, нема якогось бажання розв'язати дрібне завдання. Тут мусить бути, і він є, великий плян систематичного поліпшення умов праці і насамперед тих, хто працює на виробництві, усіх, хто працює безпосередньо на передових позиціях боротьби за здійснення наших господарських плянів. Бо здійснення наших господарських плянів є водночас і здійснення плянів політичних, плянів, які виробила Жовтнева революція, які зміцнюють наші позиції в боротьбі за соціалістичне суспільство. І вже недалекий той час, коли наші перемоги приведуть нас до цілковитого здійснення цього основного завдання.

Під керівництвом комуністичної партії, під керівництвом ленінського ЦК нашої партії, під керівництвом проводиря нашої партії тов. Сталіна розітнута кляса Радянського союзу, пролетарські маси і технічна інтелігенція нашої країни забезпечать ті більшовицькі темпи соціалістичного будівництва, темпи нашого соціалістичного наступу, які нам так потрібні й які так лякають капіталістичний світ.

Україна і другого п'ятиріччя повинна бути передовим районом Радянського союзу

У світлі цього загального завдання, в розрізі цих загальних умов у галузі науки і техніки нам на Україні треба працювати ще з більшим напруженням. У нас нема капіталістичної конкуренції (її в нас ніколи-

вано), але у нас є соціалістичне змагання між окремими частинами Радянського союзу, між окремими промисловими районами, між окремими галузями виробництва.

Нам, українським організаціям і українським інженерам і технікам, треба пам'ятати, що ми порівняльно старий індустріальний район у Радянському союзі, ми стара паливно-металюргійна база радянської держави. На Уралі-Кузбасі утворюється нова база. Туди переносяться найновіші досягнення науки і техніки з Західної Європи і Америки. Там краще сучасне устаткування, там починають вступати в роботу кращі агрегати. А в нас, поряд нових агрегатів, ще діють старі агрегати, старе устаткування, старі підприємства. Але, проте, ніхто не довів, що ми на старих агрегатах, на старому устаткуванні, підносячи свої технічні знання, підносячи трудову дисципліну, підносячи організованість у роботі, не можемо йти вперед у частині якісних показників, у частині собівартости продукції, не можемо випередити ті нові велетні, які будуться на новому устаткуванні, але які примушені втрачати на нових слабо навчених кадрах. Стара база має потужні кадри. Ми на Україні можемо і мусимо порядком соцзмагання успішно закінчити виконання програми першого п'ятирічного плану і другого п'ятиріччя, коли друга вугільно-металюргійна база на Уралі-Кузбасі розгортається на всю широчінь, ми можемо і мусимо також бути попереду.

Ми це зможемо зробити і через те, що в нас також вступають другого п'ятиріччя велетні металургії, машинобудування, нові шахти, устатковані за останнім словом техніки. Але ми мусимо також бути попереду, і це мусить бути справою честі всіх наших українських організацій, навіть і на старих підприємствах. І за зберігання чималої питомої ваги старих основних капіталів ми все таки мусимо бути попереду в частині якісних показників, в частині кількісного виконання завдань і в частині опанування техніки і висот науки. Нашу провідну роль, яка сходить і до виконання своїх завдань і до надання допомоги кадрами іншим районам, ми мусимо виконати з честю і в другому п'ятиріччі.

Опанування марксо-ленінської метод — запорука успішної побудови соціалізму другого п'ятиріччя

З'їзд інженерно-технічних працівників обговорює питання своєї професійної роботи у справі утворення і виконання другого п'ятирічного плану. Рішення по цих питаннях мусять перетворитися в життя на ділі, на кожній ділянці промислового, сільськогосподарського і культурного будівництва. Здійснення цих рішень буде то успішніше, що краще, що міцніше засвоють кожен інженерно-технічний працівник і всі трудящі маси потребу засвоєння науки Маркса — Леніна, науки комуністичної партії, що глибше вони сприймуть гасла більшовицької комуністичної партії.

В боротьбі за побудову соціалізму кожен трудящий мусить стати за свідомого будівника соціалізму. Я висловлюю упевненість в тому, що всі інженерно-технічні працівники будуть свідомими будівниками соціалізму, не тільки в тому розумінні, що вони братимуть участь за своєю посадою, за своїм обов'язком у цьому будівництві, але й в тому розумінні, що вони будуть ентузіастами цього будівництва, ентузіастами в розв'язанні даних завдань. Це буде кращою запорукою переможної побудови соціалізму в нашій країні, побудови безклясового соціалістичного суспільства вже другого п'ятиріччя.

Ю. Гейман

Бойові завдання соціалістичного проектування

(Порядком постановки питання)¹

Не зважаючи на всю значливість наших програм капітального будівництва, справі проектування приділяється недостатньо уваги.

Низка робіт, що претендують на „теоретичні“ узагальнення практики проектування, статей та нарисів, присвячених так практиці, як і методології проектування, не тільки не відповідають бойовим завданням соціалістичного проектування нових будівництв, плентаючися в хвості проектно-будівельних робіт, але й частенько дезорієнтують проектування, спрямовують його на биті шляхи — шляхи буржуазно-шкідницької чернівсько-гінзбурзької методології. Характеристично відзначити, що досі немає жодної роботи, яка, підсумувавши значний досвід проектних організацій, намагалась би зв'язно сказати, як повинні відбуватися роботи над проектуванням нових будівництв, які завдання економіста і техника при розробленні окремих поділів проекту, при розробленні, що повинно мати поглиблений науково-дослідний характер, з особливою силою відбиваючи основні лінії техніко-економічної політики нашої партії.

Практика проектування потребує узагальнень, потребує теоретичної аналізи, яка в результаті змогла б надати цій практиці правильної марксо-ленінської методології, спрямувати її в єдине річище соціалістичного проектування, в результаті чого буде зліквідовано величезні народногосподарські втрати, що часто є наслідком побудованих на гнилому фундаменті проектувальних робіт. ЦК ВКП(б) неодноразово в своїх постановках відзначав помилки проектування новобудов і давав цілу низку найцінніших вказівок, що мають не тільки практичний, а й глибоко теоретичний інтерес. Однак, ці вказівки, як і ціле багатство марксизму-ленінізму, що озброює соціалістичне будівництво, далеко ще не використано в роботах, присвячених проектуванню. У проектувальній роботі частенько намагаються логаритмічною лінійкою цілком підміняти марксизм-ленінізм. В результаті плани, розрахунки і рисунки новобудов доводиться не раз переробляти, міняти всю суть проектних матеріалів, щоб уникнути величезних втрат при здійсненні капітального

¹ Прим. від редакції. Довжуючи порядком постановки питання статтю „Бойові завдання соціалістичного проектування“, редакція підкреслює надзвичайну актуальність теми, достиглаю конечність узагальнення досвіду в цій діяльності. Автор правильно загострив питання про доконечне зв'язання і єдиність економічного та інженерно-технічного обґрунтування проекту, однак, не накреслює шляхів і метод правильного розв'язання цього питання. Розгляд економічного обґрунтування проекту він обмежує в своїй статті проблемою розмежування і роботи при цьому, помилку, стираючи етапи роботи, що одрізняють період планування і проектування. Редакція запрошує господарників, інженерів і економістів-планувальників, окрема робітники проектних організацій і будівель, висловитися з приводу цього питання на сторінках журналу.

будівництва. Відставання та незадовільна якість проектувальних робіт править за одну з найсерйозніших хвороб капітального будівництва, лікування якої цілком залежить від стану методологічних основ соціалістичного проектування. У зв'язку з цим цікаво пригадати одну з найважливіших постанов з цього приводу XVI партійного з'їзду. XVI партійний з'їзд в резолюції „про виконання п'ятирічного плану промисловості“¹ констатує, що, не зважаючи на певне поліпшення, досягнуте за останніх років у ділянці капітального будівництва, практика промислового будівництва досі має низку великих хиб. До них належать відставання і незадовільний стан проектувальних робіт.

Ця вказівка зберігає всю свою гострість і на сьогодні, бо стан проектування новобудов і, зокрема, стан теоретичного фронту проектування ще й сьогодні є вельми незадовільний. За чудову ілюстрацію цього править невеличка числова таблицка, яка показує забезпеченість проектами під початок будівельного сезону програми капітальних робіт промисловості по СРСР — у відсотках до асигнування на капітальне будівництво за річним планом.

	Остаточно схвалені проекти	Шкіцеві проекти	Без проектів
На 1 лютого 1930 р.	45,7	17,5	36,8
На 1 лютого 1931 р.	44,6	25,5	29,9

Таким чином, не зважаючи на безпосередню заборону уряду приступати до будівництва об'єктів, незабезпечених проектами підприємств, більшість підприємств будувалося без проектів. А там, де проекти були в закінченому вигляді, через помилки, припущені під час проектування, через довільні техніко-економічні коефіцієнти і показники, через незадовільне пророблення основних питань, капітальне будівництво так само гальмувалося, бо проекти вимагали посутніх змін і поправок. Усе це, безсумнівно, свідчить про незадовільну роботу в ділянці проектування.

Де ж слід шукати найслабшу ланку проектування, що через неї весь ланцюг вишуків, техніко-економічних розрахунків і проектувань часто виявляється абсолютно неспроможним дати справжній соціалістичний план споруди та роботи нового підприємства? Цю слабу ланку треба шукати саме там, де багато дехто з недосвідчених теоретиків з проектування вбачають найнепосутнішу частину проекту — „загальні зауваження“ економічного порядку, які мають дати економічне обґрунтування новобудови.

Що являє собою проект (взятий в його первісному, нерозгорнутому вигляді — так званий шкіцевий проект)? Проект є детально розроблений план спорудження нового підприємства та його роботи. Цей план охоплює низку питань, дотичних насамперед виробничої програми майбутнього підприємства. Сюди належить спеціалізація і тип виробництва, спеціалізація і обсяг вироблюваної продукції, умови і методи постачання підприємству сировини, допоміжних матеріалів та палива, процес заготування їх, схов і транспортування, основні райони збуту вироблюваної продукції, розташування і характеристика споживача. Накреслюється також місце спорудження підприємства і в зв'язку з цим майдан будівництва з точним розташуванням на майдані всіх споруд, транспортних ліній, робничого виселку і т. інш. Далі розробляється проект технологічного процесу. Тут докладно висвітлюється загальну схему виробничого процесу, технічні методи, застосовувані на всіх окремих стадіях виробництва, характеристику і розташування устаткування, основні технічні норми роботи

¹ Стенографічний звіт XVI партійного з'їзду, стор. 725.

підприємства, характеристики середзаводського вантажопотоку, умови транспортування вантажів та зберігання їх. А технологічною частиною проекту розв'язується питання про кількість виробничої потужності та про спосіб використання або спрощення її. Енергетична частина шкідливого проекту містить у собі дані про силові установи підприємства, кількість, систему і потужність силового устаткування, прикладний енергетичний баланс підприємства, використання потужності енергії і т. інш. На далішій стадії проектування результати робіт проектувальників в технологічній і енергетичній частинах зв'язуються і сформовується лінійна будівництва. В цій частині дається характеристика і розрахунки виробничих будівель підприємства, технічних споруд, робітничих жител і т. інш., з обґрунтуванням розмірів, типів та конструкцій споруд, вибраних при проектуванні. Далі дається розрахунок потрібної для виробництва і будівництва робочої сили, адміністративного і технічного персоналу, накреслюються системи навчання і підготовки потрібних кадрів та проектується потрібні для цього заходи. На підставі всіх цих матеріалів складається зведений загальнофінансовий план будівництва, накреслюється калькуляція собівартості виробів і, нарешті, дається основні техніко-економічні показники нового виробництва, цебто на підставі всіх попередніх матеріалів визначаються показники, що характеризують народногосподарську ефективність нового виробництва.

З цього далеко не повного і зробленого лише для орієнтування переліку видно, що всі розрахунки проекту щільно зв'язані між собою, зумовлюють один одного, і найменша помилка на будь-якій ділянці проекту, ясна річ, відіб'ється на всіх його частинах і на проекті в цілому. З цього переліку видно ще, яку велетенську роботу доводиться виконати, щоб добрати відповідних матеріалів, провести потрібне дослідження, вишуки та розрахунки. Попри всьому цю роботу буде надарено пророблено, якщо не буде тої стрижневої основи в проекті, що визначає і взаємно зумовлює окремі його частини, надає всім показникам, усім техніко-економічним розрахункам сили правильного орієнтування та наперед визначає достеменність техніко-економічних показників роботи майбутнього підприємства, якими закінчується проект. Стрижневим і визначним елементом проекту є економічне обґрунтування новобудови, саме те економічне обґрунтування, що фігурує у нас досі під назвиськом „пояснювальної записки“ до проекту або, в кращому разі, з великим туманним безвиразним паспортом „загальних міркувань до обґрунтування...“ Для всіх нас звичайною істиною є принцип, що в умовах соціалістичного планування кожне виробництво, кожна нова клітинка народногосподарського організму зв'язується цілою своєю істотою із системою планованого народнього господарства і викликає цілу низку зрушень так на даній територіальній ділянці народнього господарського цілого, як і в цілій його системі. Усім відомою прописною істиною є й те, що планування у нас відбувається шляхом комплексного розвитку виробничих сил, шляхом створення найдосконаліших виробництв, якими в умовах соціалістичної індустріалізації є комбінати.

Кожне нове будівництво ми розглядаємо як частину єдиної народногосподарської системи, як ланку в системі соціалістичної організації суспільної праці. Звідси випливає потреба насамперед, проектуючи, наперед визначати стрижневу основу проекту, накреслювати загальні принципи діяльності, що відповідно з ними відбуватиметься все даліше пророблення матеріалів, усі вишуки і розрахунки, визначити місце нового проектуваного підприємства в системі народнього господарства і в комплексному зв'язку його з тим економічним районом, де накреслюється будівництво.

Потвердження цьому ми знаходимо у виразній характеристиці нових завдань соціалістичного планування, що її дає т. Куйбишев у доповіді пленуму Держплану СРСР (травень 1931 р.): «В результаті планового господарства ми маємо можливість проектувати найбільше будівництво від самого початку, як потужний комбінат, розвиваючи його найдоцільніше з народньогосподарського погляду і пов'язуючи його з виробничими народньогосподарськими ресурсами, наявними в розпорядженні даної області». Розвиваючи цей принцип у доповіді на XVII партконференції «про другу п'ятирічку», т. Куйбишев дає розгорнуту характеристику комплексних основ планування другої п'ятирічки. «Вже в першій п'ятирічці ми вступили на шлях будівництва не тільки окремих підприємств, існування яких могло б, власне, бути в першому-ліпшому районі, але й на шлях будівництва комбінатів, що обов'язково мають спиратися на широку енергетичну і сировинну базу, та будучи комбінатами, цето сполучую цілої низки виробництв, вони повинні передбачити часом кілька видів сировини, глибоко впливаючи на всю економіку району. Друга п'ятирічка буде, головню, будівництвом цих комбінатів, що своєю чергою викликає потребу у відповідних областях підтягування одного виробництва до другого. Словом, будівництво цих великих комбінатів-велетнів, що викликає в суті відразу ж організацію великого промислового центра, цілого міста, обов'язково повинна сполучитися з проектуванням цілої економіки даного району, даної області».

Якою ж мірою ці директивні вказівки визначають наші завдання в ділянці проектування? Як видно було вже з переліку робіт, що їх треба провести при проектуванні, кожне видання проекту, кожний техніко-економічний розрахунок повинно обґрунтовувати цілеспрямованим і цілком чітким економічним обрисом проекту. Якщо виходити із завдань комплексного планування нашого будівництва (а це є одна з основ соціалістичного планування), то всяке обґрунтування проекту — чи то розрахунки ефективності силовень, розрахунки калькуляції собівартості виробів, розрахунки будівель технічного спорудження, взяті окремо від комплексних завдань планованого будівництва, окремо від судіального виробничого вузла, що його доля зв'язується з проектуванням підприємством, в основі своїх будуть помилкові і не дадуть тих коефіцієнтів, що покажуть справжню народньогосподарську ефективність новобудови. Для того, щоб підкреслити це, вельми цікаво зробити невеличку подорож в ділянку практики. Тов. Флаксерман у статті «Проблема пуску електростанцій» відзначає особливу шкоду, що її завдає неправильне побудування проекту, відірване від комплексних проектувань розвитку даного народньогосподарського вузла. «Як приклад неполадок, які можуть траплятися через невідповідність проекту дійсності, можна навести тепло-електроцентрально високого тиску в Березниках, що її тепер пускається в хід. Березниківська ТЕЦ при 60 атмосферах тиску є споруда для постачання пари та електричної енергії великому Березниківському комбінату. Споруджуючи цей комбінат, було заявлено для нього певну потребу на парі різних параметрів в 17, 7 та 2,5 атмосфери. Станцію було спроектовано з урахуванням потреби задовольнити цю заяву. Теплову схему станції було пророблено саме так і устаткування було замовлено цілком відповідно з тим, щоб у результаті роботи установи комбінат міг одержати потрібну кількість пари зазначених параметрів. Коли ж побудували заводи і амонтували устаткування, то виявилось, що пари в 17 атмосфер комбінат потребує вдвоє більше, ніж передбачалося в проекті, а пара 7 атмосфер йому майже зовсім не потрібна. Цікавита зміна утворилася і в потрібній кількості пари 2,5 атмосфери. В резуль-

таті цього устава виявляється непристосованою для роботи з даним комбінатом¹.

Висновки з цього напрошуються самі собою. Проект ТЕЦ в Березниках було побудовано відірвано від комплексного зв'язку на даній ділянці будівництва; народногогосподарський вузол, що в ньому ТЕЦ мала відігравати роллю організаційної ланки, не вивчалася, і в результаті цього устава не пристосована до експлуатації, її треба перебудувати. Тим часом, коли б проект було цілком перейнято комплексною засадою, коли б економічне обґрунтування проекту було побудовано на цих засадах і визначило б наперед усі розрахунки та конструкції, то ТЕЦ відповідала б завданням, що перед нею поставлено. В цьому прикладі найяскравіше виявлено розрив між проектом даного будівництва та економічним районом, розрив, що часто можна спостерігати в практиці проектування. Не слід, проте, думати, що стрижневі основи проекту, визначені в економічному обґрунтуванні, надають тільки тло всім розрахункам та окремим проектуванням. Не слід так само розуміти роботу над економічним обґрунтуванням як роботу, що закінчується на першій стадії проектування, до якої вже не повертаються, розробляючи окремі поділи проекту. Навпаки, спрямовуючи всі роботи проектування, економічне обґрунтування перевіряється і контролюється в процесі дальших робіт над проектами. Його уточнюється кожним новим розрахунком, кожною конструкцією, нарешті, його перевіряється на точних терезах усіх техніко-економічних показників проектів, і завдання економіста, відповідальне і велике завдання, брати участь в усіх стадіях роботи, проходити цілу суть окремих розрахунків проекту, бо економічне обґрунтування проекту проходить через усі матеріали, через усі розрахунки і рисунки і закінчується лише в резолютивних коефіцієнтах, які показують справжню науково-господарську ефективність новобудови. Вже з цього одного цілком безглуздим здається нам твердження інженера Грекова в його роботі „Проектування промислових підприємств“ (1932 рік) про те, що робота інженера-економіста зводиться в основному до завдання повідомляти проектувальників про ціни на матеріали і устаткування (стор. 17). В дужках слід відзначити, що такі „настави“ вельми поширені в проектних організаціях. А втім, ця „настава“, рівняючи з іншими теоретичними мудрощами, яких чимало можна подібати в літературі, присвяченій проектній справі, виглядає зовсім незначною. Візьмімо для прикладу таке твердження: „Слід також визнати за ненормальне (навчає нас ще один лихо-теоретик з проектування) практичне перекладання на проекткові органи справу розроблення пояснювальних записок до проектів, які (записки) повинні давати техніко-економічне обґрунтування окремих будівництв. Економічне обґрунтування окремих заводів завжди стикається з питаннями загальної економіки промисловости та народного господарства (ще б пак! — Ю. Г.). Економічні відділи проектних організацій не повинні і не можуть дублювати або перевіряти роботу ВРНГ в ділянці загальної економіки промисловости, промислової географії тощо. Усі ці загальні питання має проробляти апарат ВРНГ з тим, щоб проекткові органи, на які покладається складання пояснювальних записок до проектів, у цій частині були лише технічними виконавцями²“.

Тут насамперед невірним і політично шкідливим є протиставлення економічних засад проектів технічним. Немає і не може бути жодного технічного розрахунку, що не був би зумовлений і зв'язаний з економіч-

¹ Журнал „Пути индустриализации“ за 1931 рік № 23-24, стор. 71.

² А. Вендер „О проектировании заводостроительных материалов“, журнал „Пути индустриализации“ № 12 за 1929 рік, стор. 24.

ною основою проекту, яка, в свою чергу, зумовлюється соціалістичним плануванням, що диктує свої закони і спрямовує всю ходу господарського життя країни. Найгрубшим видом перекручення нашого планування є таке вихолощування проекту, зведення його до механічної, рахункової і креслярської роботи, до пустої, позбавленої будь-якого сенсу гри в цифери. Проект підпорядкований завданням соціалістичного планування, зв'язаний із завданнями комплексного розвитку продуктивних сил, перевірюваний в кожному своєму розрахунку економічними основами, закладеними в ньому; проект, економічне обґрунтування якого проходить через усю його суть, уточнюване і виправлюване в процесі проектування — цей проект наш теоретик пропонує перетворити в порожній додаток до пояснювальної записки, яка повинна прийти до проектувальника з ВРНГ'овських сфер. Мовляв, не проектувальника це справа втручатися у „вищу політику“.

Ще одне невірне положення. Жодний вищий планувальний орган, жодна організація не може проробити тої роботи над економічним обґрунтуванням проекту, що принципи її в загальних рисах ми попередити описали. Бо для цього їй довелось би фактично замінити всю роботу над проектуванням. Сама суть проекту не терпить розриву між тим, що зневажливо називає наш теоретик „пояснювальною запискою“ та всіма іншими піділами. Те, що дає і може дати вища планівна організація, є лише основний напрям, кілька основних показників, які в усіх роботах над проектуванням обростають конкретним матеріалом, які перевіряються в економічному обґрунтуванні проекту, конкретизуючись в докладних техніко-економічних розрахунках. Всю практику нашої планової роботи побудовано на засаді зустрічних проектувань. „Тільки бюрократи можуть думати, що планова робота закінчується складанням плану. Складання плану є лише початок планування. Справжнє планове керівництво розгортається лише після складення плану, після перевірки на місцях перебігу здійснення, виправлення і уточнення плану“ (І. Сталін „Політзвіт ЦК XVI з'їзду ВКП(б). I от на найважливішій ділянці, там де неможливо через саму суть роботи відривати економічне обґрунтування від усіх інших розрахунків і проектувань, саме там радиться скористуватися з найшкідливішого методу проектування, радиться, перекрутивши самий зміст проектування, бюрократично перекласти на вищі планувальні органи завдання, які покладається на проектові організації, радиться вищим планувальним і оперативним органам підмінити всю роботу проектових організацій.

Цих думок теоретиків з проектування, певне, можна було б і не критикувати так докладно, бо їх принципіальна неправильність і непридатність очевидна. Однак, доводиться все таки проробляти цю невдячливу роботу, бо в наведеній цитаті особливо яскраво виявлено цілковите нерозуміння самого змісту соціалістичного проектування.

Звернімося тепер до висловлювань, де комплексні основи економічних обґрунтувань проектів замінюються найшкідливішими сурогатами. (Відзначимо, що ми навмисно не зупиняємося на вже викритій шкідницькій писанині Гінзбурга, Черновського та інших в ділянці проектування. Ми зупиняємося, головним чином, на літературі, що побачила світ 1932 року, після великої роботи, що її проробила партія, борючися з буржуазно-шкідницькими і опортуністичними теоріями, та після викриття буржуазно-реставраторських теорій в літературі. Після цього в питаннях проектування трапляються частенько найгрубіші політичні помилки, а часом навіть безпосередня пропаганда вже викритих шкідницьких настанов).

Загально відомо, що одне з найважливіших питань в проектуванні є вибір району, де будуватиметься підприємство, а в зв'язку з цим і вибір майдану під саме підприємство. „Насамперед проблема правильного розташування промисловості по СРСР. Хоч би як ми розвивали народне господарство, неможливо обійтися без питання про те, як правильно розташувати промисловість, як провідну галузь народного господарства“ (Й. Сталін. Політвіт ЦК XVI з'їзду ВКП(б) ¹).

Природно, що й проектуючи новобудови, це завдання висувається як найважливіше, бо від правильного розв'язання його цілком залежить і цілий напрям подальших робіт. Методологічні засади соціалістичного розміщення продуктивних сил в основному вже розроблено. Не так давно над питаннями про розміщення продуктивних сил працювали спеціальні конференції і, здається, проектувальники не так уже складно було б на підставі цих матеріалів та директивних указівок накреслити правильні шляхи конкретних розроблень цього питання проектування.

Що ж в цій частині пропонує нам спеціальна література? Дамо слово Крисову, що спеціально цікавиться теоретичним узагальненням проектної справи. У книзі „Рациональне районування підприємств і складів“ (1932 р.) Крисов твердить, що основним чинником, який визначає місцерозташування майбутнього підприємства, є так звана транспортна орієнтація. Основне при виборі місцерозташування підприємства — орієнтація на найменші транспортні витрати. Звідси низка практичних пропозицій проектувальників. Якщо вважати вагу того чи того матеріального об'єкту з числа розглянутих нами (сировина, паливо, допоміжні матеріали, напівфабрикати, готові вироби і т. інш.) за одну характеристику, а відстань його до оптимального центра за другу, то, множивши зможемо одержати єдиний механічний критерій для порівняння та для розв'язання нашого завдання про вишукування найвигіднішого розташування“ (стор. 8). І декількома сторінками далі Крисов, ідучи назустріч практикові з проектування пропонує кілька прийомів для „математично обгрунтованого розв'язання завдання про добір місця розташування“. Перший спосіб, запропонований від Крисова, „механічний“, оснований на застосування приладу Варіньйона, що його складовими частинами є рольки, які можна встановлювати відповідно з розташуванням пунктів. Через ці рольки перекидається мотузки, що йдуть від одного вузла, на кінці якого поцепляється навантагу, пропорціональну ваговим характеристикам окремих пунктів. Місцерозташування навантаги, як неважко довести математично, і буде відшукуване найвигідніше місцерозташування проєктованого виробництва“ (стор. 23). Те, що застосування приладу Варіньйона зв'язане з деякими труднощами конструктивного характеру, дуже непокоїть Крисова, та все ж він гаряче пропонує користуватися з приладу Варіньйона, сподіваючись, що з усуненням конструктивних хиб цей прилад зробиться так само доконечним для інженера-проектувальника, як і готівальня (стор. 23—24). Крім цього способу, Крисов пропонує ще скористуватися з „вагового трикутника“, що його боки побудовано на відповідних вагових характеристиках. Тут відшукувану точку Крисов пропонує шукати на перетинанні... (стор. 24).

Чи варт далі зловживати терпінням читача і продовжувати цитувати цю писанину, що її видається 1932 року і подається проектувальникам, як останнє слово науки, що озброює практику соціалістичного проектування? Те, що пропагує Крисов, є не нове. І Гінзбург, і Черновський чимало пообламали списів для того, щоб нав'язати соціалістичному плануванню розміщення продуктивних сил принципи вульгарно-бур-

¹ Стенографічний звіт XVI з'їзду ВКП(б), стор. 42.

жуазної теорії Вебера. Тут фігурувала і так звана „транспортна орієнтація“, і знаменитий Веберівський ваговий трикутник — блискучий доказ наукової нікчемності буржуазно-економічної думки, яка намагається заховати в математичні формули та геометричні фігури всю мнoгoманітність капіталістичної дійсності, яку роздирають суперечності.

Але цю теорію, адже, давним-давно викрито. В основу соціалістичного розташування промисловості закладено цілком інші засади, визначувані завданнями успішної соціалістичної індустріалізації СРСР, побудови безкласово соціалістичного суспільства, ліквідації суперечностей між містом і селом; засади, що сприяють підвищенню продуктивності суспільної праці та організації її в формах, які забезпечують найповніше використання всіх ресурсів, які сприяють всебічному розвитку продуктивних сил в інтересах соціалізму, посиленню обороноспроможности країни та зміцненню техніко-економічної незалежності СРСР і, нарешті, широкій індустріалізації відсталих національних республік Союзу.

Але всього цього Крисову, звісно, не збагнути: він обґрунтовував добір найраціональнішого місцерозташування виробництва „транспортною орієнтацією“. У Крисова можна знайти ще інші перлини. А чого варті, наприклад, такі твердження: „Вважаючи на те, що при проектуванні доводиться передбачати всі чинники, які можуть посутньо вплинути на перебіг виробництва“, а „передбачення всіх чинників є покищо питання скорше індивідуальних здібностей, ніж наукової дисципліни, то всілякі розрахунки на підставі передбачуваних майбутніх умов завжди зв'язані з деяким ризиком помилитися“ (стор. 18—19). А звідси проектувальникам радиться або „проектувати нові заводи за зразком старих, виходячи з тої самої сировини і матеріалів, подібного устаткування, однакових технологічних процесів і т. інш. (стор. 31), або „складати калькуляцію ефективності для окремих моментів часу з тим чи іншим проміжком, провадячи розрахунки з однаковою мірою деталювання, а тоді — інтегрувати загальний ефект на триваліший період часу“ (стор. 19). По цьому знов нагадується про те, що вся суть проектування полягає в умінні ворожити на кавовій гущі, визначаючи ефективність майбутнього виробництва. „Правильний вибір коефіцієнту залежить значною мірою від уміння проектувальника відгадувати справжнє значення їх при реальних умовах існування майбутнього заводу“ (стор. 31). Об'єктивна суть цих міркувань дуже проста — цілком заплутати проектувальника, примусити його будувати проект не на підставі аналізу планів та перспективних накреслень розвитку того господарського комплексу, що в ньому проектується новобудову, не на основі генеральних настанов, що планують цілий перебіг господарського життя Радянського союзу, та принципів техніко-економічної політики нашої партії, а на основі всемогутньої логаритмічної лінійки, приправленої мудрою хіромантиєю Крисова, що від неї тхне методологією буржуазної вульгарної економічної науки. Не зупиняючися докладніше на інших „відкриттях“ Крисова¹, зазначимо, однак, що Крисов зовсім не самотній. Вже цитований інж. Греков, аналізуючи вибір району та майдану для проектуваного підприємства, цілком механічно розглядає умови, що визначають розташування нового виробництва. Тут ми знайдемо поміж чинників і такі, що визначають вибір району та близькість сировини і палива, і близькість енергетичних джерел, і зручні дешеві шляхи сполучення, і наявність робочої сили, і клімат, і близькість ринків збуту², але абсолютно не знайдемо комплексних

¹ Розгорнуту критику цієї шкідливої книги ми подали в журналі „Більшовик України“ № 3 — 4 за 1932 рік С. Блєх та Ю. Гейман — Крисов „Раціональне районирование предприятий“.

² „Проектирование промышленных предприятий“, стор. 55 — 60.

основ проектування, пов'язання проекту в усіх його частинах з пляном соціалістичної реконструкції даного району, щоб не знайдемо того, що є найголовніше і визначне в проекті. Трекову, очевидно, абсолютно незрозуміле те, що навіть наявність усіх цих сприятливих моментів, кінець-кінцем, не визначить добору району для новобудови, хоча безсумнівне є й те, що врахування цих умов є обов'язкове для проектувальника, який правильно зрозумів стрижневу засаду проектів, який перевіряє і уточнює її в усіх своїх розрахунках і вишуках.

Цілком очевидно, що на фронті теоретичного узагальнення практики проектування справа стоїть далеко негаразд. Буржуазно-шкідницькі настанови продовжують бродити через потурання низки виробництв на сторінках спеціальних брошур і журналів, присвячених проектній справі. Справжніх соціалістичних засад проектування не всі ще усвідомили з достатньою повнотою і чіткістю, а дехто і абсолютно не зрозумів їх. Завдання комплексного пов'язання кожного проекту з окремою ділянкою народного господарства, як і з цілою системою планованого народногосподарського цілого, ще не засвоєно в теорії проектування і з великими труднощами засвоюється в практиці проектування, яка не дістає від теорії потрібної сили орієнтування та певности правильности своєї роботи.

Вказівка XV партійної конференції про те, що у нас недостатньо економічно пророблюється проект, недостатньо пов'язується з загальногосподарським пляном, повністю залишається в силі, і ми повинні напружити всі зусилля на те, щоб домогтися рішучого перелому в теоретичному освоєнні практики проектування. Практика соціалістичного проектування повинна бути озброєна соціалістичною теорією.

Треба негайно заходитися коло розроблення найбагатшого матеріалу, що є з приводу цього питання у класиків марксизму-ленізму, коло розроблення постанов партії, які мають глибоко теоретичне значення, нарешті, коло вивчення практики наших проекткових організацій з метою встановити єдині методологічні основи соціалістичного проектування промислових підприємств.

Треба цілком викрити буржуазно-шкідницькі і опортуністичні настанови в теорії та практиці проектування.

Наше завдання створити широкий актив проектувальників, залучити їх до обговорення методологічних основ проектування.

Треба, нарешті, організувати методологічне керівництво цією великою і потрібною роботою, здійснювати потрібні консультації для проекткових організацій, згуртовувати і організовувати актив робітників з проектування.

В. Кривенко

Припинити відставання металургії від розвитку народнього господарства

(Шість місяців боротьби за метал)

„Перше головне завдання промислового пляну—безумовно, подолати відставання чорної металургії, довести витоп чавуну 1932 р. до 9 млн. тонн, сталі — до 9,5 млн. тонн, вальцювання — до 6,7 млн. тонн“.

(З резолюції XVII всесоюзовної партконференції)

Соціалістична промисловість вступила в друге півріччя завершального року першої п'ятирічки. Попередні підсумки виробничої роботи за перше півріччя 1932 р. вирішальних галузей народнього господарства показують, що, перемагаючи труднощі, робітнича класа під проводом комуністичної партії і її Ленінського ЦК на чолі з тов. Сталіним досягли нових колосальних перемог і успіхів.

У цей час, коли капіталістичні країни Європи й Америки переживають нечувану в історії кризу, коли промисловість капіталістичних країн що найменше відкинута на 25—35 років назад, коли зростає безробіття, наше соціалістичне господарство, зокрема наша промисловість, розвивається прискореними темпами. Що більше і більше зростає кількість добуваного вугілля, нафти, торфу, витопу металу, кількість нових машин, речей широкого вжитку, залізничних перевезень, успішно розвивається колгоспна торгівля, що забезпечує вищий рівень матеріального обслуговування робітничих, колгоспних мас та інших трудящих.

Порівнюючи досягнуті успіхи з першим півріччям минулого року, ми маємо такі показники дальшого розвитку нашого соціалістичного господарства: видобуток вугілля в СРСР збільшився на 23%, нафти — на 8%, витоп чавуну — на 28%, сталі — на 11%, вальцювання — на 13%, легка промисловість — на 15,3%, середнє добове відвантаження — на 17%. Повне виконання першої п'ятирічки в чотири роки забезпечене.

Ці нові нечувані успіхи на фронті соціалістичної індустріалізації, завоювані робітничою класою СРСР в рішучій боротьбі так з правим опортунізмом, головною небезпекою на даному етапі, як і з „лівим“ і примиренством до них, у боротьбі за генеральну лінію партії, в боротьбі за реалізацію шести історичних вказівок т. Сталіна, в боротьбі за зміцнення технічного озброєння соціалістичної промисловості і всього народнього господарства, при колосальному зростанні активності мільйонів будівників соціалізму.

Ми пускаємо один за другим нові заводи-гіганти, нові шахти, цехи, агрегати, ґрунтовно перебудовуємо старі чинні заводи й фабрики, корінним способом міняємо вигляд нашої країни. Наші успіхи і перемоги примушені визнати навіть наші кляті вороги.

Без сумніву, наша країна зробила ще один новий величезний крок на шляху соціалістичної індустріалізації. Але темпи нашого зростання ще недостатні, вони відстають від вимог народного господарства, від наших планів, наших можливостей. Невиконання планів на вирішальних ділянках нашого господарства до деякої міри загрожує загальмувати бурхливий розвиток інших галузей промисловості і всього народного господарства. Мова йде про відставання видобутку вугілля, випоу чавуну, сталі і вальцювання, випуску машин. Виконання завдання цим галузями „є центральне завдання народного господарського плану 1932 року“. Це відставання тим більше недопустиме і неприпустиме, що виробничі можливості для виконання виробничого плану досить великі, що вся соціалістична країна мобілізує свої сили і увагу для всебічної допомоги цим вирішальним ланкам. Цілком очевидно, що господарські організації ще не зуміли використати всіх наявних можливостей, не перебудували по-новому своєї роботи, не усвідомили всієї величезної ролі і значення вугілля, металу і машин для всього народного господарства.

Негайно домогтися рішучого і різкого перелому на вирішальних ділянках соціалістичної індустріалізації, заплатити борг першого півріччя—таке важливіше господарсько-політичне завдання другого півріччя, на підтягнення цих ланок зосереджено сьогодні виключні зусилля партії і робітничої класи.

* * *

„Перше головне завдання промислового плану—безумовно, подолати відставання чорної металургії“. Металургія—це основа соціалістичної індустріалізації, фортеця економічної незалежності країни рад, це вирішальна ланка всього народного господарства, опанувавши якою ми зможемо розвиватись ще прискоренішими темпами. Чорна металургія вирішає успіх дальшого розвитку радянського машинобудівництва, що є провідним в реконструкції нашого господарства, утворення міцної технічної бази в сільському господарстві. Країна будованого соціалізму аж надто потребує металю. Боротьба за метал—це справді боротьба за соціалізм.

Ось чому партія, уряд і вся пролетарська суспільність Союзу з такою пильною і напруженою увагою щоденно стежать за роботою кожного агрегату, за кожною тонною чавуну, сталі і вальцювання. „Чорну металургію будь що будь треба підтягнути“, невиконання плану по металю—це величезна загроза для темпів усього народного господарства.

Які виробничі завдання поставлено цього року перед чорною металургією Союзу і України зокрема? XVII партконференція чітко й ясно визначила виробничі і будівельні плани металургії: 9 млн. тонн чавуну, 9,5 млн. тонн сталі, 6,7 млн. тонн вальцювання і 676 тис. тонн якісної сталі. Робітники, адміністративно-технічний персонал усіх металургійних заводів Союзу зобов'язались випоити ще поверх плану 1 млн. тонн чавуну, щоб довести весь випоу чавуну до 10 млн. тонн. Завдання величезне, надто відповідальне. Щоб уявити собі його об'єм, досить буде навести такі показники: в порівнянні з 1931 р. виробництво

чавуну збільшується на	84,20%
сталі „	78,19%
вальцювання „	65,50%

Цей велетенський розмах розвитку металургійного виробництва ще яскравіше видно, коли порівняти його з 1913 р. — випоу чавуну зростає в 2,1 рази, сталі — в 2,2 рази.

Особливо важлива і надто відповідальна роля і значення в загальному балансі металю Союзу належить південній металургії, що її питома вага щодо витоку чавуну складає цього року щось 60%. Саме на південні металургійні заводи лягає основний тягар виконання цього-річного плану, саме від них насамперед, залежить виконання постанов XVII партконференції щодо металю.

Виробниче завдання південній металургії на 1932 р. таке (в тис. тонн):

Об'єднання	Чавун в натурі	Сталь	Вальцювання
„Сталь“ і „Дніпросталь“ разом	4.929,0	4.447,9	3.469,9
в т. ч. „Сталь“	3.290,5	2.699,7	2.169,9
„Дніпросталь“	1.638,5	1.748,2	1.300,0
% зросту по об'єднан.			
„Сталь“ і „Дніпросталь“	+ 48,0	+ 55,0	+ 51,4
в т. ч. „Сталь“	+ 47,0	+ 47,1	+ 50,8
„Дніпросталь“	+ 46,8	+ 69,3	+ 52,6

Зрозуміло, що виконання цієї відповідальної програми немислиме самопливом, її можна здійснити „лише за належного використання виробничих можливостей, матеріальних ресурсів, енергії, знання й уміння робітників, технічних, господарських кадрів і насамперед при використанні можливостей самої чорної металургії“, радикального поліпшення якості роботи, що зв'язане з перебудовою організації виробництва і праці на підставі шести вказівок тов. Сталіна.

Південна металургія має здати цього року до експлуатації чимало нових агрегатів, однак, основний тягар виконання накресленої програми щось до 70—75% лягає на чинні заводи й агрегати. Отже, перш за все треба забезпечити нормальну роботу чинних агрегатів і цехів, форсуючи також будівництва і вводячи до експлуатації нові заводи і агрегати, що вже цього року мають дати чималу кількість металю.

Ми успішно будемо нову металургійну базу на Сході, пустили й пускаємо ряд світових металургійних гігантів — Магнітобуд, Сталінськ-буд, Озівсталь, Запоріжсталь, Криворозб'уд, Нікопільбуд, ґрунтовно перебудовуємо ряд чинних заводів, зокрема ім. Дзержинського, Томського, Ворошилова та інші, провадимо величезні реконструктивні роботи майже на всіх металургійних заводах. Витрати на капітальне будівництво у всій чорній металургії складають цього року 1,8 млрд. крб.

Ось ця виробнича й будівельна програма, що її повне виконання є завданням партії, „справа честі і слави“ всієї робітничої класи. Програму цю можна і доконче потрібно виконати, справа тільки в тому, щоб вміло мобілізувати увагу й енергію мас і скерувати її в належне русло.

У першому півріччі металургія зробила дальший крок уперед

1931 рік був роком надто важким і несприятливим майже в усіх відношеннях для чорної металургії Союзу і зокрема для південної. Вона не виконала ні кількісних, ні якісних показників, накреслених виробничими планами. Цей прорив надто негативно позначився на розвитку не тільки окремих галузей промисловости, але й всього народного господарства. Миритись далі з відставанням чорної металургії ні партія, ні уряд, ні пролетарська суспільність аж ніяк не можуть.

Щоб витягнути чорну металургію на передові позиції важкої індустрії, потрібно „зробити величезний стрибок у галузі чорної металургії,

а зробивши його, ми підтягнемо все інше" (Орджонікідзе). Гірка наука 1931 р., звичайно, не може пропасти даремно, вона аж надто боляче і дорого обійшлась народньому господарству, і не врахувати її господарському і технічному проводові заводів було б величезною і недозвальною політичною помилкою.

Отже, вирівняти фронт соціалістичної індустріалізації на ділянці чорної металургії, ліквідувати неприпустиме відставання — це обов'язок, справа честі всього виробництва, адміністративно-технічного проводу, всіх металургійних заводів півдня.

Останній рік, а також і попередні роки надто бо сприяли нагромадженню потенціальних виробничо-технічних резервів для подальшого бурхливого розвитку чорної металургії. Ці роки знаменні для неї саме тим, що завдяки особливій увазі партії й уряду, металургія корінним образом технічно переозброїлася, модернізувалася, ґрунтовно змінила своє технічно-виробниче обличчя. Ми поновили, омолодили наші агрегати, цехи і заводи, значно поширили їх видатність, зліквідувавши чимало "вузьких місць", що раніше перешкоджали одержувати максимальний виробничий ефект від чинного устаткування. Сьогодні соціалістична металургія не тільки мало чим гірше технічно озброєна за металургію передових капіталістичних країн, а в деяких відношеннях вона їх навіть випередила. Це визнають навіть наші вороги, це підтверджують зовсім щиро представники багатьох світових фірм, це беруть участь у реконструкції і в новому будівництві чорної металургії.

Не маючи змоги і місця детальніше зупинятись на цьому вельми цікавому періоді в розвитку соціалістичної металургії, що, на нашу думку, краще й яскравіше відбиває цю величезну і безсумнісну перемогу і перевагу соціалістичних метод планування і господарювання над капіталістичним хаосом, ми підкреслимо лише основні і важливіші моменти, без яких було б надто важко зрозуміти це нове, що сталося в металургії хоча б за останні часи.

За 1930 і 1931 роки тільки на розвиток і реконструкцію південної металургії фактично витрачено 437 млн. крб., з них майже три чверті на реконструкцію і поширення заводів, на капітальний ремонт устаткування, а решту на нове будівництво. За один тільки 1932 р. на капітальне будівництво південної металургії, не рахуючи нових заводів (Озівсталь, Запоріжсталь, Криворіжбуд, Нікопільбуд, Ново-Московський бляховальцювальний) намічено за планом 419,3 млн. крб., цебто майже стільки, скільки за два попередні роки. Ці капіталовкладення дали і дають змогу значно збільшити і поновити основний капітал чорної металургії, провести чимало раціоналізаторських заходів, збільшити потужність і видатність агрегатів. Досить, сказати, що за півтора роки здано до експлуатації 8 нових доменних, 8 мартенівських печей, відновлено кілька старих домен і вальцівниць. Значною мірою посилено також газове, електричне, повітряне, водяне і транспортне господарство, що, безумовно, зміцнило виробничу базу чинних заводів.

Поруч цього чорна металургія вперше торік серйозно взялася за механізацію працемістких процесів у доменних цехах та частково і в інших, за механізацію, що є "тою новою для нас і вирішальною силою, без якої не можна витримати ні наших темпів, ні нових масштабів виробництва" (Сталін). Тут перш за все слід вказати на механізацію одної з найважчих і працемістких робіт — підвезення і навантаження шихти до домен (трактори, автомобілі, електрокари, електрифіковані вагонетки, механічні лопати, екскаватори, побудова спеціальних пересувних бункерів) і далі на побудову розливних машин, що набагато полегшили обслуговування домен і зменшили перестой. Слід згадати ще про

механізацію відкривання і забивання льотки (запросадження пневматичних молотів і гармат, свердлові машини, машину Броуїса). Подачу шихти на нових потужних домнах американського типу зовсім механізовано. Важка праця каталів поступово відмирає.

Без сумніву, в галузі механізації підготовки і півезення шихти до домен заводи зробили чимало, але далеко не все. В цій діяльності іноді ще багато кустарщини, безплановости, не все продумано до кінця і дороблено в розумінні комплектности проведення механізації, що до деякої міри зменшує її ефективність. Але в кожному разі механізація працевістких процесів у доменних цехах значно посунулася вперед і в цій діяльності ми досягли вже перших не абияких успіхів.

Гірша справа з механізацією працевістких робіт і раціоналізацією в мартенівських і вальцівних цехах. За останні два-три роки в цій діяльності зроблено обмаль, навіть зовсім недостатньо, що ще більше поглиблює диспропорцію між витопом чавуну і переробними цехами. Ще досі не механізовано на заводах пристави скрапу до мартенівських печей, розливання сталі, пристави готових виливаниців на склади, та інш. Це досить важка і працевістка робота, що провадиться рукош. Але перші кроки щодо механізації мартенівських і вальцівних цехів уже зроблено (заводи ім. Ільїча, Дзержинського, Таганрозький, Судінський та ім. Комінтерну), а саме: посилено кранове господарство, пристосовуються електроталі, електрокари, трактори, провадиться пневматичне бутинвання піддєну, бесімерівських конверторів і т. інш.

Проте, металургія ще дотепер надто мало уваги звертає на механізацію допоміжних цехів — транспортних, вогнетривких, механічних, що могло б полегшити працю робітників, значно прискорити і здешевити собівартість окремих робіт.

Отже, в частині механізації працевістких процесів в основних гарячих цехах зроблено чимало, окремі заводи, як ім. Рикова, Ворошилова, Сталіна, Дзержинського досягли в цій діяльності вже навіть значних успіхів. Ця перша перемога тим більше варта уваги, що її досягнуто власними силами і без чужої допомоги, але повторюємо, зроблено ще далеко й далеко не все.

Зовсім не випадково колегія Наркомтяжпрому в своїй постанові від 8 липня ц. р. ще раз підкреслила вагу і значення механізації на металургійних заводах, вказуючи на конкретні завдання для окремих заводів, вимагаючи обов'язково виконання цілого циклу робіт по механізації. Тут зокрема слід відзначити роботи Українського інституту Промтранспорту щодо складання генерального плану механізації на заводах ім. Сталіна, Рикова і Петровського, які слід обов'язково провести і на інших заводах.

Але здійснення цього величезного плану механізації працевістких процесів на чинних заводах не під силу одній тільки чорній металургії, їй потрібна всебічна, технічна допомога всіх робітників, інженерів, техніків, науково-дослідницьких інститутів, машинобудівельних заводів і особливо заводів Союзтранстехпрому.

Не менш важливе значення для виробничої роботи чорної металургії цього року мала перебудова системи оплати праці робітників і технічного персоналу, ліквідація зрівнялівки і знеосібки, утворення матеріальних стимулів для підвищення продукційности праці і поліпшення матеріально-побутових умов трудящих. Щоправда, цю перебудову ще не зовсім закінчено, на практиці виникає чимало перекручень, помилок, але перші наслідки вже видні — виробнича й трудова дисципліна зміцнилася, зменшилася плінність робочої сили, зменшився до деякої міри розрив між зростом продукційности праці і заробітної плати. Величезне значення для завершення тарифної реформи в металургійній промисловості має

остання постановою Наркомтяжпрому і ВЦРПС про перебудову технічного нормування, що є „базою правильної організації праці і середзаводського планування“.

На увагу заслуговує також спроба „Дніпросталі“ перебудувати середзаводське і середцехове планування на заводах ім. Петровського і Комінтерну. Вперше запроваджено диспетчерську систему управління в доменному і транспортному цехах. Наслідки цієї перебудови цілком задовільні — встановлено чіткість прав і обов'язків цехового технічного персоналу, індивідуальну відповідальність за доручену роботу, ліквідовано паралелізм і знеособку в технічному провіді і тим самим утворено сприятливі умови для проведення одноначальності та поглиблення госпрозрахунку. Цей перший досвід потрібно якнайскорше перенести на інші заводи півдня.

Перебудова системи управління металургійної промисловості — утворення двох об'єднань „Сталі“ й „Дніпросталі“ — наблизило господарсько-технічне керівництво до заводів і, безумовно, дає гарні наслідки.

Нарешті, розвиток соціалістичного змагання й ударництва, госпрозрахункових бригад, поглиблення госпрозрахунку, змінно-зустрічний план — все це могутні фактори і рушії, що їм належить величезна роль в боротьбі за виконання плану 1932 року. Технічний провід на заводах і в цехах значно зміцнився, металургія одержала чимало свіжих технічних сил, зміцнила цеховий технічний провід.

Ось коротко ці матеріальні, виробничо-технічні умови й передумови, що з ними вступила чорна металургія в останній рік першої п'ятирічки.

Чи зуміла вона їх використати повнотою? На жаль, не зовсім.

Поряд з величезним ростом усього соціалістичного господарства в першому півріччі 1932 р., зростала, міцніла й поширювала розміри свого виробництва чорна металургія Союзу. На шляху свого невпинного розвитку вона зробила новий величезний крок уперед, досягла нових великих успіхів. В шеругу чинних металургійних агрегатів вступають щораз то нові домни й мартени. За цей час здано до експлуатації 8 могутніх доменних і 5 мартенівських печей, упевнено, крок за кроком завоюють позиції нові велетні металургії — Магнетобуд і Сталінськбуд. Прискореними темпами також розвивається і південна металургія. До експлуатації ввійшло 5 нових доменних і 2 мартенівських печі. Отже, чорна металургія одержала нову, міцну виробничу підмогу.

Металургія завоювала нові виробничі висоти. Витоп чавуну по всьому Союзу, порівнюючи з першим півріччям 1931 р., збільшився на 28%, сталі — на 11% і вальцювання — на 13%, ряд агрегатів перебільшив установлені плани і зменшив технічні коефіцієнти, давши високодобротну продукцію.

Виробничі успіхи соціалістичної металургії ще яскравіше видно на фоні катастрофічного занепаду чорної металургії в капіталістичних країнах у зв'язку з подальшим поглибленням і поширенням світової економічної кризи. Так, в Америці витоп чавуну, порівнюючи з 1929 р., зменшився на 78%, в Німеччині — на 72%, в Англії — на 49,3%. Сьогодні Америка вернулася щодо витопу чавуну на 35 років назад, Німеччина — на 40 років, а Англія — на 70 років. В цей час, коли в капіталістичній Америці й Німеччині гасять доменні і мартенівські печі одну за одною, коли Австрія загасила останню домну, крива розвитку соціалістичної металургії невпинно й нестримно йде вгору. Ми міцно завоювали вже перше місце щодо витопу чавуну в Європі і друге місце в світі, а в окремі місяці таке ж місце і по сталі. Отже, соціалістична металургія перемагає у світовому змаганні на першість.

Прискореними темпами зростає також продукція південної металургії, що ще надовго залишиться основною базою металу в Союзі. За перше півріччя витоп чавуну, сталі і виробництво вальцювання складає :

Об'єднання	Чавун в тис. тонн	% виконання плану	% зросту до I півріччя 1931 р.	Сталь в тис. тонн	% виконання плану	% зросту до I півріччя 1931 р.	Вальцюван. в тис. тонн	% виконання плану	% зросту до I півріччя 1931 р.
„Сталь“	1.409,4	94,1	135,3	1062,5	90,6	119	825,2	88,4	117,7
„Дніпросталь“	629,2	96,0	119	603,1	81,0	114	493,1	86,0	112,0

Отже, передусім треба констатувати дальший величезний зріст витопу металу, порівнюючи з першим півріччям 1931 р., а саме: чавуну по об'єднанню „Сталь“ на 35,3%, по „Дніпросталі“ — на 19,0%, відповідні цифри зросту витопу сталі — 19,0% і 14,0%, а по вальцюванню відповідні цифри — 17,7% і 12,0%.

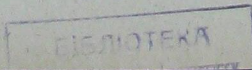
Показники росту говорять самі за себе. Проте, не зважаючи на безсумнівні успіхи й досягнення південної металургії, темпи зростання нашого металургійного виробництва не можуть нас задоволити, вони не відповідають ні бурхливим темпам соціалістичної індустріалізації, ні цим величезним і невичерпним можливостям, що їх мають наші металургійні заводи. Металургія вже вдруге ставить розвиток народного господарства, зокрема машинобудівництво і будівництво нових велетнів під серйозну загрозу. Ось чому вся партія, вся країна знову і знову рішуче боряться за подолання відставання чорної металургії, ось чому боротьба за чавун мусить стати бойовим гаслом усіх робітників і господарсько-технічного персоналу металургійних заводів. Але одного чавуну мало, соціалістична індустріалізація потребує ще сталі й вальцювання. Енергійно борячись за чавун, треба одночасно будь-що-будь домогтися перелому і в переробних цехах — мартенівських і вальцювальних.

Щоб детальніше аналізувати розвиток металургійного виробництва, причини його відставання від завдань, поставлених перед ним партією, вияснимо зовнішні й внутрішні причини, що так чи інакше впливали на темпи виробничої роботи металургійних заводів.

Одне з важливіших технічних завдань металургії 1932 р. — це забезпечення правильного живлення доменних печей (шихта)

Встановлюючи виробничу й будівельну програму на 1932 р., XVII партійна конференція зовсім ясно й чітко підкреслила, що „будівельна і виробнича програма чорної металургії може бути здійснена лише за належного використання виробничих можливостей, матеріальних ресурсів, енергії, знання і вміння робітників, технічних, господарських кадрів і насамперед за використання можливостей самої чорної металургії“. Це була основна важливіша передумова виробничого плану, що не тільки забезпечувала виконання, але його перебільшення. Такі виробничі можливості були і є, але, на жаль, їх не було введено в дію і невикористано в достатній мірі.

Доменні цехи вступили в 1932 рік технічно більше озброєними. На півдні до експлуатації введено 5 домен, з них дві № 6 заводу ім. Томського і № 7 заводу ім. Дзержинського американського типу з великою видатністю. Окрім цього, реалізовано чимало раціоналізаторських заходів, успішно продовжувались роботи в галузі механізації працевитрат робіт

а саме дедалі продовжувалась механізація катальських робіт, побудовано розливні машини, трохи посилено повітродувне і газове господарство тощо, що значною мірою прискорювало процеси живлення домен і розливання чавуну, тим самим збільшуючи їх видатність.

Зовнішні умови — (постачання сировини і палива, обслуговування транспортом доменних цехів — були куди сприятливіші, ніж торік і вони аж ніяк не можуть виправдувати відставання витоку чавуну.

Дехто з заводських робітників надто любить скарижтись на перебої в постачанні сировини і палива, на неакуратність їх доставки, на погану їхню якість і т. інш. Справді, постава сировини і палива проходила і проходить ще сьогодні не зовсім нормально, перебої були й є. Але покликуватись на це можуть тільки деякі заводи і то лише в окремі короткі періоди, бо в цілому справа постачання заводів цього року і кількісно, і до деякої міри якісно краще поставлена, ніж торік.

Ось факти. Плян кількісного забезпечення заводів „Сталі“ коксом за перше півріччя виконано на 98%, залізною рудою — 120%, вапняком — 88%. На 1 липня 1932 р. заводи мали пересічно коксу на 3,5 днів, залізної руди — аж на 72 дні та вапняку — на 11 днів. Не гірший, а може навіть і кращий стан сировинних і паливних запасів на заводах Дніпросталі, коли не рахувати деякого зменшення запасів вапняку за останній час. Деяке напруження ввесь час металургія переживає з коксом у зв'язку з невиконанням плану його випалювання. Якість коксу, руди й вапняку не погіршилася, а навпаки, трохи покращала, хоч, що правда, вона ще не відповідає встановленим стандартам. Попільність коксу складає щось 11,45%, вміст сірки — 1,82—1,85%, при встановлених нормах щодо попільності 10,46% і вмісту сірки 1,65%. Якість залізної руди, якщо не вважати на випадкове засилання на заводи руди інших класів, ніж їх було встановлено ГУМПОм, залишилась стабільною, себто вміст заліза не зменшився. Але було б помилкою послаблювати увагу до забезпечення заводів сировиною і паливом. Металургія мусить нагромадити запаси сировини і палива на зиму, щоб спокійно працювати в різну неgodу.

Справа, звичайно, не в сировині і паливі, а в тому, що доменні печі ще досі не мають належного технічного догляду, ще досі неправильно живлять печі шихтою, не повною їх завантажують, дутья не регулюється, внаслідок цього печі роблять зігзаги, дають неймовірні коливання в добовій видатності, працюють нерівно, нервово. Добовий виток не тільки на окремих заводах, але й на окремих домнах показує великі стрибки.

Недовиконання плану і часті коливання витоку чавуну, звичайно, не слід пояснювати ніякими зовнішніми причинами, вони, як це правильно відзначає постановою Наркомтяжпрому від 8 липня, викликаються „виключно послабленням технічного і господарського проводу і зростом відпускних настроїв“ і, нарешті, їх треба шукати в недостатній перебудові виробничої роботи на нових засадах, на засадах більшовицького здійснення шести умов т. Сталіна.

Не маючи можливості робити аналізу роботи окремих доменних цехів заводів „Сталі“ і „Дніпросталі“, підкреслимо лише основні моменти

Доменні цехи збільшили виток чавуну проти 1931 р. Проте, з усіх заводів виконав і навіть перебільшив піврічне завдання тільки завод ім. Ворошилова (103%) і ДЗМО (106%), наблизились до плянових норм завод ім. Держинського (98%), Томського (97%) і Войкова (98%), решта ж заводів не виконала виробничого завдання, хоч окремі їх печі працювали досить гарно. В цілому піврічну програму витоку чавуну виконало пересічно на заводах „Сталі“ на 94,1% і „Дніпросталі“ — на 96%.

Динаміка витоку чавуну по окремих місяцях така

(в % до плаву)

Об'єднання . . .	I кварт.	Квітень	Травень	Червень	За півріччя
„Сталь“	96	96	94	86	94,1
„Дніпро-сталь“ . . .	92	95	97	91	96

Починаючи з травня заводи „Сталі“ почали здавати завойовані раніше позиції, добовий вито́к чавуну зменшився з 8,8—9 тис. тонн до 7,2—6,8 тис. тонн. Трохи рівномірніше працюють доменні печі Дніпро-стали, але й тут добовий вито́к коливається від 3,5 до 4,3 тис. тонн. Взагалі рішучого і різкого зламу в роботі південних доменних печей ще немає.

З початком літа дехто з доменників пробує найти нове пояснення зменшення витоку чавуну: мовляв, велика спека, що за недостаткою дуття не дозволяє працювати заводам повною ходою. Але це знову не виправдання, це скоріше визнання власної неповороткості, це доказ відсутності ініціативи, наполегливості з боку деяких господарників. Наведімо знову факт. Всім відомо, що балаяс дуття на більшості заводів напружений, за винятком одного-двох заводів, інші не мають потрібних резервів дуття. Але, не вважаючи на це, за наявних можливостей, за величезних втрат дуття, що сягають щось 25—30%, справа забезпечення нормальної роботи заводів не така вже погана. Ось завод ім. Томського весь час скаржиться на нестачу дуття. Його бракує через те, що не було плянування запобіжного ремонту на повітродувках, що ремонт їх дуже запізнювався. Аналогічний стан і на заводі ім. Дзержинського. Безумовно, господарники надто пізно звернули увагу на газове і повітродувне господарство. Форсуючи встановлення і ремонт повітродувних станцій, мусимо будь-що-будь рішучіше боротися з втратами дуття.

Ще декілька прикладів з практики окремих печей. На заводі ім. Сталіна домна № 3 (6) деякий час працювала досить гарно, але надто форсовано, бракувало належного догляду. Одного дня шахта печі прогоріла і нова домна, що не працювала навіть одного року, передчасно стала на ремонт. Тут, звичайно, не можна всієї провини звалювати ні на погану цеглу, ні на форсоване дуття, тут в першу чергу треба вимагати відповіді від технічного проводу. На заводі ім. Петровського домна № 5 уже довгий час працює стрибками. Заводоуправа сама широко визнає, що все лихо тільки в догляді за ходою печі.

Про правильне і нормальне живлення печей говорилось і писалось чимало. Щодо цього були спеціальні директиви партії, але й сьогодні справа не змінилася на краще. Домни живляться чим попало, шихта не підготовлюється, не сортується, а іноді і недбайливо важиться. Часто шихту міняють декілька разів на день, перешихтування це правило, а не виняток. Досить сказати, що, наприклад, на заводі ім. Петровського в лютому було 186 перешихтувань, а в березні—206. Цим пояснюється чіпляння, осіди, печі сіпають то праворуч, то ліворуч, аж поки вони не охолонуть. Через те бувають часті прогарання фурм, амбразури, надто перестой і аварії печей, що набагато зменшують добовий вито́к чавуну. Ці ненормальні явища повторюються день-у-день, про них знають, але заходь, що їх вживають, це скоріше паліятиви, ніж радикальне лікування.

В наслідок нерівного ходу печей маємо не тільки величезні перевитрати технічних коефіцієнтів—коксу, руди і вапняку на тонну витоку чавуну, але й використання корисного об'єму печей, їх видаєність, порівнюючи з закордонними печами, ще невелика. Певне зрушення проти попередніх років помітне, але незначне.

Коефіцієнти використання корисного об'єму печей

Об'єднання	Плян	I кварт.	Плян	Квітень	Плян	Травень
„Сталь“	1,50	1,99 1,56	1,44	1,76 1,49	1,43	1,85 1,51
„Дніпросталь“	—	1,70 1,52	—	1,55	—	1,48

Чисельник — відповідні цифри 1931 р.
Знаменник — „ „ „ 1932 р.

Якщо приглянутись до окремих заводів, то тільки деякі і лише в окремі місяці вкладаються в установлені коефіцієнти, а саме: заводи ім. Томського, Ворошилова і Войкова, решта заводів має надто погані показники. Коефіцієнт використання корисного об'єму печі — це кращий показник того, що діється на доменних печах; чим він менший, тим більша видатність, тим менші технічні неполадки, перешихтування, перестой, аварії, тим домни працюють рівномірніше.

Основне лихо доменних цехів — це великі перестой і аварії. На заводах „Сталі“ перестой в першому кварталі досягали 4,48%, в квітні — 2,39% і в травні — 3,39% до номінального часу роботи печей. На заводах же „Дніпросталі“ вони складали: в січні — 2,9%, в лютому — 4%, в березні — 8,1%, в квітні — 3,4% і в травні — 4,3%. Причини перестойів найрізноманітніші — прогари фурм і амбразури, нестача ковшів, затримки в живленні печей і розливанні чавуну, недостатня виробнича і трудова дисципліна, нерозпорядливість, невміння правильно розставити робочу силу, послаблення технічного догляду, особливо в нічні зміни. Коли б скоротити перестой хоча б наполовину, доменні цехи могли б зразу набагато збільшити видатність домен і, безумовно, виконувати свої виробничі завдання.

Нерівна хода печей, недостатній догляд за кількістю і якістю шихти негативно впливають на якість чавуну. Якість чавуну погана, зокрема чавуну переробного — мартенівського і бесімерівського. В зв'язку з встановленням нових, суворіших стандартів на рейки та інший метал, потрібна особлива увага до поліпшення якості чавуну. На жаль, господарники здебільшого захоплюються тоннами чавуну, а про якість майже зовсім не дбають. Ось через що в галузі поліпшення якості чавуну ще досі немає різкого перелому. Тим часом кількість металу, що має вміст сірки більше 0,08%, замість передбачених плямом 8—12%, до загального випоту мартенівського чавуну, фактично складає 12—18%, а на Сулінському заводі навіть 25—26%. Зокрема надто поганий чавун постачає завод ім. Дзержинського, де в травні метал, що має вміст сірки більше 0,08%, досяг 32,8% загального випоту чавуну замість пляну 6,5%. Не краща якість бесімерівського і ливарного чавуну. Отже, не послаблюючи ні на хвилину боротьби за кількісне виконання пляну випоту чавуну, мусимо якнайенергійніше взятися за поліпшення його якості, за зменшення вмісту сірки, крем'янки і фосфору, що надто погано відбивається на роботі мартенівських і бесімерівських цехів.

Підсумовуючи роботу доменних цехів, мусимо ще раз підкреслити, що вони мали і мають ще тепер величезні виробничі резерви і можливості для виконання завдань 1932 року. Що це так, про це свідчить робота окремих доменних цехів, що кілька місяців під ряд виконували й навіть перевиконували свою виробничу програму.

У боротьбі за 20 тис. тонн чавуну на добу південна металургія мусить посісти перше місце. Зараз оголошено конкурс 100 доменних печей на найкращу роботу. В цьому конкурсі мусять узяти участь усі заводи, всі доменики.

Постанова Наркомтяжпрому, що є результат детальної аналізи сучасної роботи всієї металургії, відкриває перед заводами нові величезні перспективи, дає в їх руки конкретну ділову і бойову програму дій. Насамперед треба покласти край технічним неполадкам, взятись не на словах, а на ділі за добротну і постійну шахту, за нормальне живлення печей, за організацію праці, енергійно наполягти на завершення комплексної механізації працевістих процесів і, що найважливіше, негайно зміцнити господарський і технічний провід над кожною пічю.

Поліпшуючи виробництво чинних доменних печей, неухильно запроваджуючи категоричні вказівки колегії Наркомтяжпрому, потрібно рішучіше боротися за прискорення ремонту окремих старих печей, за скоріше введення до експлуатації нових.

Але не слід забувати, що нормальна робота чинних домен, скоріше завершення будівництва нових залежить не тільки від одної чорної металургії, тут багато важить своєчасна, енергійніша допомога постачальників металургійних заводів — коксової, рудної, вапнякової, зокрема машинобудівельної промисловості і транспорту. Забезпечити домни сировиною і паливом, зарасними частинами і додатковими машинами — це дуже актуальна справа. За виконання пляну щодо чавуну мусить боротись день - у - день уся партія, вся робітничка кляса, вся країна.

* * *

В період величезного розвитку реконструкції соціалістичного господарства, будівництва нових заводів, країні аж надто потрібна мартенівська і високоякісна сталь. Ми утворили власну базу технічної реконструкції народного господарства — потужну соціалістичну машинну індустрію. Наше машинобудівництво розвивається великими темпами. Нам потрібна високоякісна сталь для виробництва тракторів, автомобілів, комбайнів, шарико-подшипників та інших нових машин, що визволять країну від економічної залежності від капіталістичних країн. Наближується час пуску Краммашбуду, Луганбуду та інших машинобудівельних велетнів. В цей час відставання витоку сталі неприпустиме.

Ще 1931 року витоп сталі на заводах Союзу перевищив довоєнний рівень на 26%. Сталеливарна промисловість досягла в першому півріччі 1932 р. нових перемог, збільшивши витоп сталі проти першого півріччя 1931 р. на 11%, зокрема на заводах „Сталі“ на 19% і „Дніпросталі“ на 14%. Ми пустили 5 нових мартенівських печей, з них дві на півдні, провели чимало раціоналізаторських заходів. Технічна база сталеливарних цехів невпинно міцніє.

Наші успіхи тим більше варті уваги, що витоп сталі в капіталістичних країнах безперервно котиться вниз. В Америці сталеливарна промисловість наприкінці червня була завантажена всього на 12%, в Німеччині — на 20—25%, а в Англії за останні два роки продукція сталі скоротилась у два рази. Радянський союз в окремі місяці цього року вибивається по витоку сталі, як і по витоку чавуну, на перше місце в Європі і на друге місце в усьому світі.

Але не слід закривати очей на те, що наші сталеливарні цехи працюють ще надто погано, що піврічне своє завдання вони виконали на 78%, що, не вважаючи на введення до експлуатації нових агрегатів, ми мало ще відійшли від рівня 1930 р. Досить сказати, що ні один з пів-

денних заводів повнотою не виконав своїх завдань щодо сталі, хоч деякі печі і навіть окремі цехи інколи працювали досить гарно (завод ім. Комінтерну, Таганрозький, ім. Томського, Ільча, печі № 4 і 5 заводу ім. Рикова).

Динаміка витоку сталі на заводах півдня

(в % до плану)

Об'єднання	I кварт.	Квітень	Травень	Червень	За півріччя
„Сталь“	94	91	87	84	90,6
„Дніпросталь“ . . .	84	88	81	73	81

Зокрема, виконання плану по бесімерівській сталі складає: на заводі ім. Рикова 74%, а на заводах ім. Петровського, Дзержинського — 94—95% від піврічного плану.

Отже, крива динаміки витоку сталі незадовільна, вона з місяця на місяць йде вниз і ще сьогодні на цій важливішій ділянці не видно перелому.

Чому це так? Колегія Наркомтяжпрому цілком правильно і влучно ставить діагносту: тільки неухвалне відношення до сталеливарних цехів, слабкий господарський і технічний провід — ось справжня причина невиконання плану витоку сталі.

Треба передусім відверто сказати, що і ГУМП, об'єднання і навіть заводи до останнього часу зовсім мало цікавились сталеливарним фронтом. Здебільшого вся увага, всі сили й енергія скупчувались на доменних цехах. Сталеливарне виробництво було завжди на другому плані. Наслідки цієї недооцінки значення сталі позначились перш за все в тому, що реконструкція сталеливарних цехів і будівництво нових печей увесь час провадилось млявими темпами і набагато відстає від доменних. Зовсім не дивно, що устаткування, особливо завалочні машини і крани, генераторне господарство запущене, ремонт його провадиться не за планом і погано, постійно бракує запасних частин, реконструкція вогнетривих заводів і цехів запізнилась. Майже скрізь в мартенівських цехах повно бруду і сміття, що іноді ні пройти, ні пролізти не можна. Мартенівський цех заводу ім. Дзержинського дійшов до такого стану, що був примушений навіть зупиняти роботу мартенівських печей, щоб вивезти на смітник біля тисячі вагонів різного сміття і бруду. В гаузі механізації і раціоналізації мартенівських цехів за останній час зроблено надто мало. Коли додати до цієї характеристики сучасного стану сталеливарних цехів ще відсутність елементарних правил та догляду за печами, погану організацію праці, відсутність матеріальних стимулів для сталеварів щодо поліпшення роботи печі, збереження її і зменшення перестой, то зрозуміло, чому мартенівські цехи працюють так незадовільно.

Основне лихо мартенівських печей — це дуже великі перестой, вони складають щось біля третини номінального робочого часу печей. На заводі ім. Петровського перестой в першому кварталі досягали 37,7%, квітні — 29,7%, травні — 26,7% і в червні — 36,8% номінального робочого часу. На заводі ім. Дзержинського в першому кварталі — 35,4%, в квітні — 28,7%, в травні — 34,2% і в червні — 40,9% від номінального робочого часу печей. На заводі ім. Томського в першому кварталі — 34,8%, в квітні — 36,3%, в травні — 31,7% і т. д. Аналогічний стан і по інших заводах. Коли детальніше придивитись до динаміки зросту перестой по всіх заводах, то треба сказати, що по цьому показникові, ми, на жаль, навіть перевищили 1930 і 1931 роки. Пересічно перестой на заводах „Сталі“

складали в першому кварталі 1932 р. — 28,2%, в квітні — 27,7%, в травні — 29,9%. На заводах „Дніпросталі“ відповідні цифри: 33,2%, 30,6%, 29,2% і в червні — 36,5%.

Причини перестойів різні. Холодні ремонти печей запізняються, перестой на гарячих ремонтах бувають майже щодня і на кожній печі, печі годинами сидять „на ямах“, склепіння, черені швидко перегорють, за печами немає догляду. Мурування печей недбайливе. І не дивно, що печі дають замість 300—400 топлень лише 150—200 топлень.

Негаразд також з шихтою. Ми вже згадували про неакуратне постачання гарячого чавуну, про його погану якість. Брухт забруднений, не сортований, його часто не вистачає, шихта складається на око, печі не завантажуються повнотою, при чому завантаження печей триває надто довго. І саме топлення провадиться досить примітивно, „на око“, лише де-не-де є експрес-лабораторії, а здебільшого в сталеливарних цехах іноді немає елементарного вимірного приладдя. Мало де встановлено правильний тепловий режим печей, вся робота мартенів ґрунтується здебільшого на інтуїції майстра.

Негаразд і з розливанням сталі. Не говорячи вже про те, що крани часто псуються, немає пляново-запобіжного ремонту, де-не-де їх потужність недостатня, канава здебільшого знаходиться в хаотичному стані. Вона завалена виливаннями і виливниками. Часто неакуратно розливають гарячу сталь, бувають стиглеці за стиглецями. Іноді бракує виливниць, навіть піску, транспорт не справляється з роботою.

Останнім часом спостерігається велике непопадання в аналізі, що іноді доходить до 70% виплоєної сталі. Остаточний брак мартенівської сталі надто високий і на заводах „Сталі“ в першому кварталі 1932 р. становив щось 3—4% замість передбачених за пляном 0,5—2%. Якість не зовсім добротна, виливанці мають багато вад.

Заводи домоглися деякого перелому у збільшенні зняття сталі з 1 кв. метра площі череня протягом фактичного часу роботи, хоч воно далеко ще від пляну. Кількість топлень на добу майже залишилась на торішньому рівні і не більша 2—3, тільки окремі печі дають 3,5—4 топлень. Це головню тому, що завантаження печей і процес варіння сталі триває надто довго. В наслідок усіх цих причин фактичне зняття сталі з 1 кв. метра площі череня таке:

Об'єднання	Т о н н а х				
	Плян 1932 р.	Факт. за 1 кв.	Квітень	Травень	Червень
„Сталь“ . . .	3,90	3,70	3,67	3,56	—
„Дніпросталі“	4,09	3,80	3,75	3,61	3,40

Але було б помилкою всю провину і відповідальність за незадовільну роботу сталеливарних цехів виключно звалювати на заводи, на мартенівські цехи. Безумовно, вони в першу чергу несуть відповідальність за кількісні і якісні показники своєї роботи. Проте, не слід затаювати, що постачання мартенів вогнетривкою цеглою, магnezитом, доломітом, газами, кускатою рудою, вугіллям, зокрема брухтом, було не зовсім нормальне і до певної міри відбивалось на темпах їхньої роботи. Отже, й постачальники несуть відповідальність за зрив програми мартенів.

Що виробничі можливості мартенівських цехів великі, про це свідчить хоч би досвід роботи мартенівської печі № 5 заводу ім. Рикова. Там провели прості раціоналізаторські заходи, зміцнили технічний

догляд над ходюю і режимом печі, запровадили охолодження рам, кришок і стінок печі. Риківці скоротили час варіння сталі до 4 год. 50 хвил. і дали зняття сталі з 1 кв. метра череня 7,76 тонн, цебто більше ніж на кращих у світі заводах Круппа!

Відставання витоку сталі загрозливе, далі воно неприпустиме. Липнева постанова Наркомтяжпрому головним своїм вістрям скерована здебільшого на подолання відставання мартенівських і вальцівних цехів.

Боротьба за сталь, за її кількість і якість мусить провадитись різними шляхами. Насамперед вона мусить іти лінією зменшення перестой до плянної норми. Для цього треба організувати спеціальні ремонтні бригади, встановити спеціальний технічний догляд за гарячими ремонтами, за муруванням вогнетривкої цегли. Слід швидко, на ходу, перебудувати зарплату сталеварів та іншого персоналу, що впливає на хід і режим роботи печі. Наркомтяжпром вимагає, щоб протягом третього кварталу було запроваджено охолодження рам і кришок печей, а під час капітальних їх ремонтів і охолодження головок, що полегшить працю сталеварів. Під особливий догляд поставлено виробництво запасних частин, цехи мають забезпечити потрібним парком виливниць. Накреслено також конкретні заходи щодо поліпшення кількісного і якісного постачання вогнетривкої цегли щодо забезпечення мартенівських цехів рудою, грохоchenim вугіллям, доломітом тощо. Копрові цехи знову передаються металургійним заводам. Наркомтяжпром вимагає негайного поліпшення якості мартенівського і бессемерівського чавуну. Поряд з цим, колегія Наркомтяжпрому ще раз підкреслила вагу і значення для виконання плану сталі своєчасне закінчення будівництва нових мартенів.

Одночасно звернуто більше уваги на переробні цехи малої металургії, де чинні печі працюють досить погано і де будівництво нових мартенівських печей надто запізнилось (Краматорський, Луганський заводи, ХПЗ, Київський завод „Більшовик“ тощо).

Стелеливарний фронт будь-що-будь треба вирівняти!

* * *

Великої уваги треба приділити вальцівним цехам, що є останнім етапом у загальному циклі металургійного виробництва. Сучасний їх стан багато де в чому нагадує стан мартенівських цехів, але в багатьох відношеннях він куди гірший.

За останні роки на реконструкцію і раціоналізацію вальцівних цехів витрачено чимало коштів, проте, порівнюючи з іншими цехами, вони ще досі помітно відстають. Блискучі досягнення нашого машинобудівництва в галузі виготовлення радянських блумінгів, через запізнення їх монтажу, ще не реалізовано, ще досі металургія працює в основному на старих вальцівницях, спуск нових блумінгів і безперервних заготовних та чистових верстатів запізнюється. Але й наявні виробничі можливості надто великі і окремі верстати працюють сьогодні далеко не з повним навантаженням і з перервами. Для того, щоб їх раціонально використати, потрібно тільки провести деяку технічну перебудову, здійснити ряд раціоналізаторських заходів, внести корективи до виробничого планування, до організації виробничих процесів і праці, потрібна вперта і систематична боротьба за зменшення перестой, за ліквідацію „вузьких місць“.

Виробництво вальцювання, порівнюючи з попереднім роком, дедалі зростає. У першому півріччі 1932 р. загальне виробництво вальцювання в Союзі збільшилось на 13%, зокрема на заводах „Сталі“ на 17,7%, і „Дніпросталі“ — на 12%. Окремі вальцівні цехи, як ім. Комінтерну, виконали й перевиконали піврічне завдання, деякі інші вальцівниці також

працюють непогано. Цього року значно покращало виробництво рейок і зварних труб. Але вальцівні цехи весь час плентаються позаду і ще надто відстають від п'янових передбачень. Виконання плану виробництва вальцювання по всіх заводах Союзу складає 83%, зокрема на заводах „Сталі“ — 88,4% і „Дніпросталі“ — 86%. Ряд заводів, як, наприклад, Маріупільський, ім. Томського, Сталіна, Петровського затримує виконання ударних замовлень для машинобудівництва і транспорту.

Головна причина відставання вальцівних цехів — це недостатня увага об'єднань і заводоуправ до їхньої роботи, слабкий господарсько-технічний провід, величезні перестой і аварії, відсутність п'яново-запобіжного ремонту, нестача запасних частин, несвоечасна пристава виливців, перебої з електроенергією, парою і, нарешті, забуття про механізацію працевісних робіт та про раціоналізацію. Негаразд також з організації праці і з середцеховим п'януванням.

Здебільшого заводи вбачають причину відставання виробництва вальцювання не в своїх власних помилках і хибах, а в нестачі виливців, валків і електроенергії. Було б, звичайно, помилкою не помічати того, що мартенівські цехи дуже неакуратно постачають виливців як щодо кількості, так і щодо якості. Іноді бувають такі неприпустимі випадки — вальцівниці працюють з перебоями, а на складах мартенівських цехів лежить величезна кількість готових виливців, тільки не потрібного розміру і хемічного складу (завод ім. Рикова, Войкова, Ворошилова). Це трапляється тому, що сталеливарні цехи не хотять вважати на вимоги вальцівників і витоплюють виливці, що їм легше і вигідніше. Та крім того вальцівні цехи одержують дуже неакуратно виливці з інших заводів (завод „Баррикада“, Миколаївський завод ім. Марті тощо). Іноколи трапляється перебої з вугіллям, мазутом, газами. Устаткування вальцівниць здебільшого запущене, його несвоечасно ремонтують, механічні цехи місяцями не виконують замовлень на запасні частини. Часто нагрівні печі не в порядку, через що виливці не досить нагріваються і дають великий брак. Негаразд з підшипниками, з валками; досвід заводів „Дніпросталі“ про заміну цинкових вкладнів кальцієбабітовими, дерев'яними і бакелітовими ще невідомий іншим заводам.

Але головна причина невиконання завдань вальцівницями — це також величезні надп'янові перестой. Пересічно вони становлять на заводах „Сталі“: в першому кварталі 25%, в квітні — 22,8%, в травні — 23% від номінального часу роботи. На заводах „Дніпросталі“ справа не краща: перестой сягають 21—34% від номінального часу роботи проти плану 15—16%. Тут ремонтні, нестача виливців, енергії, пари, недостатній контроль за нагріванням виливців та різні технічні неполадки. Перестой значно зменшують видатність роботи вальцівниць.

Часто вальцівні цехи, не вважаючи на нестачу виливців, систематично перебільшують витрати металу на тону вальцювання і тим самим ще більше загострюють дефіцит виливців. Так, на одну тону рейок першого сорту на заводі ім. Петровського в першому кварталі витрачали металу 1,69 тони, в квітні — 1,99 проти плану 1,45 тони. Аналогічний стан щодо сортового і аркушевого заліза.

Якість вальцювання вимагає кращого, брак і відходи надто великі. Так, брак рейок на заводах ім. Рикова складає 15—25% (план 12%), на заводі ім. Дзержинського — 9,7—14,4% (план 8%) і на заводі ім. Петровського — 2,5%, замість плану 0,4%. Отже, і на ділянці боротьби за якість продукції ще немає належного зламу.

Вальцівні цехи треба будь-яким чином підтягнути. Головне в їхній роботі — зменшити перестой, брак і відходи, домогтися забезпе-

чення їх запасними частинами, прискорити темпи механізації різних допоміжних процесів, по-новому перебудувати працю, поліпшити якість і збільшити кількість виливання і будь-що-будь змінити технічний провід.

Поруч цього треба, нарешті, домогтися запровадження вальцювання з мінімальними допусками за метою інж. Галеміна, переглянути калібрування валків і провести спеціалізацію на окремих вальцювальних, що дозволить припинити і ліквідувати цей надто шкідливий у роботі вальцювальний універсализм і часті перевалкування.

* * *

Декілька слів про допоміжні цехи металургії — механічні, ливарні, вогнетривкі, про повітродувне, газове господарство і електростанції, що їх робота значною мірою визначає умови праці основних цехів. Сьогодні вони працюють незадовільно і часто-густо спричинюють перестой основних цехів. Справа в тому, що відношення до допоміжних цехів на заводах ненормальне, ними цікавляться лише тоді, коли трапляється яка-небудь аварія.

Колегія Наркомтяжпрому вже накреслила практичні заходи щодо поліпшення роботи допоміжних цехів, в першу чергу механічно-ливарних. Їх звільняють від сторонніх замовлень, в складі ГУМПУ організується спеціальний трест для виробництва запасних частин, деякі додаткові замовлення на деталі передано на машинобудівельні заводи. Газове господарство на заводах виділено в окремий цех, вживається практичних заходів щодо збільшення виробництва і поліпшення якості вогнетривкої цегли — динасу й шамоту. Прискорюється побудова нових і ремонт старих повітродувних станцій. Слід також звернути увагу на скорішу побудову підстанцій і ліній передач. Допоміжні цехи повинні завжди стояти в центрі уваги господарсько-технічного проводу.

Борючись за кількість — не забувати про якісні показники

Перебудова системи оплати праці на нових засадах утворила сприятливі умови для зросту продукційності праці і зарплати, для зменшення плинності робочої сили, ліквідації зрівнялівки і знеосібки. Перші наслідки тарифної реформи вже видно, але вона ще не доведена до кінця, не завершена. На практиці в цехах виникає чимало порушень і перекирвань директив Наркомтяжпрому і ВЦРПС, ще зовсім мало зроблено в галузі технічного нормування і раціоналізації праці.

Не вважаючи на деяке поліпшення основних показників праці порівняно з першим півріччям 1931 р., а саме по заводах „Сталі“ пересічна місячна продукційність одного робітника збільшилась на 16,5⁰%, зарплата — на 33,6⁰%; по заводах же „Дніпросталі“ відповідні цифри 19,7⁰% і 31,7⁰%, все ж вони ще значно відстають від планових норм. Розрив у динаміці зростання продукційності праці і зарплати хоч трохи і зменшився, але його ще повністю не зліквідовано. Так, середня місячна продукційність праці по заводах „Сталі“ в першому півріччі д. р. складала лише 87,7⁰% плану, зарплата — 93,3⁰%, на заводах „Дніпросталі“ пересічна місячна продукційність 87,2⁰%, і зарплата — 95,1⁰%. Отже „ножиці“ неначебто трохи стулились, проте, темпи зростання зарплати робітників, як і раніше, випереджують темпи зростання продукційності праці, що не може не впливати на подорожчання собівартості металу.

Невиконання плану щодо продукційності праці — одна з головних причин відставання витопу чавуну, сталі і вальцювання та подорожчання собівартості.

Більшість заводів скаржиться на нестачу робітників, особливо в гарячих цехах. Загальна кількість робочої сили по „Сталі“ і „Дніпросталі“ відстає від планових норм на 1—2%. За останній час збільшилась плинність робочої сили, головним чином, у наслідок недостатньої уваги до організації робітничого постачання і поліпшення житлових умов. Плинність на заводах „Сталі“ досягає 5—7%, а на заводах „Дніпросталі“ в окремі місяці досягає навіть 10%. Організований набір робочої сили ще не скрізь провадиться, в цій ділянці багато ще самопливу.

Основна причина незадовільних показників щодо праці—це передусім неповна реалізація шести умов т. Сталіна, недостатня увага щодо організації праці і боротьби за виробничо-трудоу дисципліну. Невиходи на працю хоч і зменшились проти четвертого кварталу 1931 р., але вони ще великі.

Постанова Наркомтяжпрому і ВЦРПС про перебудову технічного нормування створює сприятливі умови для поліпшення організації праці, для кращого використання робочої сили і планування технологічних процесів.

Особливе значення для поліпшення виробничих процесів має соціалістична раціоналізація. За останнє півріччя раціоналізаторська робота трохи посилилась: проведено чимало нових заходів у галузі механізації домених, мартенівських цехів, менше—вальцівних, але, взагалі, раціоналізація ще не набула того важливого значення, яке їй надає партія. Виробничі пропозиції і винаходи реалізуються з великим запізненням, іноді раціоналізація провадиться без плану, механічні цехи не виконують замовлень на різні удосконалення тощо. Поліпшення роботи основних цехів вимагає значного прискорення реалізації раціоналізаторських заходів, виявлення творчої ініціативи робітників і ІТР на найвужчих ділянках.

Велику тривогу в чорній металургії викликає прорив у ділянці зменшення собівартості продукції. Очевидно, тут не врахована заводами наука 1931 р., в цій галузі, взагалі, не почувается ще належного зламу у робітників і господарсько-технічного проводу. Собівартість—це дзеркало кількісної і якісної роботи кожного цеху, агрегату і заводу, тут неначе б то в фокусі якнайкраще відбиваються всі позитивні і негативні боки господарювання, тут якнайкраще виявляється, як на ділі господарсько-технічний провід бореться за проведення госпрозрахунку.

Партія звернула особливу увагу чорної металургії на здешевлення собівартості металу, але динаміка його ще на сьогодні незадовільна.

За 5 місяців на заводах „Сталі“ собівартість продукції металу выросла проти попереднього року на 8,79% замість встановленого плану—здешевлення 3,4% в першому кварталі і 4,4% в другому кварталі. Стан собівартості продукції по окремих заводах такий:

Заводи	Фактично за 5 місяців	Заводи	Фактично за 5 місяців
Сталінський	+ 16,4%	Алмазінський	+ 8,1%
Томського	+ 6,62%	Маріупільський . . .	+ 4,6%
Рикова	+ 12,8%	Керченський	— 5,6%
Фрунзе	+ 18,6%	Таганрозький	+ 10,4%
Ворошилова	+ 6,7%	Сулінський	+ 17,3%
			+ 8,79%

Не краща справа на заводах „Дніпросталі“. За п'ять місяців заводи дали замість зменшення даліше зростання собівартості металу порівняно на 5,08% проти п. переднього року.

Основна причина прориву по цьому основному показникові роботи заводів—це невиконання кількісної виробничої програми, величезні

перестой і аварій, перевитрати сировини, палива і допоміжних матеріалів на тону металю, а також величезні перевитрати фондів зарплати.

Треба відзначити, що на заводах ще досі бракує належного і систематичного контролю над динамікою собівартості, боротьби за ощадне витрачання сировини, палива і допоміжних матеріалів, іноді нераціонально, використовується робоча сила.

Досить сказати, що витрати руди по заводах „Сталі“ на тону переробного чавуну майже на всіх заводах не тільки що не відповідають пляновим передбаченням, але навіть і вищі в окремі місяці від попереднього року. Трохи зменшились витрати палива на тону переробного чавуну, але й тут ще далеко до плянових норм. Аналогічний стан з витратами вапняку, стружки та інших матеріалів.

Деяке зменшення технічних коефіцієнтів витрат сировини і палива помічається на тону випоту мартенівської сталі. Так, не рахуючи руди, витрата шихти нижче попереднього року, проте, пересічно вона вище плянових норм. Дедалі спостерігаються перевитрати свіжого чавуну й палива.

Майже всі заводи дають перевитрати зарплати на 1 крб. готової продукції.

Звичайно, до подорожчання металю до деякої міри спричинюється високий брак, різні відходи, нераціональне використання всяких покладів, але основне — це перебільшені витрати зарплати і основних матеріалів на тону готової продукції.

Борючись за виконання кількісного пляну, треба будь-що-будь і якнайскорше домогтись зламу на ділянці зменшення собівартості і підвищення продуктивності праці. Заводи мусять за всяку ціну ліквідувати небезпечний прорив, що утворився в фінансовому пляні, а саме недодача нагромаджень склад е за п'ять місяців на заводах „Сталі“ — 19,6 млн. крб. і на заводах „Дніпросталі“ — 7,9 млн. крб. Цей борг металюргія мусить повернути країні.

* * *

Встановлюючи виробничу програму на 1932 р., XVII партконференція передбачала пуск багатьох нових агрегатів на південних заводах, що ще цього року мають давати відповідну продукцію. З цією метою на капітальне будівництво південної металюргії минулого року було асигновано величезні кошти — 419,3 млн. крб., дебого майже стільки, скільки за останні два роки. Проведення цього величезного пляну капітального будівництва вимагало концентрації матеріалів, устаткування і людських сил на найважливіших ділянках, вимагало значно більшої уваги до темпів будівництва, до здешевлення його собівартості.

Чи впоралася південна металюргія з цим завданням? Ні, не зовсім. З перших днів 1932 р. вона, на жаль, не врахувала гіркої науки попереднього року. Взнявшись зразу за будівання багатьох об'єктів, розпоршивши кошти, будівельні матеріали, робочу силу і устаткування, металюргійні заводи, звичайно, не змогли розгорнути широким фронтом і здати до експлуатації нові агрегати в установлені терміни. Справа ще більш ускладнилася тим, що підготовні роботи заігнились, взаємовідносини „Сталі“ і „Дніпросталі“ з підрядниками щодо ціни на окремі об'єкти були надто запутані, пляни робіт на перший і другий квартали затверджено надто пізно і, нарешті, постачальники дуже неакуртно виконували свої зобов'язання щодо відвантаження будівельних матеріалів і устаткування. Внаслідок цього темпи розгортання будівництва були мляві і аж ніяк не відповідали обсягу капітальних робіт по окремих заводах. Ось тут і слід шукати перш за все коріння прориву на цій важливій ділянці.

На заводах „Сталі“ у першому півріччі намічалось витратити на капітальне будівництво 126,9 млн. крб., але фактично витрачено лише 81,8% цієї суми. Тільки два заводи — ім. Сталіна і ім. Фрунзе — повністю використали свої кредити, до речі, частково не за планом, а решта заводів значно відстала від своїх завдань (напр., завод ім. Ворошилова використав свої кредити на 62,2%, ім. Ілліча — на 86,2%, ім. Томського — на 97,7%, ім. Рикова — на 95,6% і т. д.). Проте, використання кредитів на нашу думку, недостатнє для оцінки виконання справжнього об'єму капітальних робіт по окремих заводах. За доказом не треба далеко йти. Ось завод ім. Томського, використавши майже повністю свої піврічні асигнування, практично закінчив будівлення тільки одної домни № 6 і повітродухальної станції. Будівництво блумінга, мартенівських печей, агломераційної фабрики, 2-ої розливної машини і т. інш. затягнулось, хоч терміни пуску давно минули. Такий саме стан на заводі ім. Ворошилова та інших заводах „Сталі“ і „Дніпросталі“. Розмір витрачених асигнувань аж ніяк не відповідає фактичному обсягу будівельних робіт. Ось через що пуск нових агрегатів надто запізнився і не відповідає встановленому плану. Слід зауважити, що особливо мляво будуються агрегати переробних цехів — мартенівські печі і вальцівниці. „Сталь“ недостатню увагу звертала на прискорення реконструкції заводів ім. Томського і ім. Ворошилова, що має дуже важливе значення для розвитку південної металургії.

Але не краща справа на заводах „Дніпросталі“. Із асигнованих за перше півріччя кредитів в сумі 81 млн. крб. фактично витрачено тільки 71,8%. Реконструкція зав. ім. Дзержинського (побудова двох нових домн, мартенівських печей і блумінга), побудова нового маневрального цеху на заводах ім. Петровського і Леніна, ДЗМО, зокрема другої домни, нових трубного і мартенівського цехів на заводі ім. К. Лібкнехта і т. інш. надто відстає від планових завдань. Причини зовсім аналогічні — розпорошеність коштів, матеріалів, робсили, устаткування. До цього слід ще додати, що подекуди негаразд з проектуванням, з залізними конструкціями, з господарсько-технічним проводом, з виконанням замовлень на устаткування, з організацією робіт. Без сумніву, одна з причин відставання капітального будівництва від плану — це недостатня організованість контрагентів, зокрема 8-го будтресту, що врешті-решт примусила колегію Наркомважпрому вилучити реконструкцію заводів ім. Дзержинського і ім. Томського в самостійні будівельні трести. Металургійні об'єднання і заводи з великими запізнанням повернулись обличчям до капітального будівництва, забувши, що це складова і невід'ємна частина боротьби за виконання плану металу в останньому році п'ятиріччя.

З накресленого досить широкого плану капітального будівництва у першому півріччі фактично здано до експлуатації 5 домн (№ 7 на заводі ім. Дзержинського, № 1 на заводі ДЗМО, № 6 на зав. ім. Томського, № 2 на зав. ім. Фрунзе і № 2 на Аламазянському) і 2 мартенівські печі на Таганрозькому заводі, не рахуючи дрібних агрегатів, як розливні машини, газоочистка тощо. Отже, плану не виконано.

Крім того, треба відзначити, що на Україні розгорнуто будівництво нових металургійних велетнів Озівсталі, Нікопльбууду, Криворозбуду, Новомосковського бляшаного заводу, Запоріжсталі, усіх агрегатів яких (дві домни на Озівсталі, одна домна на Запоріжсталі і Криворозбуді, окремі агрегати на інших заводах) намічено ввести до експлуатації ще цього року. Але й тут темпи будівельних робіт не відповідають плановим передбаченням, і є досить серйозна загроза, що нові агрегати не вийдуть до експлуатації в установлені терміни.

Але було б помилково обвинувачувати у всіх недоліках капіталь-

ного будівництва тільки металургійні об'єднання, заводи і будівельні організації. Звичайно, вони насамперед несуть відповідальність за невиконання вказівок XVII партконференції, за невиння перебудувати свою роботу відповідно до нових завдань. Поряд з ними за зрив капітальних робіт мусять відповідати і постачальники будівельних матеріалів, устаткування, залізних конструкцій, вогнетривких матеріалів і транспорт. Вони надто неакуратно виконують свої зобов'язання щодо металургії. Досить сказати, що середнє задоволення заводів „Сталі“ цементом в першому півріччі складає 69,6%, заводів „Дніпросталі“ — 78,2%; круглим лісом заводи „Сталі“ забезпечено на 73%, а „Дніпросталі“ — на 39% для пиляного лісу відповідні цифри — 44 і 55% і т. д. Металургія зустрічає величезні труднощі з розміщенням замовлень на залізні конструкції і устаткування, терміни їх виготовлення порушуються, одним словом, машинобудівельники часто-густо не дають можливості завершити капітальні роботи. Це не в меншій мірі торкається і вогнетривкої промисловості, що затримує мурування нових доменних і мартенівських печей.

Починаючи з другого півріччя, металургія стала рішуче на шлях концентрації капітального будівництва. Плян і графіки робіт переглянуто і встановлено нові терміни їх закінчення. Темпи будівництва прискорилися, але небезпека, що загрожує сьогочасному закінченню деяких агрегатів, ще не ліквідовано. Липнева постанова Наркомважпрому і директиви РПО щодо форсування реконструкції південної металургії вимагають корінної швидкої перебудови організації робіт на всіх заводах, зокрема пильнішої уваги найважливішим ділянкам, а саме — реконструкції заводу ім. Держинського, ім. Томського, ім. Ворошилова, побудови агрегатів на наших нових металургійних велетнях. Треба ні на хвилину не забувати всьому керівництву об'єднань, заводів і будівельних організацій, що виконання плану 1932 р. щодо чавуну, сталі й вальцювання набагато залежить від своєчасного пуску нових агрегатів.

Липень і дві декади серпня не дали зламун на фронті боротьби за метал.

Виробнича робота металургії зараз трохи ускладнилась. Деякі заводи почали відчувати перебої в постачанні сировиною і паливом (кокс, руда, вапняк, доломіт), домни працюють з неповним навантаженням і надто нерівно. Витоп чавуну й сталі держаться на дуже низькому рівні. Стан по деяких заводах погіршився в зв'язку з нестачею робочої сили, зокрема капіталів. Транспорт не встигає підвозити сировину на заводи і забирати готову продукцію. Ці, безумовно, тимчасові труднощі металургія за допомогою партії і уряду переборить в найкоротшому часі. Але не треба пасувати перед труднощами. Конкретна бойова програма, розроблена колегією Наркомтяжпрому, очевидно, ще не знайшла практичного пристосування в повсякденній роботі металургійних заводів. Реалізація цієї постанови вимагає рішучої мобілізації всіх сил і засобів, подвоєної енергії господарсько-технічного проводу, всебічної допомоги всіх постачальників чорної металургії, максимальної допомоги заводських, партійних і професіональних організацій, допомоги всієї пролетарської суспільності.

Аналіз роботи південної металургії за I півріччя цілком підтверджує реальність виконання плану щодо витопу чавуну, сталі і вальцювання в 1932 р., щодо виконання якісних показників і плану капітального будівництва. Але всі можливості ще не використано.

Країна будованого соціалізму надто потребує чавуну, сталі, вальцювання. За проводом комуністичної партії і її Ленінського ЦК на чолі з т. Сталіном металургія не раз домогалась прекрасних перемог, вона може і мусить цього року закінчити виконання плану першої п'ятирічки.

Партія, вся країна вимагають перелому на фронті металю.

П. Кучеренко

До питання розміщення кондиторської промисловості у другій п'ятирічці¹

До революції кондиторська промисловість продукувала свої вироби виключно майже на буржуазні шари людності міста й села. Це і визначало структуру кондвиробів та їх сортимент: серед кондиторської промисловості 1912 р. цукерки шоколадні, м'які, шоколад у плитках та порошку, какао посідали 55,67%, борошняні вироби — 16,94% і карамеля, монпас'є, ірис та інше — 27,39%².

Відповідно до цього кондиторська промисловість і географічно розмістилася у Ленінграді, Москві і на Україні — у Харкові, Києві й Одесі, тобто в місцях найбільшого скупчення буржуазії та поміщицтва.

Та коли дорогі кондиторські вироби повставали на задоволенні попиту цих верств, то так звані „народні“ кондиторські вироби повставали з інших мотивів. За надзвичайно мізерних норм споживання трудящими масами цукру в наслідок їхніх злиднів — продукування дешевих гатунків кондвиробів повинно було поширити збут цукру й диктувалося в першу чергу інтересами цукрозаводчиків.

Таким чином, поширення збуту цукру вилилося у формі продукування цукерок різних, поданих масам у принадно фарбованому вигляді чи самого продукту, чи у принадній обгортці — низької, а то й сумнівної якості самого продукту. Відповідно до цього та відповідно до низької платежеспроможності працюючих в'язалося різними домішками основний продукт — цукор. З-поміж цих домішок чи поряд них були такі, що не мали нічого спільного з речами споживання людством, більше того, були шкідливі. Низька якість усугублялася антисанітарними умовами виробництва, надто на дрібних фабриках. Така наука, як хемія, в цій галузі промисловості у руках дрібних і великих фабрикантів обернулася на свою протилежність — своєрідне знахарство та засіб до фальсифікації добротного продукту — цукру.

Отже, щоб просунути кондиторські вироби до широких працюючих мас, їх передусім готувалося низької якості. У принадному вигляді, фарбовані без обгортки, чи у принадних етикетках ці кондвироби серед працюючих виступали у своєрідній соціально-побутовій оболонці „гостинця“. Проте, і в цій формі й на цьому місці — серед гостинців ці вироби не посіли почесного місця. Тому говорити за споживання працюючими масами кондиторських виробів у дореволюційний час не можна.

Жовтнева революція кондиторську промисловість повернула лицем до широких працюючих мас. Кондиторська промисловість за радянської влади росла й розгорталася в міру росту нашої економічної міцї та

¹ Порядком постановки питання. — Ред.

² „Советская торговля“ № 36, 1930. Ст. Розовского.

разом з піднесенням добробуту робітників та трудящих селян. Отже, зріст виробів кондиторської промисловости, зріст спожитих виробів на одного працюючого становить один з тих показників, що певною мірою характеризує піднесення цього добробуту.

За царату, коли скласти продукцію кондиторських виробів 1912 р. спожиту буржуазними верствами, з продукцією, спожитою всіма працюючими, і поділити на все тодішнє населення, то вийде, що кожен віби спожив за рік 0,75 кг. ¹ Ця пересічна кількість 0,75 кг. спожитих кондиторських виробів в 1912 р., у Союзі радянських республік 1928 р. піднеслася до 1,10 кг., 1930 р. — до 2,25 кг. і 1931 р. — до 4,48 кг. ² На Україні минулого року пересічно спожито одною людиною 4,96 кг. Формально річне пересічне споживання одної людини, скажім на Україні, збільшилося 1931 р. проти довійськового у 6 з лишком разів. Та це лише формально. По суті це збільшення споживання кондиторських виробів широкими працюючими масами розпочалося майже від нуля. Лише за влади рад працюючі маси, разом з піднесенням свого добробуту, до харчового раціону, почали застосовувати кондиторські вироби і досягли ото пересічно душевого споживання 4,96 кг.

Кондиторська промисловість, покликана Жовтнем обслуговувати широкі працюючі маси, корінним чином змінила і структуру своєї продукції щодо питомої ваги окремих видів кондиторського виробництва, а саме — значно піднесено питому вагу карамельових виробів, також збільшено — хоча в меншій мірі — питому вагу фруктових та борошняних виробів і відповідно значно зменшено місця інших видів кондиторських виробів.

Ці зміни ілюструють ось такі дані:

	Запровад- вано на 1931 р. по всій кондит. промисло- вості РСР	Продукція ценової промисло- вості 1912 р.
1. Карамеля, мовпас'є, ірис і інші ви- роби	66,88%	27,39%
2. Борошняні вироби	24,00%	16,94%
3. Цукерки шоколадні, м'які та інш.	8,33%	48,51%
4. Шоколад у плитках та порошку, ка- као порошкові	1,09%	7,16%
	100%	100%

Отже, провідне місце між кондиторськими виробами посіла карамельова цукерка, ірис, драже і інш. цього роду вироби.

Проте, ми гадаємо, що в другому п'ятиріччі перед кондпромисло-вістю стоїть завдання ще в більшій мірі реконструювати свій асортимент — в напрямку висунення на провідне місце фруктових і борошняних ви-робів. Це своєю чергою має бути пов'язане з корінними зсувами в розмі-щенні кондиторської промисловости.

В кондпромисловості великою мірою збереглася спадщина минулого у нерівномірному розміщенні.

З усіх кондиторських виробів 1931 р. в РСФРР у Москві та Ле-вінграді продукувалося 90%. На Україні державна кондиторська про-мисловість розташована в 17-ти пунктах. Проте, продукування повидала, скажімо, скупчувалося в Харкові на 77%, варення у Харкові — 95,8%, пастили у Києві — 97,5%, мармеляди у Харкові — 86,2%, кофе у Хар-кові — 99,6% і т. інш. Таке розміщення несе для народного господар-

¹ „Советская торговля“, № 36.

² Там же.

ства великі втрати і подвійними перевозами, і транспортуванням з Москви, Ленінграду, Харкова, Києва чи Одеси у всі далекі кінці Радянського союзу. До цього не забудьмо, що тара деяких виробів посідає до 30% ваги продукції, що обгортка карамелі часто становить 5,5—6% ваги.

Для кондиторської промисловості, перед тим як ставити для вирішення проблему розміщення, плянуючі організації мають передусім розв'язати, що саме має продукувати другої п'ятирічки кондиторська промисловість — її асортимент. Це є основне і кардинальне питання. За цим уже мають вирішити, яка має бути кондиторська промисловість. Вірне розв'язання цих питань великою мірою полегшує вірне вирішення питань розміщення.

За директивами XVII партконференції, на кондиторську промисловість у загальному ланцюгові харчової та легкої промисловості покладається великої ваги завдання: „Забезпечення населення основними споживчими товарами і в тому числі речами харчування мусить до кінця другої п'ятирічки збільшитися не менш як у два-три рази проти кінця першої п'ятирічки“.

Проте, це в жодному разі не визначає, що проєктивні організації кожен рік споживання механічно мають збільшувати в 2—3 рази. Це ж стосується і кондиторських виробів. Механічно підносячи у 2—3 рази кожний складовий елемент харчування, ми цим самим добробуту працюючих мас вищим у 2—3 рази не зможемо створити. За директивами партії, збільшити добробут в 2—3 рази визначає, що деякі елементи вжитку, обіходу й харчування буде зменшено, натомість деякі елементи буде піднесено більше ніж у 2—3 рази. Це для кожного мало б бути ясним і зрозумілим і за це не слід б говорити, коли б ми не натрапили на своєрідне нерозуміння директив партії, а звідси на своєрідну „методологію“ в побудованні плянів кондиторської промисловості на другу п'ятирічку, механічно збільшуючи кожен продукт кондиторського виробництва, що виробляється зараз — в 2—3 рази.

Кондиторська промисловість передусім має визначити своє місце у загальній шерезі харчової промисловості, визначити, якими елементами своїх виробів кондиторська промисловість підносить і оздоблюватиме добробут. Кондиторська промисловість передусім і має визначити для продукування провідні елементи між своїх виробів, — створити ці провідні елементи, що відповідали б харчовому раціонові саме працюючих мас.

На другу п'ятирічку проєктується піднести споживання цукру понад 40 кгр. на душу на рік. Повстає питання, як довести цей цукор до споживача та яка в цьому буде участь кондиторської промисловості? Припустимо що 12 кгр. кондиторських виробів, що фігурують як один із варіантів норми споживання кондиторських виробів на другу п'ятирічку, складатиметься з тих пропорцій асортименту, який спожито на Україні 1931 р. (карамелі, монпас'є, ірису, драже, м'яких цукерок і інш. — 59,2%, борошняних виробів — 24,2%, фруктових виробів — 14,2%, шоколяду, какао — 2,2%). До цього карамеля з начинкою, як відомо, складається на 60% з цукру, 10% картопляної патоки й інших складових елементів. Драже складається з цукру на 92%, картопляної патоки — 7,3%, домішки — 0,75%. Ось у такому вигляді у 7—8 кгр. карамельових та інших виробів (з усієї кількості) ми споживачеві доведемо 4½—5 кгр. цукру. Через борошняні вироби — приблизно 0,3—0,5 кгр. та через фруктові — 0,7—1 кгр цукру, а разом 5½—6½ кгр. Ми подаємо споживачеві у формі кондиторських виробів відносно велику кількість цукру і надто мало попутників цукру. За пляном на 1931 рік проєктувалося витратити сировини в українській кондиторській промисловості:

цукру — 57,2%, картопляної патоки — 15,4%, плодів — 10,9%, борошна — 11,3%, жирів — 1,5%, кислот і інших домішок — 3,7%. Отже, витрачається високий відсоток цукру і надто мало таких попутників його, як борошно, фрукти тощо. Витративши цю ж масу цукру, проте, за іншої структури асортименту кондиторських виробів, ми тим самим довели б до споживача більше збагачених високою якістю фабрикатів борошна, фруктів та овочів і цим піднесли б якість кондиторських виробів, а собівартість фабрикатів, проте, була б нижча.

За іншого стану, коли фруктові та борошняні вироби посядуть провідне місце, скажемо: фруктові — 40%, борошняні — 30%, карамельова група та дієтичні — 30% (разом 100%), у 12 кгр. кондиторських виробів ми доведемо до споживача лише 4 кгр. цукру, замість $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{1}{2}$ кгр.; ми економимо тисячі тонн цукру, або, ще точніше кажучи, ми тисячі тонн доцільніше використовуємо тут. Та, коли буде доведено, що до споживача доцільно довести $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{1}{2}$ кгр. цукру у вигляді кондиторських, то тоді, за нашою схемою, споживачеві ми зможемо довести від 17 до 20 кгр. кондиторських виробів борошняних, фруктових, карамельових та дієтичних.

Провідними виробами у кондиторській промисловості на другу п'ятирічку ми висуваємо фруктові та борошняні вироби, а саме: з фруктових виробів, готових до вжитку працюючим — павидло, варення, джем, мармелад, пастила, сульфация фруктів і інші продукти, напівфабрикати тіста фруктові, різні начинки; з борошняних виробів — бісквіти, галети, печення та м'які борошняні вироби.

Висунути на провідне місце фруктові вироби власно диктують корінні зрушення в харчуванні працюючих мас міста й села. Зріст громадського харчування, зріст оздоровчих установ для дорослих, а надто для дітей, все це вимагає в корені перебудуватися і кондиторській промисловості відповідно до цих зрушень. Кондиторська промисловість має перешикуватися на продукування речей позиткованих в основному продуктів наїдку, а не смакових.

На Україні за наявної кількості фруктів та таких овочів, як кавуни та дини, ми переважно споживання скупчуємо в сезоні їхнього визрівання. У літній сезон ми багаті на молоко, свіжі фрукти, а в зиму йде з овочів переважно картопля, квашена капуста, огірки й буряки. Ми маємо всі передумови й можливості повною мірою зламати таку сезонність, якраз більшою переробкою фруктів та овочів (кавунів, динь, гарбузів) на кондиторські вироби.

Висуненням в кондиторській промисловості на провідне місце фруктових виробів, ми притягаємо до промислової переробки у великих фабричних розмірах, по суті, нову сировину — фрукти та такі овочі як дини, кавуни, гарбузи. Продуктам та овочам фабричною переробкою буде надано високої якості і смачності, а разом і великої складовості, до цього за меншої витрати цукру, як то йде на виготовлення карамелі. А це якраз і відповідає радіонові працюючих і їхніх дітей.

Розгортаючи переробку садовини, висуваючи на перше місце фруктові вироби, ми тим самим доцільніше використовуємо наявні садки і ягідники. До цього такі ділянки землі (косогори, інші незручності), що для зернового господарства непридатні, зможемо завоювати їх і освоїти якраз садками і ягідниками.

Ми висуваємо на провідне місце у кондиторській промисловості на другу п'ятирічку фруктові та борошняні вироби, проте, саме фруктові мають посісти найперше місце, а за ними вже борошняні вироби. Потреби на фруктові вироби у нас кожним роком ростуть, разом з тими коловальними зрушеннями, що відбуваються у побуті працюючих. Заперечувати, ясно, що цього нікому не спаде на думку. Проте, природно по-

встає питання, чи є у нас такі можливості, чи забезпечені ми передусім сировиною — фруктами та ягодами.

За даними НКЗему, на Україні 1932 р. налічується садків 364 тис. га та ягідників 17,5 тис. га, разом 381 тис. га. З них тих, що дають врожай 203 тис. га. За даними колишнього Центрального статистичного управління, за вибирковим весняним сільськогосподарським переписом 1927 р. налічувалося лише у селян 274 тис. га родючих дерев. Ми вважаємо, що ця цифра призменшена. Так чи інакше за розміром площ, навіть НКЗему, можна зробити висновок, що садків, а разом і сировини для кондиторської промисловості досить. Проте, ми робимо застереження. І площа садків НКЗему і колишнього ЦСУ це механічна сума, що одержана з обліченої кількості фруктових дерев, що є переважно в селянських садибах і поділена на теоретичну кількість, що має містити одні екстар. Отже, ця площа садків, складена з мізерій щодо своїх розмірів, зменшує можливий збір фруктів, а звідси й постачання. Тому сировинна база для фруктової групи кондиторської промисловості — ось те вузьке і найдошкульніше місце. Проте, не зважаючи на це, повторюємо, ми маємо всі можливості усунути, перебороти це вузьке місце.

Ми 1931 р. на кондиторських заводах переробили зі всього врожаю фруктів 3—3,5%. Шляхом розгортання когоспної торгівлі ми передусім мусимо збільшити так звану товарову масу сировини. Далі, ми гадаємо, що має бути збільшений відсоток переробки фруктів на коззакладах, беручи твердий курс на те, щоб уся та частина фруктів, що не може бути використана безпосередньо, як свіжі фрукти, перероблялася в кондпромисловості, щоб уникнути псування їх. Невідкладним завданням має бути також організація нових садкових та ягідникових площ. Та оскільки нові насадження фруктових дерев найближчими роками не зможуть давати врожаю, ми мусимо розгорнути великою мірою посадку ягідників, що дають урожай через рік-два. Розгортання площ ягідників, як соростилого куща, має стати у другій п'ятирічці тою основною підмогою, що має висунути фруктову групу у кондиторській промисловості наперед. Врожай одного га ягідників більше, ніж одного га фруктових дерев. За даними НКЗему, врожай фруктових дерев 1932 р. становитиме 3 тони, а ягідників — 3,5 тони з га. Та коли до цього додати, що плоди ягідних кущів за своєю властивістю не терплять довгого перезовування, ці плоди підуть більшою мірою на переробку, ніж для постачання в свіжому вигляді. Переробка плодів ягідників становитиме далеко більшу долю за всіх умов, ніж то фруктів. Отже, висока врожайність ягідників, велика скоростиглість, створює велику для них товарність, а з другого боку, прямо підказує, що ягідники на другу п'ятирічку мають стати основною площею для кондиторської промисловості, а їх плоди, основною сировинною базою. Тому ми вважаємо, що скерувати кондиторську промисловість на сировину в основному фруктових дерев і лише як підсобних ягідників, буде невірно. Орієнтація на сировину фруктових дерев за великого терміну чекання на врожай нових посадок, природно що викликає у деякого з практичних робітників кондпромисловості безпорадність та безперспективність розвитку фруктової групи у промисловості.

Другим важилом щодо піднесення сировинної бази кондиторської промисловості має стати переробка на кондвироби кавунів, динь, гарбузів і інших овочів. Овочі, як відомо, не потребують чекати на врожай років, тому, доки організуємо наявні садки та доки підспіють ягідники, переробка цих овочів має посісти значне місце в сировинній базі. Подальших же років, в міру того, як ягідники нових площ начнуть приносити врожай, наша сировинна база буде ліпшати, а разом може зменши-

тися, коли буде потреба, питома вага таких овочів, як кавуни, дані і т. інш. в переробці їх на кондитироби.

Ось ті основні шляхи, якими маємо йти, щоб перебороти труднощі, які повстають навколо сировинної бази фруктових групи в кондиторській промисловості. Проте, передусім ми маємо максимально використати наявні сади, піднести за ними догляд, а разом і врожай, використати дички в лісах для прискорення і одержання фруктів.

Після того, як ми довели, що у кондиторській промисловості у другій п'ятирічці провідними виробами мають бути передусім фруктові вироби (павидло, джем, варення, сульфация фруктів, пастила, мармеляди і різні тіста і т. інш.), далі борошняні (бісквіти, галети, печення, сухарі, м'які борошняні вироби) та на третьому місці карамельова група, дієтичні вироби, кава й інші, ми переходимо до питання, якою має бути кондиторська промисловість, та до питань її розміщення.

Україна для розвитку потужної кондиторської промисловості накресленого нами контуру, що могла б задовольняти потреби не лише республіки, а й потреби інших областей та республік Союзу і для експорту, має всі передумови, а зокрема і головне—сировинну базу: цукор, борошно, ягоди і овочі. Виходячи з цього українська кондиторська промисловість і має посісти відповідне місце в загальносоюзній кондиторській промисловості.

Питання розміщення кондиторської промисловості є питання великої ваги, а разом і великих труднощів, бо розробкою планування кондиторської промисловості мало хто займався. За матеріалами НК РСІ т. Броун на сторінках журналу „Пути индустриализации“¹ розказує, що: „перспективного планування харчова промисловість ще не знає, більше живе сьогоднішнім днем. Харчова промисловість України не знає ще загального народногосподарського підходу до планування і накреслювання свого розвитку“.

Правда, зараз провадиться велику роботу складання плянів на другу п'ятирічку, притягнуто науково-дослідницькі інститути і зокрема досить відомих економістів. Проте, щодо кондиторської промисловості й її розміщення ми маємо ще велику плутанину, чимало неправильних поглядів серед деяких наукових робітників і практиків. Ми зазнаємося з одним проектом розміщення кондиторської промисловості, що розроблений на замовлення НКСнабу одним з науково-дослідних інститутів Наркомснабу.

Автор цього проекту для НКСнабу поминув кардинальні питання в кондиторській промисловості—асортименту. Оскільки ж теперішня кондиторська промисловість за провідні вироби має карамельову групу, що посідає близько 60%, то по суті міркування автора звелися до розміщення саме головним чином карамельових виробів. Це перша хиба, що великою мірою знецінила цей проект. Та головне не в цьому. До розміщення кондиторської промисловості автор підійшов з передвзятою „вічною істиною“, що „індустріальні вузли притягають гаму виробництва легкої індустрії, зокрема і кондиторської промисловості“, що „спутники важкої промисловості... людських масивів є кравецька промисловість, трикотажна, взуттєва, броварська, кондиторська“. Ця Веберівська „вічна ідея“ розміщення легкої й харчової промисловості і зокрема кондиторської обгрунтована виключно факторами видатками виробництва та транспортування. Інакше кажучи, схема міркувань за цим проектом така: „В містах ми маємо розгорнуту важку промисловість, велике „скупчення промислового пролетаріату“. По цих містах має надалі розміщуватися

¹ За 1921 р. № 13—14.

і легка промисловість, кравецька, трикотажна, взуттєва, там же має бути броварська і кондиторська. Млинарська тут же знайшла собі місце. Розміщування легкої та харчової промисловості в містах забезпечує найдешевше продукування.

Оце, коротко кажучи, і вся методологія цього економіста, яка тягнеться з надр чужої нам ідеології і ворожої нам кляси буржуазії. Основоположники марксизму довели, що скупчення промисловості в містах властиве лише капіталізму. «Коли сила води,— писав Енгельс,— яка знаходиться в селі, неминуче зв'язана з ним, то сила пари зовсім не обов'язково зв'язана з містом. Лише капіталістичне приміщення концентрує її переважно в містах і перетворює фабричні села в фабричні міста. Але тим самим утворюються умови, що загрожують підірвати саме виробництво»¹. «Концентрація промисловості в містах—є основною умовою капіталістичного виробництва»². Отже, принципи нашого економіста щодо розміщення легкої, а разом і кондиторської промисловості, піднесені до «вічних істин», ведуть начало від джерел капіталістичної економіки і капіталістичного розміщення, є не що інше, як міркування заурядного буржуазного економіста. А аргументація видатками виробництва та транспортними перевозами щодо розміщення цієї промисловості в містах походить від відомого положення тих економістів, які вважають, що «характерним для капіталізму є те, що він абсолютно не терпить марнотратства і недоцільних з господарського погляду видатків», як це твердить один з таких економістів—Березов—в своїй статті, надрукованій в журналі «Хозяйство Урала».

Доводить нашим читачам зворотно про колосальні і неминучі втрати та псування продукційних сил і продуктів за капіталізму, без яких ця економіка існувати не може як буржуазне господарство, ми вважаємо, що зайве. Доказів і фактів великого марнотратства в капіталістичному господарстві кожен читач може знайти в будь-якій газеті, за любое число, а особливо, це псування і втрати дішали великих розмірів останніх років під час сучасної світової економічної кризи по капіталістичних країнах. Невірні методологічні засади унеможливили авторові цього проекту накреслити вірний план будівництва кондиторської промисловості, а разом і доцільне її розміщення.

Умови розміщення продукційних сил в Радянському союзі кардинально відмінні від розміщення продукційних сил у буржуазних країнах. Там розвиток продукційних сил і їх розміщення визначає зиск, погоня за зиском окремого капіталіста чи групи капіталістів. У нас розвиток продукційних сил та їх розміщення відбувається за планом в інтересах будівництва і побудови безкласового соціалістичного суспільства.

На другу п'ятирічку партія ставить як завдання: 1) «достаточно ліквідувати капіталістичні елементи в СРСР і класи взагалі»; «перемогти пережитки капіталізму в економіці і в свідомості людей, перетворити все працююче населення країни в свідомих і активних будівників безкласового соціалістичного суспільства». 2) «На основі ліквідації паразитарних класових елементів і загального росту народного прибутку... має бути досягнуто значно хуткіший підйом добробуту робітничих і селянських мас».

Ці найголовніші політичні засади скеровують розвиток продукційних сил України в цілому, з них же мають виходити і при складанні планів розміщення промисловості, а зокрема і розміщення кондиторської промисловості. Та щоб досягти поставлених партією завдань, ми маємо створити кондиторську промисловість таку і так розмістити її, щоб передусім забезпечити в ній високу продукційність праці. «Продукційність праці, в

¹ Енгельс, «Анти-Дюрінг», стор. 281.

² Там же.

решті решт, найважливіше, найголовніше для перемоги нового суспільного ладу" (Ленін).

Державні заклади кондиторської промисловості до останнього часу вберегли, як жодна галузь, свою універсальність у виробництві великої кількості виробів різних гатунків та по переробці різної сировини з різними технологічними процесами.

Такі заклади певною мірою зв'язують піднесення продукційності праці. Кондиторська промисловість на друге п'ятиріччя повинна успішніше лізуватися на продукування своїх виробів за однорідною сировиною і однаковим чи тотожним технологічним процесом. Спеціалізація в кондиторській промисловості та в суміжних з нею галузях разом дадуть значне піднесення продукційності праці. До цього ми маємо директиви XVI з'їзду ВКП(б): „Найважливішим напрямком раціоналізації з'їзд визнає спеціалізацію підприємств за одночасним скороченням асортиментів продукції, організацію масового виробництва і кооперування спеціалізованих закладів“.

Накреслені нами контури кондиторських виробів: фруктові, борошняні і шоколад, карамельові і інші разом є водорозділом для спеціалізації. У свою чергу в кожній групі певною мірою спеціалізація може поглиблюватися. Спеціалізація в кондиторській промисловості водночас відкриває для неї великі перспективи для укомбінування її з іншими виробництвами.

Розглянемо передусім комбінування фруктової групи виробів. Рівнобіжно з кондиторською промисловістю у плодощовечівій накреслюються шляхи спеціалізації і теж лінією фруктової групи по виготовленню ось таких напівфабрикатів та фабрикатів: сушених фруктів, різних фруктових тіст, начинок, варення, джему, пастели, мармеляди і інш. кондиторських виробів, сульфат ягід, різні соки і, нарешті, свіжі фрукти. Спеціалізації у цих двох виробництвах—кондиторському та плодощовечовому—штовхає галузі фруктової групи одну на зустріч другій для створення комбінованої промисловості. Поеднання в певній мірі сировинної бази, поставання споживачам свіжих фруктів, їх всебічна і послідовна переробка на різні напівфабрикати і далі на фабрикати, відкриває великі можливості кращого і всебічного використання сировини—фруктів—і цим зменшить втрати на сировині. Поеднання в єдиному підприємстві фруктової групи дасть можливість використати покидьки у виробництві, зокрема, лущайки фруктів та кісточки. Доцільніше буде використано устаткування, склепи, силові установки. До цього послідовність від організації поставання свіжих фруктів і до виготовлення напівфабрикатів в певній мірі пом'якшить сезонність на цій ділянці в сільському господарстві.

Друга група успішляюваних кондиторських виробів—борошняна. Спеціалізація борошняних виробів у кондиторській промисловості лінією продукування печива, бісквітів, галетів, сухарів та деяких м'яких борошняних виробів за масового виробництва відкриває можливості поєднати продукцію цих виробів з млинарством на борошні, як основною сировиною цих виробів. Таке поєднання продукції борошняних виробів кондиторської промисловості у певній системі комбінування у харчовій промисловості на борошні з млинарською піднесе передусім якість продукції та зведе до мінімуму „втрати праці при переході від обробітку сировини до всіх наступних стадій обробки фабрикатів аж до самого одержання продукту“ (Ленін). За такого поєднання відпадає потреба будувати і утримувати склепи борошна на млинах, з одного боку, а з другого—на кондиторських фабриках, оскільки є можливість борошно з млина передати через певну систему борошнопроводів безпосередньо до цеху, до „наступної стадії обробки... аж до одержання продуктів“. Це виклю-

чає можливості забруднювати все борошно та зводить до мінімуму неминучі втрати на склепах і при транспортуванні.

На одній лише кондиторській фабриці Кофок у Харкові складські видатки у собівартості фабрикатів посідають до $8\frac{1}{2}\%$. Зокрема транспортні видатки посідають з-поміж них понад 50% , утримання склепів — 14% , робоча сила — 12% (з них зарплата вантажників до 70%). Ці видатки за комбінованого виробництва мають значно скоротитися. Значне заощадження буде одержано на відсутності транспортування борошна і на тарі для транспортування, на енергетичному господарстві. Комбінування піднесе механізацію процесу, піднесе на досить високу ступінь умови праці, полегшить працю, значно скоротяться погрузочні роботи, зовсім майже буде усунута праця грузчиків борошна, загалом піднесеться продукційність праці.

Комбінування навколо борошна може поширитися далі до поєднання навколо борошна борошняних кондиторських виробів, макарон також і печеного хліба, кожен раз, в кожному конкретному випадку, в різному сполученні. Любе комбінування за любого варіанту буде великим поступом уперед щодо піднесення продукційності праці.

Коли, нарешті, підходимо до розміщення кондиторської промисловості фруктової й борошняної групи, то характер спеціалізації й комбінування кондпромисловості визначає в значній мірі й шляхи її розміщення. Спеціалізація кондиторської промисловості й її комбінування у фруктової промисловості і певною мірою у борошняній групі зв'язано з розміщенням такої промисловості на с.-г. сировині.

Протягом другого п'ятиріччя мають бути підготовлені умови ліквідації протиріччя між містом та селом. Один з шляхів ліквідації цього протиріччя, накреслених ще Енгельсом, є рівномірне розміщення продукційних сил. «Лише суспільство, що здатне гармонійно приводити в рух свої продукційні сили згідно єдиному загальному плянові, в стані організувати їх так, що буде можливість рівномірно розподілити велике виробництво по всій країні в повній відповідності до його власного розвитку та збереженням і розвитком інших елементів виробництва. Таким чином, усунення протиріччя між містом і селом не лише можливе, воно стало просто необхідним в інтересах індустріального і хліборобського виробництва, а також і в інтересах громадської гігієни. Лише з об'єднанням міста і села в одне ціле є можливість усунути теперішнє отруєння повітря, води й ґрунту і лише при цьому ці недолугі (кволі) міські маси зможуть добитися такого становища, що їх покидуть замість того, щоб породжувати між ними хвороби стануть корисними матеріалами, сприяючи успіхові сільського господарства (Енгельс „Анти-Дюрінг“, стор. 282).

Розвиток у другому п'ятиріччі кондиторської промисловості фруктової групи має відбуватися головне не в місцях скупчення важкої індустрії, а в нових районах і саме в районах виробництва сільськогосподарської сировини. Розміщення на с.-г. сировині у відстах районах ось дих і подібних промислових закладів, що перероблюють с.-г. сировину, є однією з ланок у загальному пляні рівномірного розміщення продукційних сил у країні і піднесенні продукційності праці.

Розміщення наших промислових закладів на сільськогосподарській сировині, як ми показали, веде до концентрації виробництва, до комбінування, загалом до піднесення суспільної продукційності праці. До цього розміщення, зокрема фруктової промисловості на сировині, усунено колосальні втрати від псування фруктів під час транспортування до місця переробки та на склепах переробочних закладів. Організація цієї промисловості на сировині скоротить час і просторинь при проходженні сировини через готові вироби до споживача.

Спеціалізація і розмішування комбінованої кондиторської промисловості фруктової та борошняної має йти узгоджено зі спеціалізацією сільськогосподарських районів України.

Конкретно це визначає, що фруктова промисловість має розгорнутися переважно у Вінницькій області та АМСРР. Це відповідає тому, що й зараз там найбільше маємо садів і в перспективі проектується теж більше, аніж то деінде. Це основний район цієї промисловості. Поряд цього будуть усі передумови розгорнути фруктову промисловість і в районах майбутньої фруктової сировини Донбасу, Дніпрокомбінату, у приміських районах великих міст, до цього на сировині Київщини та Харківщини. Організація овочевої сировинної бази (кавунів, динь, гарбузів) для переробчої промисловості має знайти своє місце на півдні України, і передусім в Одеській області.

Борошняна група виробництва, головне продукція бісквітів і галет (твердих виробів), як ми зазначили вище, комбінована з млинарством, має бути розміщена за тими ж принципами, що й млинарство, що перемелює пшеничну сировину.

Отже, при новому будівництві великих млинів треба їх будувати як комбінати, куди входить і виробництво борошняних кондиторських виробів. Також реконструкція деяких існуючих, так званих товарних, млинів має провадитись і під кутом зору укомбінування їх з виробництвом борошняних кондиторських виробів. В першу чергу під цим кутом зору реконструюються ті товарні млини, які за їх розташуванням відповідають принципу близькості їх до сировинної бази (пшениці) і в той же час районів споживання — великих міст, промислових центрів тощо.

В такому ж напрямку повинно реконструювати й деякі млини сільськогосподарських районів, комбінуючи млинарство з кондиробництвом борошняних виробів.

Отже, в кожному конкретному випадку вибору точки реконструкції млинів, а також і нового будівництва маємо урахувувати і придатні млини до укомбінування їх в великих містах, як центрів споживання, де млини мають бути комбінатами, власно, млинарства, хлібопечева, виробництва макарон, борошняних кондиторських виробів або за відповідних конкретних умов (наявної технічної бази тощо) — лише комбінація деяких з цих виробництв.

Під цим кутом зору треба також провадити реконструкцію і деяких існуючих, так званих сільськогосподарських млинів, особливо тих, де технічна база досить висока. І справді, в світлі завдань значного піднесення добробуту працюючих мас у другій п'ятирічці, підготовки умов до ліквідації протилежності поміж містом і селом, споживання сільською працюючою людністю продуктів кондиторського виробництва має значно зрости порівняно з першою п'ятирічкою. Районами споживання кондиторських виробів є, таким чином, не лише промислові центри, а й сільськогосподарські.

Розміщення кондиторських виробів експортного призначення певних гатунків борошняної групи так само орієнтується на млинарську промисловість для укомбінування з нею і саме з млинами, що працюють чи працюватимуть на експорт; тому такі комбіновані заклади мають постати на вихідних до моря водних шляхах чи безпосередньо у морських портах. У тій же мірі, як зазначалося вище, мають бути використані і наявні млини у цих районах.

Поряд з цим випливає розміщення м'яких борошняних виробів, а саме: деяких м'яких сортів печева й бісквітів, пірожного й інших, які не можуть витримувати перевозів. Виробництво кондиторських виробів цієї групи великою мірою, очевидно, буде розгортатися лінійно коопера-

тивних та громадських закладів у місцях згуртування працюючого населення. Проте, у своїй тенденції деякі м'які вироби цієї групи мають розміститися на фабриках - кухнях і їдальнях. Продукція цих виробів може стати одним із складових цехів фабрик-кухонь.

Після спеціалізації у кондиторській промисловості та створення, по суті, нової промисловості фруктової і борошняних виробів, існуючі кондиторські заклади в Харкові, Києві, Дніпропетровському, Вінниці і інш. після їх реконструкції зможуть постачати карамельові вироби, шоколадні, каву і ще різні вироби не лише для України, а й для постачання іншим областям та республікам Союзу і на експорт, тому нового будівництва закладів нашої третьої групи у другу п'ятирічку, на нашу думку, провадити не доведеться. Тут повстає великої ваги питання максимального використання наявних закладів як повним завантаженням їх, так і продукування відповідних гатунків виробів, а також і введенням нової техніки по цих закладах.

У світлі корінних зрушень у співвідношенні кондиторських виробів і визначення провідних виробів — борошняних і фруктової групи — кондиторська промисловість разом з іншими по-інакшому виступатиме, як споживач сільськогосподарської сировини, і з пасивного споживача сільськогосподарської сировини, борошна, цукру, фруктів і інш. стане певною мірою провідцем для сільського господарства у піднесенні якості цієї сировини, та, головне, провідцем для сільського господарства у створенні нових гатунків, видів, створенні нової сировинної бази і поширенні старої.

Така промисловість поставить і хемію в цій галузі значно вище, поставивши перед нею для вирішення ряд актуальних проблем так з питань виробничого порядку щодо продукування окремих виробів та створення нових, як і проблем, що мають розв'язати ряд питань щодо комбінування кондиторської промисловості з іншими.

Д. Мащенко

Система підготовки кадрів у другому п'ятиріччі¹

„Без знання — нема комунізму“

(Ленін)

1

XVII партійна конференція вказала, що „основне політичне завдання другої п'ятирічки — остаточно ліквідувати капіталістичні елементи і класи взагалі, цілком знищити причини, що породжують класові відміни і експлуатацію, і подолати пережитки капіталізму в економіці і свідомості людей, перетворити всю трудящу людність країни на свідомих і активних будівників безкласового соціалістичного суспільства“.

Але „здійснення цих завдань можливе тільки на базі розгорнутої технічної реконструкції всього народного господарства — промисловості, транспорту, сільського господарства“.

„Через те... за основне і вирішальне господарське завдання другої п'ятирічки є завершення реконструкції всього народного господарства, створення найновішої технічної бази для всіх галузей народного господарства“.

Разом з тим XVII партійна конференція у своїх постановах підкреслила, що „здійснення завдань повної технічної реконструкції народного господарства нерозривно зв'язане зі справою опанування техніки нашими господарськими кадрами, зі створенням широких нових кадрів власної технічної інтелігенції з робітників і селян та з рішучим підвищенням культурного рівня всієї маси трудящих“.

Далі конференція встановила, що „кількісне зростання технічних кадрів у Радянському союзі“ ніякою мірою не мусить умалати питання про їх наукову кваліфікацію, про обов'язковість відповідного засвоєння ними всіх основних досягнень світової науки й техніки. Розв'язання проблеми технічних кадрів є дуже важливий елемент більшовицького здійснення завдань культурної революції та успішного будівництва соціалізму. Прискорити всіма способами здійснення загальної грамотності людности, найшвидше піднести всю справу технічної освіти та посилити матеріальну підтримку державою розвитку науки в СРСР — такі найближчі завдання побудови соціалізму в нашій країні.

Отже, дієловите розв'язання проблеми кадрів є одно з найважливіших політичних і господарських завдань другого п'ятиріччя.

Якісна сторона цієї проблеми всебічно визначена у неодноразових висловлюваннях В. І. Леніна, у програмі ВКП(б), у постановах листопадового пленуму ЦК ВКП(б), XV партійної конференції, XVI партійного

¹ Порядком постановки питання.

з'їзду, у статті тов. Сталіна „Нова обстановка — нові завдання“, у постанові ЦК ВКП(б) від 5 вересня 1931 року „Про початкову й середню школу“, у постановках XVII партійної конференції і, нарешті, у цілому ряді постанов уряду СРСР і УСРР.

Кадри соціалістичного господарства й культури, всі кадри, потрібні країні, повинні цілком відповідати черговим політичним і господарським завданням другого п'ятиріччя і наступних найближчих років. Школа повинна виховати „покоління, спроможне остаточно установити комунізм“ (з програми ВКП(б)).

Через те партія і уряд вимагають глибокої соціально-політичної освіти, комуністичного виховання, загострюють боротьбу за ідеологічну чистоту, за чистоту марксистсько-ленінської теорії в школі.

Разом з тим, партія й уряд вимагають підготовки всебічно розвинених, політехнічно освічених людей, озброєних знаннями на висоті сучасної науки й техніки. „Комуністом стати можна тільки тоді, коли збагатити свою пам'ять знанням усіх тих багатств, що виверило людство“ (Ленін). Але політехнізм у нашому розумінні не має нічого спільного з „безхребетним всезнайством“, дилетанством, так блискучо репрезентованим у знаменитому „загальному розвитку“ буржуазної інтелігенції. Справжній політехнізм на даному етапі неможливий без коокректно-трудової спрямованості, без професійної скерованості. Програма ВКП(б) через те передбачає „широкий розвиток професійної освіти для осіб від 17-річного віку у зв'язку з загальними політехнічними знаннями“.

Питання про обсяг і характер цієї професійної спрямованості, про спеціалізацію кадрів у світлі настанов другого п'ятиріччя мусять бути розв'язані, очевидно, у площі поширення спеціальності, об'єднання споріднених (технічно-суміжних змістом) засобами трудового (професу) на основі найповнішого і найглибшого опанування передової машинної техніки виробництва.

Висока техніка органічно і невід'ємно зв'язана з великою чіткістю, організованістю процесу, всіх моментів праці і тим самим з постійним його удосконаленням, раціоналізацією. Звідси у всіх профілях кадрів соціалістичного господарства і культури доконечно підкреслюються організаційні елементи, моменти опанування соціалістичних форм і метод, соціалістичної культури праці.

Для всіх профілів при цьому конче треба підкреслити органічний зв'язок і між соціально-політичними та виробничо-технічними елементами, а також нерозривний зв'язок теорії з практикою, тобто органічну суцільність, єдність завдань і кваліфікації, що в її самому змісті і характері за кожним профілем закладено засновки дальшого розвитку, поглиблення й поширення технічного збагачення спеціальностей у сенсі вживання машин, спрощення відносно позамашинних операцій і в зв'язку з цим можливості переключатися на іншу більш-менш споріднену змістом роботу.

Разом із тим успішний розвиток культурної революції, будівництво інтернаціональної змістом і національної формою пролетарської культури збагачує профілі робітників соціалістичного господарства новим змістом, функціями, знаннями, вимогами, що в зв'язку із сукупністю з усіма іншими соціально-політичними і технічними якостями істотно відрізняє ці профілі від відомих у минулому і насамперед від концепцій капіталістичного світу. Пролетарська культура в цілому і у всіх своїх моментах та ділянках є справа самих трудящих, і це треба включати в умови соціалістичного замовлення на якість кадрів.

Такі в основному головні показники, що якісно визначають проблему кадрів другого п'ятиріччя. Слід підкреслити, що всі директиви партії й уряду вимагають особливої уваги, пильності і чуйності у боротьбі за якість кадрів, безумовно-повного розв'язання насамперед цієї сторики проблеми.

Але й кількісне завдання не менш велике й відповідальне. Величезний розмах і бурхливі темпи соціалістичного будівництва та технічної реконструкції промисловості (надто важкої), сільського господарства, транспорту, комунального господарства тощо вимагають постійного припливу величезної кількості кваліфікованої робітної сили, рядових масових робітників, провідних робітників, середніх спеціалістів-техніків; організаторів-інженерів (керівних спеціалістів вищої кваліфікації), вищих командних кадрів — промислової, господарської дирекції, науково-дослідних робітників і інших категорій соціалістичного розподілу праці. Масовість замовлення вимагає зовсім виключної широти і швидкості у розгортанні і реалізації заходів до її виконання, тим більше, що трудящі Радянського союзу широко й бурхливо відгукнулися на заклик партії до учоби, до опанування техніки. Історичне гасло тов. Сталіна: „Вивчити науку, опанувати техніку“ сягнуло найдалших закутків радянської землі і стало одним з основних лозунгів епохи, виражаючи потужне прагнення робітничої класи й трудячого селянства до знання. Це масове прагнення, цей рух мусить бути організовано зустрінутий пляновими заходами широкого масового навчання у всіх потрібних, доцільних напрямках.

Разом із тим, як відзначила XVII партійна конференція, справа завоювання техніки, невіддільна від „рішучого піднесення культурного рівня всієї маси трудящих“, полягає не тільки у підготові кадрів, у навчанні, а й у нерозривно зв'язаній з ним технічній пропаганді. Піднесення культурного рівня трудящих, підготовка кадрів і технічна пропаганда є органічно-складові частини процесу науково-технічного переозброєння всієї країни. Через те плянувати виконання одного з цих завдань, надто підготовку кадрів, незалежно, ізольовано від усіх інших, з ним безпосередньо й органічно зв'язаних, було б глибоко неправильно.

Ця засада стає очевидною, коли зважити на загальне завдання, кінцеву мету п'ятирічки — збудувати безкласове соціалістичне суспільство.

У світлі даних засад основним питанням у змісті проблеми кадрів — поруч якісних (профілі) і кількісних (контингенти) її виразів — є питання про систему, форми й методи підготовки, що його розв'язання мусить бути скероване на вичерпне виконання соцзамовлення на кадри за якісними і кількісними його показниками.

Завдання підготовки кадрів полягає в тому, щоб:

- 1) цілком задовольнити потреби всіх галузей народного господарства й культури на кваліфікованих робітників усіх потрібних профілів;
- 2) пляново охопити масовий рух трудящих до освіти, органічно зв'язуючи навчання з комуністичним вихованням, з піднесенням загального культурного рівня, з залученням широких мас трудящих до глибокої участі у національно-культурному будівництві, з технічною освітою і технічною пропагандою;
- 3) доцільно максимально розвинути гнучку систему навчання без відриву від виробництва на основі сполучення учбового процесу з виробничою працею, що забезпечує досягнення найкращих якісних показників і одночасно полегшує масове охоплення контингентів;
- 4) забезпечити можливість трудящим пляново пересуватися від початкових до вищих ступенів освіти, кваліфікації, а також можливість

п'ямово переключати сили з одної галузі виробництва в іншій: від трудових ресурсів міста й села до робітних місць в індустрії, на новобудовах, в новій виробничості; від праці промислових, сільськогосподарських, транспортних, комунальних і інших робітників до праці педагога, лікаря, дослідника природи й т. інш., на кожному етапі і в цілому процесі провадючи наступову боротьбу за знищення суперечності між фізичною і розумовою працею.

Звідси очевидно, що для підготовки кадрів соціалістичного господарства конче потрібна комуністична професійна політехнічна школа, що розгортає у гнучких формах принципово-єдину і організаційно-чітку, у всіх моментах внутрішньо узгоджену систему учбово-виховних заходів, органічно зв'язану з усією системою освіти та комуністичного виховання в СРСР.

II

„Здійснюючи програму комуністичної партії, — констатує ЦК ВКП(б) у постанові з 5 вересня 1931 року, — пролетарська держава досягла величезних успіхів у поширенні шкільної мережі та перебудові школи“. І це слід визнати не тільки для початкової і середньої школи, а й для всіх видів і ступенів освіти, всієї системи в цілому і системи підготовки кадрів зокрема.

Показники досягнень в основному такі:

1. Контингенти професійно-політехнічного навчання щорічно збільшуються, швидко поширюється шкільна мережа.
2. Кількість підготовлюваних кадрів різко і невпинно зростає як в абсолютних числах, так і відносно до покриття потреби у всіх провідних галузях народного господарства.
3. Одностайно диференціюються, залежно від конкретних завдань і від особливостей контингентів, форми й методи підготовки.
4. У всіх ланках і ділянках системи переважна більшість місць належить робітничій класі і трудовому селянству; соціальний склад кадрів свідчить не тільки про дійсне озброєння пролетаріату і трудового селянства наукою й технікою, а й про посідання ними основних командних точок і висот у виробництві.

5. „Принципово іншим став зміст усієї роботи школи“ (ЦК ВКП(б), — школа стала знаряддям комуністичного виховання, поширила й поглибила громадсько-політичну, загальну й технічну освіту на політехнічній основі, організаційно й методично здійснюючи принцип органічного зв'язку виробничої праці з навчанням і громадсько-політичним вихованням, виростаючи на виробництві і зміцнюючись у ньому, діяльно беручи участь у громадсько-політичному житті країни, у боротьбі за виконання п'ятирічки, у зміцненні обороноспроможності СРСР, у національно-культурному будівництві.

6. Система охоплює всі рівні освіти, кваліфікації, починаючи від перших ступенів до вищої освіти та підготовки науково-дослідних кадрів, і забезпечує можливість просування по окремих ланках від лікнепу до Академії Наук.

Капіталістичні країни послідовно скеровують систему освіти в цілому і технічну освіту зокрема на оборону інтересів панівної класи — буржуазії, підпорядковуючи цій настанові всі моменти структури, організації, роботи школи і насамперед самий зміст. У капіталістичних країнах не може бути створена така гнучка і разом з тим принципово єдина, витримана система освіти, як у Радянському союзі.

По суті, у кожній капіталістичній країні — в Англії, Франції, Німеччині, ПАСШ, Австралійському домініоні, і всіх інших — в основному є

дві, а іноді й три (як в Англії) соціально визначені системи: для експлуатованих трудящих одна, для панівних експлуататорів друга, при чому з останньої виділяється особливо добрепоряджений третій варіант для великої буржуазії, аристократії. Крім того, для всіх капіталістичних систем освіти більшою чи меншою мірою характерне відокремлення загальноосвітньої школи від професійно-технічної, дуалізм змісту й побудови, також класово зумовлений. Ледве помітний виняток у цьому сенсі становлять деякі, дуже небагато, ліберально-дослідні школи в Німеччині й Америці, які з недавнього часу використовують елементарно-трудячі процеси скоріше як педагогічний засіб.

Політехнічної школи буржуазія не знає, хоча і називає її іменем деякі свої побудови, відзначаючи цим або структурні особливості окремих учбових закладів, що охоплюють підготовку кадрів по багатьох або небагатьох профілях декількох господарських галузей, або деяке поширення спеціального змісту профіля, зведення двох-трьох споріднених спеціальностей в одну.

Масового охоплення початковою елементарною технічною освітою нема ніде в капіталістичному світі, хоча у всіх „передових“ країнах і існують нібито сприятливі технічному озброєнню закони про обов'язковість початкової загальноосвітньої школи.

Разом із тим число типів і форм різних варіантів школи підготовки кадрів і число самих шкіл у кожній капіталістичній країні дуже велике, що пояснюється, з одного боку, великою свободою вартування, навіть у секторі приватної ініціативи, а з другого — тим, що буржуазія уникає концентрації шкіл у великі масиви (з силу принципів індивідуалістичної педагогіки). Характерно при цьому, що між аналогічними типами й формами школи часто спостерігаються досить різкі відмінності у рівні, обсязі освіти, що великою мірою з'ясовується відсутністю або поверховістю державного калібрування, регламентації профілів випусканих кадрів (наприклад, у Франції — профшколи в Парижі, муніципальні професійні школи в інших містах; галузеві коливання в Німеччині, муніципальні професійні школи в інших містах; галузеві коливання освітнього рівня у школах Англії; індивідуальні учбові плани в багатьох школах Англії, ПАСШ, у школах німецьких заводів).

Ця обставина, не зважаючи на незначні коливання у строках навчання і на зовнішню стійкість систем, надзвичайно ускладнює просування в д початкових до вищих ступенів освіти, розриває в багатьох точках міжланковий зв'язок у системі (вертикальний), що спричиняє існування різних проміжних підготовчих форм до курсів підготовки, до конкурсних іспитів включно. Слід зауважити, що просування вертикаллі в системах всіх капіталістичних країн для пролетаріату, як правило, неприступне в зв'язку з великою тривалістю, розтягнутістю системи в часі, розривами в цілевих профілях і послідовності матеріалу між окремими ступенями, високою платністю середньої і вищої технічної освіти, конкурсним комплексуванням з числа найпідготовленіших, що в капіталістичному суспільстві, по суті, означає соціальний добір буржуазії.

Утруднене просування учня всередині системи в більшості капіталістичних країн пояснюється ще й наявністю особливих типів шкіл, що випадають із загального зв'язку ступенів: підвищено-початкових (що, проте, не досягають середнього рівня) і підвищено-середніх (що не дають, проте, вищої кваліфікації). Це явище спостерігається особливо в додаткових профшколах Німеччини і свідчить про одностороннє, звужене розуміння інтересів виробництва в душі капіталістичних виробників відносин, розстановки сил (замкнутість профілів, зведення їх до вузькотехнічного значення).

Не менш утруднене, надто на нижчих ступенях, пересування гори-

зонта, переключення спеціалізації. У деяких країнах під тиском економічної кризи та безробіття спостерігаються поодинокі заходи в цій царині, але вони не входять у державну систему кадрів (наприклад, у Франції профкурси Ліонської біржі праці, у ПАСШ—спеціальні підготовні класи для перекваліфікації робітників зайвинних або відмираючих професій); у цій справі на допомогу стає широко розгорнута приватна антреприза платного перенавчання, у деяких випадках ініціатива „добродійних“ товариств (ПАСШ).

За кордоном, надто у ПАСШ і в Німеччині, поширені заходи до навчання загального і спеціально-технічного без відриву від виробництва—недільні школи, додаткові професійні школи й курси, школи й класи підвищення кваліфікації, курси цілевого призначення, пристосування до нового устаткування і метод виробництва (Детройт), короткотермінові курси вводу у виробництво для робітників-початківців або для незнайомих з даним заводом, літні виїзні табори-школи (Америка).

При всій різноманітності форм між усіма цими школами, курсами, класами тощо є принципіально-спільне:

а) для робочих кадрів—поглиблення спеціальності, поєднане з мінімально-потрібним піднесенням загальноосвітнього рівня, включаючи в нього і елементи „політичної освіти“, побудовані на буржуазному кодексі прав і релігійної моралі;

б) для організаторських кадрів інженерно-технічних категорій—поширення спеціальних знань і іноді політична і юридична підготовка, і т. інш.

Але це навчання без відриву від виробництва нічого спільного не має з сполученням виробничої праці з навчанням. У кращому разі тут маємо просту координацію двох процесів—виробничої роботи й навчання і, як рідкий виняток, вживається так звана „кооперативна система“ (Америка), що передбачає організоване пересування учня на виробництві та деякі елементи виробничої практики. Навіть у найпередовіших школах—німецьких ФЗУ—практичне виробниче навчання та викладання теорії становлять, по суті, механічну координацію, при чому поруч розвинених шкіл ФЗУ у тій же Німеччині існує індивідуально-бригадне учеництво, учбові майстерні не зв'язані з теоретичним навчанням або слабо зв'язані через особливі так звані додаткові школи.

Але по всіх типах і формах професійно-технічної школи у передових капіталістичних країнах для неї характерне є прагнення давати учням дійсно потрібні, актуальні з погляду панівної класи знання, вилучувати їх в дусі буржуазної громадськості, капіталістичної культури праці, зумовленої всіма видами конкуренції (кар'єристичним змаганням), при чому щодо експлуатовуваних клас до цього ще додається виховання політичної покорі капіталові, обмеження потреб, усе це на загальному виховному тлі—релігійній моралі.

Уже з даної побіжної аналізи капіталістичних систем підготовки кадрів зовсім очевидно, що Радянському Союзові і в цій справі з ними не по дорозі, що, спостерігаючи розвиток технічної освіти за кордоном, вивчаючи його, можна в процесі удосконалення соціалістичної системи підготовки кадрів критично використати деякі окремі моменти з закордонного досвіду. Але зовсім недозволенна річ—сліпо запозичати та переносити до нас систему, організаційні форми і т. д. підготовки кадрів у капіталістичних країнах. В практичному розв'язанні проблеми підготовки кадрів єдино керівними для нас є вказівки класиків марксизму—Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна, програма та директиви партії; визначальними для всієї справи підготовки кадрів є інтереси успішного будівництва та побудови соціалізму.

Повертаючись до аналізу сучасної системи підготовки кадрів в СРСР, поруч вищезазначених її досягнень треба відзначити такі її хиби, що були цілком викриті широкою партійно-громадською критикою, розгорнутою надто 1931 року.

І. Насамперед доводиться констатувати, що все ще існує звуження профілів, дроблення спеціальностей і в окремих випадках неоднакові привіткваліфікації в аналогічних і навіть одноіменних профілях (різних галузей господарства). Це спостерігається на всіх ступенях підготовки, оловачно — на середній (технічні кадри), і надто по лінії підготовки без відриву від виробництва — на ділянках короткотермінової підготовки та підвищення кваліфікації. Звуження профілів і коливання у рівнях освіти спостерігається в царині соціально-політичної підготовки, загальноосвітніх знань і загальнотехнічних, іноді і спеціальних; часті випадки звуження кваліфікації і у виробничо-практичній підготові.

Не всі школи, надто без відриву від виробництва, забезпечують актуальність учбового матеріалу, його відповідність досягненням сучасної науки й техніки, господарсько-політичним завданням соціалістичного будівництва другого п'ятиріччя і найближчих наступних років.

А всі ці дефекти свідчать про те, що не вся система належно освоїла соціалістичне замовлення в царині комуністичного виховання, політехнічної підготовки кадрів. Треба відзначити до того ж, що і загальноосвітній рівень системи в цілому і у всіх її ланках потребує перегляду. Без особливих доказів очевидно, що радянські спеціалісти, скажімо, повинні мати закінчений марксистсько-ленінський світогляд, широко користуватися видією математикою, овоїтиса з чужоземною книгою, науково критикувати технічні новини, діалектично мислити і т. інш. А тим часом ще ми маємо приймання у школу ФЗУ з неповної ФЗС, недостатньо високу вступну базу у технікум, не вільний від елементарного матеріалу виш.

Дане питання надто актуальне для всієї вертикалі навчання без відриву від виробництва і в цілому для деяких галузей народного господарства (сільське господарство, гірна промисловість, легка промисловість, комунальне господарство). Треба загострити питання про підготову педагогічних, медичних і інших кадрів культурно-побутової облуги.

Не всі ланки й форми системи досить повно забезпечують реалізацію завдань національно-культурного будівництва, негнучкі щодо врахування національно-культурних особливостей Союзних республік. Про це свідчать деякі неполадки у процесі українізації, іноді зумовлені самою структурою школи (випадки стиснення курсу рідної мови, національного питання, через жорсткі недиференційовані рамки учбового пляну у співвідношенні складових його частин, а також випадки стиснення спеціально технічних дисциплін в інтересах викладання мови).

2. За всієї своєї широти й масовості у кількісних показниках сучасна система підготовки кадрів усе ж недостатньо пристосована до масового охоплення технічним навчанням широких шарів трудящої людности міста й села як уже занятої у виробництві, так і тієї, що переходить від побутової облуги та самооблуги до суспільно-виробничої праці в промисловості, соціалістичному сільському господарстві, на транспорті, в комунальному господарстві тощо.

Всі галузеві комісаріати й кооперація, як правило, різко відмежовуються від цього завдання, повнотою (або майже повнотою) відокремлюючи його від розв'язання проблеми кадрів, і будують свою систему, виходячи з охоплення технічним навчанням деяких, здебільшого основних, категорій робітників, уже занятих у виробництві, не завжди включаючи при цьому навіть робітників-сезонників (сільське господарство, транспорт, будівна і деякі галузі гірної промисловості).

У більшості чинних і проєктованих систем ця царина технічної освіти цілком відноситься до компетенції Наркомосу під знаком політехнізації лікнепу і інших форм масової комуністичної освіти.

А фактично Наркомос без глибокого сприяння господарських комісаріатів, звичайно, не в силі забезпечити розв'язання цього питання не тільки в межах, а й поза межами підприємств, бо він не може, та й не мусить, планувати комплектування підприємств кадрами ні за кількістю, ні за якістю, не може розгорнути потрібну учбово-виробничу базу для технічного навчання, надто у галузевій її диференціації, не може забезпечити мережу потрібною кількістю спеціалістів-викладачів технічних дисциплін і інструкторів виробничого навчання, збільшити фінансування, постачання, оперативне керівництво по суті процесу тощо.

Тим часом масове технічне навчання, яке мусить бути, звичайно, органічно ув'язане з комуністичною освітою, з піднесенням загального культурного рівня трудящих, абсолютно невід'ємне від підготовки кадрів. Озброюючи трудящих політехнічними знаннями (це — основа), їм треба дати й конкретну спеціальну підготовку у тій чи тій царині громадсько-корисної праці, тобто реалізувати якийсь конкретний і суспільно-доконечний профіль робітника соціалістичного господарства і культури, незалежно від того, чи зайнятий уже чи не зайнятий у виробництві даний учень.

Правильне розв'язання цього питання надто важливе для сільського господарства (у зв'язку з дальшою його індустріалізацією), для нових і поширюваних галузей промисловості, транспорту, та й для комунального господарства (будівництво соціалістичних міст).

3. Не можна не зупинитися на тому, що система підготовки кадрів, як це вже відзначено і в попередніх міркуваннях, не в усіх моментах органічно зв'язана з системою комуністичного виховання, освіти в цілому, так само, як і не зв'язані між собою її галузеві варіанти.

Конкретно у цьому сенсі треба звернути увагу на наявність цехових професійно-технічних шкіл, шкіл десятичників, на неясність у становищі робітничих університетів, на відокремленість систем підготовки кадрів промкооперації, радянського будівництва і професійних кадрів, що, по суті, загрожує викривленням завданих профілів і рядом труднощів у міжгалузевому переключенні кадрів, яке не мусить супроводитися довгим додатковим навчанням.

Система мусить бути очищена від усього, що суперечить принципам політехнічної школи, і навіть короткотермінові, спеціально цілеві заходи мусять виходити від політехнічної бази.

Не зважаючи на багатство і різноманітність форм, сучасну систему підготовки кадрів усе ж не можна визнати за досить гнучку щодо підготовки кадрів без відриву від виробництва і охоплення завдань підвищення кваліфікації працюючих на виробництві, швидкого пристосування їх до технічних удосконалень, планової зміни деяких спеціальностей і підготовки кадрів для нових виробництв.

Практика розв'язання цих завдань виробила ряд заходів спішного характеру — курси, семінари, гуртки, курси-конференції, заочне навчання, довгі учбові екскурсії-відрадженьня і т. інш. Але ці заходи у багатьох випадках якісно і кількісно не досить ефективні, організаційно невкладисті і не чіткі, дорого коштують, а головне — не систематизовані і не регламентовані у принципах. Одночасно вони не досить диференційовані відносно особливостей конкретних профілів і контингентів, часто до того ж не пристосовані до конкретних умов праці й побуту учнів (надто в сільському господарстві, на транспорті, у лісовій промисловості, на сезонних ділянках інших галузей), а тому важко стабілізуються, дають

великі проценти відсіву контингентів, втрати часу і якості результатів. Загальна проблема для всіх цих форм — політехнізація і виробниче навчання.

Сильніші і стаціонарні вечірні (або змінні) школи й курси, робітничі технічні школи, виробничо-політехнічні курси, агрошколи, ФЗТК, вечірні технікуми, вечірні інститути і, нарешті, як особлива нова форма виробничо-учбової організації, підприємство-школа ще не досить зміцніли і організаційно оформилися надто щодо цілевих профілів, ув'язки теорії з практикою, виробничого навчання та його ув'язки з виконанням промфінплану, учбово-робітного режиму. І для стаціонарних шкіл без відриву від виробництва гостро стоїть проблема політехнізації; і проблема якості в їх роботі все ще як слід не розв'язана.

А в зв'язку з цим не припиняються дискусії і про строки навчання, при чому в багатьох випадках спостерігається тенденція до здовження строків, спрощення завдань (звуження профілів).

У структурі шкіл без відриву від виробництва треба відзначити недостатню концентричність, відсутність педагогічної послідовності у розстановці профілів, просування по яких намічають учбові плани. А це набагато утруднило і саме просування, створюючи ґрунт для затримок на робітних місцях, низьку виробничу й учбову ефективність на початку роботи на нових місцях і, крім того, утруднює включення в школу для трудящих нетипових рівнів підготовки, кваліфікації. Якщо зважити на те, що фактичні рівні контингентів у школах без відриву від виробництва надзвичайно різноманітні, то питання про концентричну диференціацію шкіл набуває певного значення і з погляду масовості охоплення.

5. Потребує перегляду і питання про взаємини систем з відривом і без відриву від виробництва у сенсі розмежування, а в деяких випадках і погодження щодо профілів, взаємної ув'язки ступенів, взаємопримання форм і метод роботи і, нарешті, галузевої диференціації цих взаємин.

Тепер нема чіткого розмежування функцій між системами підготовки кадрів з відривом від виробництва і без відриву від нього. Є декілька варіантів цього розмежування, що реалізуються на практиці з великими оговорками й відхиленнями, наприклад: а) з відривом — спеціалісти-організатори та конструктори, б) з відриву — спеціалісти-технологи, монтажисти; в) з відривом — спеціалісти поширених зведених профілів, без відриву — „вузькі“ спеціалісти, функціонери; г) профілі незалежно, але для нових виробництв і найвідповідальніші для новобудов — з відривом і т. д. Для всіх варіантів спільне те, що на систему з відривом від виробництва покладаються найвідповідальніші завдання або принаймні кількісно поширені щодо теоретичної підготовки, а це не в усіх випадках правильно.

У царині взаємного погодження аналогічних профілів також нема потрібної чіткості. Неясне співвідношення між профілями організаційно-установчих кадрів робітної категорії, профілями спеціалістів-раціоналізаторів, педагогів, виконавців будівних робіт, гірників-відповідальників і інш., що проходять через обидва річища системи.

Ряд невизначеностей і неясностей треба констатувати в царині взаємної ув'язки ступенів за наступністю, за послідовністю просування. Можливість переходу зі школи типу ФЗУ у технікум і в інститут, з технікуму в інститут, зі шкіл підготовки робітничих кадрів без відриву від виробництва у технікуми і інститути з відривом і без відриву від виробництва, — все це не регламентується досить чітко, і на практиці особливо колається місце технікумів відносно ФЗУ та інститутів.

Потрібно регламентувати і процес взаємопримання форм з відривом і без відриву від виробництва. Змінні інститути й технікуми наполюгають на звільненні від роботи на виробництві студентів останнього курсу для

посилення теоретичного навчання та перенесення виробничої практики на передові найпотужніші і технічно удосконалені підприємства, для виїзних учбових робіт — екскурсій на новобудови. У деяких галузях народнього господарства і в усіх тих випадках, де учні без відриву від виробництва працюють не на кращих підприємствах або на підприємствах, віддалених від великих промислових центрів, це конче потрібно. В інших випадках строк відриву може і мусить бути скорочений (надто в технікумах) залежно від змісту цілевих профілів. З другого боку, слід поставити питання про запровадження періодів навчання без відриву від виробництва в інститутах і технікумах з відривом — в інтересах поглиблення виробничої практики, зміцнення та поглиблення зв'язку теорії й практики у всьому учбовому процесі.

Нарешті, конче потрібно упорядкувати галузеву диференціацію взаємовідносин між формами з відривом від виробництва та формами без відриву. У деяких галузях господарства підготовка інженерно-технічних кадрів без відриву від виробництва взагалі недоцільна, іноді й неможлива. Сюди відносяться всі галузі з дрібно-розпорошеною мережею підприємств, та й деякі профілі велико-організованих підприємств (наприклад, геолого-розвідкові спеціальності, меліорація і гідротехніка, лісове господарство, деякі профілі системи постачання, кооперації тощо).

6. Деякі удосконалення та уточнення потрібні в структурі системи щодо розмежування й ув'язки ступенів. Традиційний поділ на нижчу, середню й вищу школу у світлі соціалістичної розстанови сил суспільно-виробничої праці та співвідношення поміж ними викликає ряд сумнівів.

Сучасна праця у Радянському союзі розподіляється в основному поміж такими п'ятьма категоріями послідовного підвищення змісту, повноважень та відповідальності:

- 1) робітні кадри,
- 2) організаційно-установча група та молодший технічний персонал,
- 3) середньо-технічні робітники,
- 4) інженерні робітники,
- 5) вищі командні кадри.

При чому між кожними двома сусідніми категоріями є взаємопроникнення змісту функцій, а значить і профілів. У перспективі дальшого поглиблення соціалістичної реконструкції техніки в організації праці (а в багатьох випадках уже й тепер) це взаємопроникнення поширюється і за межі сусідніх категорій (цілий ряд функцій і соціально-політичних і виробничо-технічних є спільні для всіх профілів).

Крім того, з розвитком машинової техніки та з ростом кваліфікації (у політехнічному її розумінні) масового робітника слід передбачати стиснення якісної різниці (тобто дальше взаємопроникнення профілів) і поміж першою і другою категоріями, а з розвитком функціональної системи організації праці — і між третьою і четвертою, четвертою і п'ятою. За такої розстанови сил у виробництві і саме поняття ступеня у сучасному його значенні та побудову всієї системи за трьома ступенями не можна визнати конче потрібною, виправданною.

У сучасній системі є структурні неполадки у точках ФЗУ і технікуму, і це, звичайно, не випадковість. Не випадковість також і загострена дискусія довкола запроєктованої РСФРР послідовності: ФЗС — ФЗУ (або III концентр дев'ятирічки), технікум — інститут. У перспективі соціалістичної організації праці явно проблематичним є стан ФЗУ і технікуму і неправильно було б говорити про орієнтацію системи на два концентрично-складові і концентрично між собою ув'язані ступені, на систему концентрів, кінцець-кінцем, відповідну соціалістичній розстанові сил у суспільно-корисній праці.

Нарешті, одно зауваження з приводу строків навчання і в зв'язку з цим про норми стажу для вступників у школи підготовки інженерно-технічних робітників.

7 років ФЗС + 2 роки ФЗУ + 2 роки стаж + 4 роки втиш, разом 16 років (перший варіант).

7 років ФЗС + 3 роки технікум + 1-2-3 роки стажу + 4 роки втиш, разом 15—17 років (другий варіант).

1-2 роки підготовчі курси + 3 роки технікум + 4 роки втиш, разом 8—9 років (третій варіант для дорослих).

4 роки робфак + 4 роки втиш (четвертий варіант для дорослих).

3 роки лікнеп і школа малописьменних + 4 роки робфак + 4 роки втиш, разом 11 років (п'ятий варіант для дорослих).

Спільна вада всіх варіантів — розтягнутість строків (пор. з дореволюційною школою: 8—9 років середньої школи + 4-5 років виш, разом 13-14 років). У цьому напрямі впливає і прошарок стажу, який можна було б виключити (залишивши всі інші критерії добору), беручи на увагу безперервно зростаючий і зміцнюваний зв'язок школи підготовки кадрів з виробництвом, участь її у громадсько-політичному житті країни і, нарешті, безперечне поліпшення соціального складу контингентів.

III

Скеровуючи всю дальшу роботу у царині удосконалення системи підготовки кадрів на зміцнення досягнень і ліквідацію всіляких неполадок і дефектів, на повне розв'язання задач, що випливають із соціалістичного плану другого п'ятиріччя і наступних найближчих років, конче треба реалізувати такі заходи.

1. Беручи в основу всієї системи підготовки кадрів принципи, зміст, форми й методи роботи професійно-політехнічної школи, чітко регламентувати і звести у це принципіально-єдине річиче обидва канали підготовки кадрів — з молоді і дорослих трудящих.

Одночасно треба встановити і зміцнити органічний зв'язок системи підготовки кадрів з загальною системою комуністичного виховання і з системою технічної пропаганди, постійно уязуючи підготовку кадрів з боротьбою за піднесення культурного рівня та технічне переозброєння країни на основі сучасних досягнень світової науки й техніки.

2. Відповідно до цього структурно, організаційно-методично та принципіально уязати в єдину систему навчання з відривом від виробництва на основі погоджень і розмежування функцій, диференційованої (за галузями праці) регламентації профілів за збереження принципіальної єдності вимог відповідно до якісних завдань підготовки кадрів, взаємопримання форм і метод роботи.

3. Забезпечуючи галузеву диференціацію, водночас виправити дефекти системи щодо можливостей включати в неї різноманітні підготовочну і виробничу стажем контингенти, просувати їх від початкових до вищих ступенів освіти (кваліфікації) і до науково-дослідної роботи включно. Забезпечити при цьому і можливість переключатися з одної царини праці на іншу, з одної галузевої системи до іншої.

4. Забезпечити можливість масового охоплення технічним навчанням на політехнічній основі всіх трудящих, зайнятих у виробництві, а також трудових резервів міста й села, певних соціальних і вікових категорій.

5. Уточнити й регламентувати структуру системи в цілому і кожного її елементу зокрема, чітко встановивши типовість і систему та межі галузевої диференціації. Роботу у даній царині скерувати на тверду реалізацію вихідних принципів, єдину систему, і разом з тим на розвиток доцільної гнучкості форм.

6. Скоротити строки навчання за рахунок раціоналізації структури і взаємовідносин окремих її елементів, чіткої організації учбового матеріалу, режиму й умов роботи, раціоналізації всього учбового процесу.

7. Підняти загальний рівень системи і всіх її складових частин: поглибити зміст, поширити обсяг теоретичних знань, актуальних з погляду завдань соціалістичного будівництва, загострити боротьбу за чистоту марксистсько-ленінської теорії в школі, перебудувати весь учбовий процес з принципами марксистсько-ленінської методології.

Відповідно до поставлених завдань система підготовки кадрів у другому п'ятиріччі виражається — орієнтовно і в основному — у такому проекті:

Основні типи шкіл: 1) ввідні у виробництво курси, 2) ФЗУ, 3) робітнича технічна школа, 4) технікум, 5) інститут; поруч цього система включає в себе робфак, додаткові й допоміжні курси і, як тимчасовий взріят першого концентру робітничо-технічної школи, виробничо-політехнічні курси.

А. Робітні кадри

1. Ввідні курси (ВК) є обов'язкова форма навчання для всіх робітників, що вступають на підприємство. За основними своїми двома варіантами ВК повинні дати:

а) для некваліфікованих робітників (як зовсім нових для виробництва, так і для перекваліфікантих, які працювали в іншій професії) — початкові технічні і економічні уявлення на політехнічній основі за змістом їх роботи в цеху в зв'язку з нормами робітної поведінки, соціально-політичними знаннями та загальними відомостями про підприємство і робочий колектив, потрібними для свідомого включення в виробництво та життя заводського колективу;

б) для кваліфікованих робітників (у тому числі і для перекваліфікантих від суміжних спеціальностей) — потрібні відомості про особливості даного підприємства та про даний момент його громадсько-політичного життя.

Для неписьменних робітників учбовий матеріал ВК слід включити в лікнеп, а для контингентів, що переходять із ФЗС, — в роботу ФЗУ (у першому періоді навчання).

ВК передбачає теоретичне і практичне навчання у їхній взаємній органічній ув'язці (організований інструктаж у цеху і частково в учбових майстернях). Строк навчання на ВК — від 1 до 3 місяців при 12—16 учбових годинах на декаду, включаючи роботу в учбових майстернях. Диференціацію за характером, складністю виробництва та особливостями конкретних контингентів ВК — в силу їх примітивності, обмеженості завдань — слід розглядати лише як попередній момент у процесі підготовки кадрів, як форму включення в систему.

2. Основна, провідна форма підготовки робітних кадрів — школа ФЗУ з дворічним строком навчання на базі ФЗС. На технічно удосконаленнях підприємствах масово- і серійно-організованих виробництва школа ФЗУ поступово охоплює профілі організаційно-установчої групи, в зв'язку з чим мусить змінюватися і співвідношення теоретичного навчання з практикою в напрямі до співвідношення (диференційовано за галузями) 5:4 або 4:3 з включенням в учбово-виробничий рік обов'язкового екскурсійного періоду в $1\frac{1}{2}$ —2 декади.

Понижені варіанти ФЗУ на базі неповної ФЗС і насамперед її першого концентру до середини п'ятиріччя вичерпуються і підлягають повній ліквідації.

Підготовка масових професій надалі іде виключно лінією навчання дорослих, за рахунок залучення трудових резервів містай села та плянового переключення робітників, що звільняються в зв'язку з механізацією виробництва, на дефіцитні профілі.

ФЗУ у даному значенні є загальнотипова школа для системи всіх господарських комісаріатів (промисловість, постачання, сільське господарство, ліс, транспорт, зв'язок) і почасти — охорони здоров'я і НКО (допоміжно - технічні робітники).

3. Поруч ФЗУ розвивається (і під кінець п'ятиріччя дає перший випуск) III концентр дев'яти - десятирічки.

4. ФЗУ як третій концентр дев'яти - десятирічки поруч виконання вищезазначених завдань є джерело комплектування вишів і втишів, а також другого концентру технікуму (за концентричними його варіантами).

Лінією підготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів з дорослих організується робітнича технічна школа (РТШ), побудована наступно - концентрично на основі плянового просування робітників, відповідно до учбово - виробничих плянів школи та потреб господарства (при плянуванні контингентів враховуються перспективи переключень).

I концентр РТШ охоплює нескладні масові профілі, елементарно - початкову технічну освіту та політехнічну підготовку; обсяг соціально - політичних і загальноосвітніх знань орієнтовно — перший концентр дев'ятирічки; сюди ж включаються здовженими за строком варіантами заходи до ліквідації малописьменности, відповідно перебудовуючись змістом, формами й методами роботи. Строки навчання на першому концентрі диференційовані відносно контингентів і особливостей виробництва від 1 до 2 років.

Для роботи понижених рівнів підготовки зони малописьменности перший концентр РТШ будується як виробничо - політехнічні курси (ВПК), тобто виділяється в самостійну форму.

II концентр РТШ орієнтується на профілі масових професій зведеного типу (головна база переключень), структурно аналогічний до першого, а обсягом підготовки — до пониженого варіанту ФЗУ (освітній рівень ФЗС). Строки навчання також диференційовані: півтора - два роки за вступної бази, аналогічної до першого концентру.

III концентр РТШ доповнює школу до рівня, розвинутого ФЗУ. Строк навчання — 1-2 роки.

Загальний строк навчання в РТШ — 4-5 років.

Кожний концентр II дає чітку закінчену кваліфікацію.

Концентри РТШ поповнюються переважно пляновим пересуванням, але робітники, які своєю кваліфікацією (включаючи освітній рівень) відповідають вступним вимогам того чи того концентру, включаються у навчання на ньому без проходження попередніх.

По закінченні РТШ можливий перехід на II концентр технікуму, у виші і втиші. По закінченні II концентру РТШ можливий перехід на I курс технікуму.

6. Робітники, тою чи тою мірою не підготовлені для нормального включення (або для оформлення своєї кваліфікації), що потребують часткового донавчання, проходять у робітничо - технічних школах через відповідні додаткові або допоміжні курси.

Основні варіанти цих курсів:

- а) додаткової політехнічної підготовки;
- б) додаткової спеціальної технічної підготовки з підсиленням або нормальним практичним виробничим навчанням;
- в) для тих, що переключаються з інших виробництв зі зміною або без зміни спеціальности.

Курсові форми концентрів РТШ організаційно входять до її складу, орієнтуються на профілі, встановлені для основних форм.

Строк навчання у курсових формах диференційований — залежно від цілевих профілів і особливостей контингентів.

Б. Інженерно-технічні кадри

Підготовка й перепідготовка інженерно-технічних кадрів провадиться через технікум і інститут.

1. Змінний технікум розвивається як професійно-політехнічна школа підготовки середнього технічного персоналу. У тих галузях виробництва, де профілі робітників даної категорії діляться на два ступені (молодший і середній технічний персонал), технікум відповідно має два концентри.

Строк навчання — 3 роки:

I концентр — один-півтора роки і II концентр — півтора-два роки. Змінний технікум комплектується:

а) з абітурієнтів ФЗУ на базі ФЗС на II концентр або на 2 курс одноконцентрального варіанту;

б) з тих, що закінчили повний курс РТШ — так само;

в) з тих, що закінчили ФЗУ на базі чотирьох-п'ятирічки або другий концентр РТШ — на 1 курс або на I концентр двоконцентрального варіанту.

Перехід із технікуму: після I концентру — на 1 курс втишу або вишу, після II концентру — на 2 курс втишу відповідної спеціальності.

Слід передбачити під кінець п'ятиріччя початок процесу розширення технікуму (у передових галузях господарства): I концентр мусить синтезуватися з ФЗУ і III концентром дев'яти-десятирічки, залишаючись деякий час дм різким варіантам, а II концентр включається у виш або втиш.

2. Змінний інститут готує інженерних робітників.

Вступна база — I концентр технікуму, ФЗУ на базі ФЗС, РТШ, роб-фак (абітурієнти технікуму вступають на 2 курс). Строк навчання — $3\frac{1}{2}$ — 4 роки.

3. Змінний інститут і змінний технікум передбачаються як на підприємстві, так і поза підприємством (районно-галузеві).

Змінний інститут і змінний технікум орієнтуються переважно на профілі спеціалістів-експлуатаційників і виробничників-технологів.

4. При змінних інститутах і технікумах для підвищення кваліфікації практиків, що обіймають інженерно-технічні посади, організуються фабрично-заводські технічні курси (ФЗТК) аналогічної побудови за концентри.

У процесі дальшого розвитку ФЗТК, орієнтуючись на профілі, установлені для змінних інститутів і технікумів, зливаються з ними.

5. Поруч інститутів і технікумів без відриву від виробництва система передбачає і денні їх варіанти з відривом від виробництва (4—5 років):

а) міжрайонні галузеві,

б) для нових галузей виробництва,

в) для підготовки спеціалістів поглиблено-конструкторських профілів, для запланованих новобудов і проектних організацій.

6. Промакадемія, курси червоних директорів, факультети особливого призначення (ФОП) при інститутах охоплюють підготовку командних кадрів у варіантах з відривом і без відриву від виробництва і змішаних. У перспективі розвитку академія

підноситься над інститутом, як школа методологічного удосконалення за профілями наукових організаторів соціалістичного господарства.

7. Тимчасово в системі залишається робфак, як політехнізована школа підготовки до інституту, виключно для робітничих контингентів. Вступна база — чотирирічка або I концентр РТШ. Строк навчання диференційований, залежно від освітнього рівня контингентів, але не більше чотирьох років.

8. Підготовка педагогічних кадрів провадиться через педагогічні технікуми й інститути, інженерно-педагогічні (галузеві) інститути, аспірантуру вищої школи та науково-дослідних установ (в аспірантурі — зв'язок з підготовою науково-дослідних кадрів).

Педтехнікуми орієнтуються на профілі педагогів дошкільної мережі, інститути готують викладачів ФЗУ, технікуму, дев'яти-десятирічки; інженерно-педагогічні інститути готують інженерів-викладачів, технічних викладачів і організаторів практичного виробничого навчання.

Для підготовки інструкторів практичного виробничого навчання в системі слід передбачити індустріально-педагогічні технікуми на базі II концентру РТШ або ФЗУ.

9. Аналогічно до підготовки педагогічних кадрів організується підготовка кадрів масової комуністичної освіти (технікум-інститут-аспірантура).

10. Кадри охорони здоров'я комплектуються через трьохступеневу систему шкіл: допоміжно-обслужного персоналу, медико- і санітарно-технічного та лікарського складу. Вступна база до системи — не нижче чотирирічки (у перший тип школи). Співвідношення ступенів аналогічне до встановленого у підготові кадрів соціалістичного господарства (див. II і III концентри РТШ, технікум, інститут).

11. Кадри загальноадміністративні, плянові, фінансово-рахівничі комплектуються через двоступеневу систему на вступній базі ФЗС (технікуми-інститути у тому ж що й вище співвідношенні).

12. Підготовка кадрів постачання і торгівлі організується за системою, аналогічною з підготовою кадрів господарства (галузеве учеництво розподілу типу ФЗУ та відповідна РТШ, технікум, інститут).

13. Системи, запропоновані в тезах 8—12, аналогічні до системи підготовки кадрів соціалістичного господарства, передбачають навчання з відривом і без відриву та курсові заходи додаткового й допоміжного характеру.

14. Паралельно до основних типів шкіл по всій системі підготовки кадрів у її складі і в складі основних шкіл організується філіяльна мережа заочного навчання.

15. Усі галузеві і функціональні системи координуються за рівнями та послідовністю ланок на основі політехнізації, щоб забезпечити можливі переключення сил. Як основні точки цих переключень, слід зафіксувати моменти закінчення РТШ — II і III концентру, ФЗУ, девятирічки, технікуму — I концентру і повного курсу. В ці моменти і треба передбачити можливі переходи з одної галузевої системи в іншу.

16. Наприкінці слід відзначити, що дана система підготовки кадрів чітко зв'язана з системою комуністичного виховання в одно ціле, органічно ув'язується і з системою масової комуністичної освіти у вихідних своїх ступенях-концентрах і з підготовою науково-дослідних кадрів в аспірантурі.

Система підготовки кадрів у запропонованому проєкті не може, звичайно, і не повинна розгорнутися раптово, швидко. Ця перебудова — довгий процес уточнення, зміни, диференціації типів і форм, зумовле

ний соціалістичною перебудовою господарства, суспільства, культури, змінами в цільових профілях.

Але зовсім очевидно, що основні заходи до реорганізації сучасної системи підготовки кадрів відповідно до господарсько-політичних завдань другого п'ятиріччя мусять бути реалізовані вже 1932—33 рр. Справа кожного відомства найближчим часом свою систему переглянути. Справа НКО — цим чітко керувати.

Профспілки і вся робітнича громадськість повинні глибоко й організовано допомогти як в опрацюванні питання в центрі, так і в реалізації директив на місцях.

Радянська система підготовки кадрів будувалася на засадах широкої громадськості і на цих же засадах мусить бути здійснена її раціоналізація.